

enzurat: Moldovan.

47 szám:

LEGJOBB * KÖNYVEK

Rackosi Viktor:

A * BUIJTÓGATÓK

L. eleg. g.

5574

ARA
2
korona

KÖNYV
TÁRA

AZ ÉRDEKES ÚJSÁG KIADÁSA BUDAPEST VILMOS CSÁSZÁR ÚT

78

Byron uti élményei.

Byron, aki huzamosabb időt töltött Albániában, elragadtatással nyilatkozott az albánokról általában, de kiváltképpen az albán nőkről, akiknek szépségéről csodálattal beszélt. „Az albánok — írta Byron egyik levelében — általában szép férfiak. Delvinachi és Libochabo táján mind arera, mind pedig temetre nézve olyan szép nőket láttunk, amilyeneket soha sehol életemben.

Egyik levelében arról az utjáról emlékezik meg, amelyet ötven albán férfi kíséretében tett meg az astai öböl partja mentén.

„Estére — írja Byron — a falu kapuit becsukták és hozzáláttak a vacsora elkészítéséhez. Leültek egy kecskét s egészben megsütötték; négy tüzet gyújtottak, amelyet a katonák csoportonként körülültek. Vacsora után leg többje együtt maradt a tűz körül, mi pedig, az idősebb férfiakkal, kissé távolabb a földre kuporodtunk. A fiatalabbja ez alatt körbe fogódzva, énekelve körül táncolták a tüzet. Dalaik a klephákról szóltak; a török uralom elől a hegyekbe menekült vitéz harcosok voltak ezek. Némelyik tánc egy teljes óra hosszat tartott s a dala így kezdődött: „hatvanan voltunk, mikor elindultunk Pargából.“ A vad táncosok sötét szilhuettjei valami sajátságos és misztikus vonást kölcsönöztek a tájnak . . .“

A „Child Harde“ költőjének szép arcáért nemcsak a nők lelkesültek, de a férfiak is elragadtatással emlékeztek meg róla. Ilyen bámulója volt Byronnak Tebelen Ali janinai pasa, akit az első balkáni utján ismert meg a költő. A hatalmas pasa Byron kicsiny fiúlról, hullámos fürtéről és fehér, finom szabásu kezéről ismerte föl a költő nemes faj-eredetét. Stendhal, aki pedig nagy esztétikus volt, valósággal rajongott Byronért: „A milánói Scala-színházban láttam meg őt először — írta Stendhal — 1816 őszén. Louis de Brème páholvában. Éppen Mayer „Elena“ operája egyik bájos dalának hallgatásába volt elmerülve, amikor rám tévedt Byron lord tekintete. Életemben sohasem láttam ennél szebbet, kifejezőbbet! Még ma is, ha rá gondolok erre a tekintetre, amelyet csak egy nagy festőművész festhetne

meg egy nagy lángelme arcképén, fölmerül emlémben az a fenségesen szép arc! Elragadtatással gondolok arra a pillanatra!“

És csakugyan, esakis nagy művészeknek sikerült Byron arcát találon megörökíteni. Maga a költő is egy olasz festő művét találta megfelelőnek, de a legsikerültebbnek mégis azt a szobrot tartotta, amelyet Bertel Thorwaldsen dán szobrász készített róla.

„Szobrot készítettem — írta Byron kiadójának, Murraynak — amelyet igazán kitiűnőnek tartók. Mestere jobb Canovánál s minden tekintetben fölébe helyezem mindenáron ezt a szobrot; nem fizetnek akkora árat többé, mint amit fizettem, semmiféle emberi fejért, kivéve Napoleonét, a fiaimét s leányomét vagy imádott hölgyemét . . . A szobor eljegyez az örökkévalósággal . . .“

Ismeretes, hogy Byron kitiűnő és vakmerő akrobata volt; több ízben tett erről tanubizonyságot olaszországi tarózkodása alatt. Így Pisában az Arnot szegélyező karfán úgy táncoltatta a lovát, mint más a sima földön; majd hazalovagolt és lóháton ment föl a lépcsőn a lakására, kiállott az erkélyre és onnan bámult le a lelkesülten kiáltozó embertömegre. A sok érdekes kalandja közül nagy feltűnést keltett az, amely 1822-ben esett meg vele Pisában. A pisai Piaggén lovagolt végig Percy Bysshe Shelley és még több angol barátja társaságában Byron, aki valami csipős megjegyzéssel megsértette az éppen arra lovagló Ernesto Masi nevű altisztet. Szóra szó következett, majd tettelegességre került a sor, amelynek során az altiszt a botütéseket kardjával védte ki és ugyancsak osztogatta a lapos vágásokat maga körül. Shelley olyan ütést kapott a nyakszirtjére, hogy ájultan zuhant le a lóról. Byron szolgái meglesték, alaposan helybenhagyták s egy oldalbordáját is eltörték. Nagy botrány lett a vége! Az egyszerű olasz altiszt nevét épp úgy ismerték e kaland révén Londonban, mint Byronét és többet emlegették, „mint Pasquinót Rómában.“ — Masi látására csak egy sereglettek az angol turisták, akik gazdag ajándékokkal enyhítették fájdalmát.

LEGJOBB-KÖNYVEK

Rakosi Viktor:

A BUJTOGATOK

15.588/47

R 965

A „Legjobb Könyvek“ egy-egy kötete minden második szombaton jelenik meg.

ELSŐ FEJEZET.

Hasonlít a képviselőkhöz, akik keveset mondanak, de sokat ígérnek.

Amennyire az elmúlt időkbe ember- emlékezet és szájhagyomány vissza tudnak nyulni, úgy tudjuk, hogy a Csobot-család, apáról fiúra, mindig néptanítósággal kereste kenyerét. Ez családi betegség volt náluk, amiből nemcsak nem igyekeztek kigyógyulni, de sőt a Csobot-ifjakat mindig bele nevelték a mesterségbe. Hogy valamelyik apaságra vergődött Csobotnak hány fia volt, azt nem vették tekintetbe: valamennyi tanítónak ment. Így aztán szétészóródtak az egész országban s oktatták a nemzet ifjúságát.

Annak a Csobotnak, aki abban a szerencsében részesül, hogy történetünk egyik hősének az apja, ezen az egy hősn kívül nem is volt több fia. Az apa még fiatal korában került Kocsárdra s egész életében csak azt az egy könnyelműséget követte el, hogy a szomszédos Csucsáról házasodott, amit a kocsárdi családok érett hajadon leányai soha sem bocsátottak meg neki. Mivel egy idegen lányt hozott s tönkre tette a kilátások jó nagy részét, összeesküdtek boldogsága ellen s megkeserítették életét. Ami falun, egy kisközség kis világában, nagyon könnyű dolog. A keserűség kezdődött azon, hogy senki se adta vissza a ta-

nítóné vizitjét s végződött azon, hogy a tanítóné — meghalt.

Meghalt, mikor életet adott Csobot Ignác urnak, aki ekképpen nagyon szomorúan köszöntött be a világba.

És ekkor alkalma nyílt Csobot Jónásnak arra, hogy megrendült állását a faluban megszilárdítsa. A föntemlített vén kisasszonyok még mindig vének és kisasszonyok voltak s ujlát erővel pályáztak a megüresedett tanítónéi állásra. És talán ekkor követte el Jónás a második könnyelműséget: többet nem házasodott meg soha. A kisasszonyok és családjaik továbbra is „fasé“-t tartottak vele szemben.

Ignác nevelése Borbálára, Jónás ur testvérénjére volt bízva, aki már nem volt fiatal, de süket. Jónás oda vette magához, mert ez a testi hibája alkalmatlanná tette őt arra, hogy a Csobot-család végzetéhez hiven, ő is a tanítónéságra vesse magát. Borbála kisasszony nagy segítségére volt Jónásnak a nyelvvel, mellyel virtuozitást fejtett ki a pletykázás terén; a tanítóház ellen induló minden támadást diadallal visszavert s csakhamar rettegett ellenfél lett kocsárdi hölgykörökben.

Nyelvbéli erényeinek kifejlesztését csöppet se korlátozták fülbeli hiányai. Mert a pletykánál nem az a fő, amit hallunk, hanem amit mondunk. A pletykahősnek különben elég egy keves is, azt a keveset pedig (ami elég)

Borbála mindig nem tudta hallani, a többi aztán fantáziájának a dolga volt.

Tehát Borbála nevelte Ignácot s a fiúnak nem valami jó dolga volt a keze alatt.

Fájdalom, Ignác ifjúságában nincs egyetlen vónás, mely őt érdekessé tehetné az olvasó előtt. Igen közönségesen töltötte el napjait, iskoláit is szépen elvégezte Kocsárdon meg Kecskeméten, anélkül, hogy megbukott volna, bár a zsenik közé sem számították soha.

Mikor a fiu Kecskemétre készült, Borbála néni is fölöslegessé vált s ő összeszedvén orvosságos üvegeit, melyeknek tartalmával makacsul gyógyította fülbaját, egy nagy uzsonnán elbucuzott a falu hölgyeitől. (Ekkor akadt meg először a pletyka, mert mindnyájan jelen voltak.)

Csobot Ignác is nehezen bucsuzott el pajtásaitól, de kivált Badár Petitől. A Csobot- és Badár-családok azóta rokonságot tartottak, mióta Badár Gábor, aki Pesten lakott, Ignácot a birkauszatóból kihuzván, ezzel az életét megmentette.

A Badár-család jómódu iparos-család volt Kocsárdon. Az öreg Badár már régen meghalt s a felesége gazdálkodott a birtokon, kerten és házon, külsőségeken és belsőségen, amiből a vagyon állott. Badár nem volt ur, de parasztnak se lehetett mondani; mint jómódu asztalos ment Kocsárdra s ott lassanként földes gazdává nőtte ki magát. Faluhelyen minden iparos elkallódik. Az ipar számára elvész s valami mássá alakul át. Első lépés az, hogy szőlőt szerez magának. Akkor aztán mindig ezzel vesződik s akár mikor küldenek hozzá, mindig az az üzenet, hogy a majsztram kint van a szőlőben. Így lassankint maga is elfelejti mesterségét. A filloxéra Magyarországon 3000 esziamdiát fog visszaadni hivatásának.

Badárné özvegyen maradván, tovább gazdálkodott s két fiának jó nevelést adott. Iparosokká taníttatta őket. Gábor, az öreg, már régen Pesten volt, mint jeles esztorgályoslegény, Petit akkor adták mesterségre,

mikor Ignác Kecskemétre ment iskoláit végezni.

A két fiu tehát kiment a nagyvilágba, hogy egykoron embernek jöjjön vissza. Hányszor tarolt ott a tél dűhe, hányszor fakadt a tavasz, hányszor aratott a nyár és szüretelt az ős, mire újra visszakerültek a csöndes otthonba: Ignác mint preparandiát végzett, de még nem vizsgázott tanítójelölt, Peti mint frissen fölszabadult lakatoslegény.

Nemsokára ezután a halál angyala másodsorú csattogtatta szárnyait Csoboték háza fölött. Egy hete vívódott Csobot Jónás a halállal.

Hideg téli éj volt. Kasznáréknál húzták az ádándi cigányok, csak úgy ropogott; kint a friss havon, lámpások kivetődő rezgő fényénél járta az uralás cselédsége, bent meg, az alacsony szobában, az urak tomboltak az ádándi barna gyerekek hegedűszavára. Pipafüst és por töltötte be a termeket; az öregek a szomszéd szobákban tarokkoztak s füstöltek öblös pipákból. A táncteremben az ifjúság kihívóan ordította, hogy: Soha se halunk meg. A hideg szél fölsivított odakint, s a halál ellen toporzékoló fiatalság lármájára refrénül meg-megrázta a szellős ablakokat. Csak ordítsatok, aztán jöveők én!

Csobot Jónás elfogatta készakarva a huszonegyesét, partnere rátámadt, mindnyájan nevettek: ez elég ok volt arra, hogy a játékot abba hagyja s kiment fuvarosához fogatni. Intett Ignácnak, kezét csókolta az összes hölgyeknek, a férfiakkal paroláztak, megitták a Szent János áldását s felültek a parasztszekérre. Gyi, haza Kocsárdra!

Hideg téli éj volt.

Szürke világításban látták az éjjeli tájat, ha a hóhullás egy percre elállt.

Gyi hó; dübörögve maradnak el a hidak, de se híd, se patakot nem látnak, csak a dübörgést hallják.

— Fázom! — szólt az öreg Csobot, s még jobban összehonta bundáját.

Hideg téli éj volt. A hó nem hullott már, a távol hegyekig elrepült a tekintet; de nem látta a szélvészit, mely a hegyekről aláhömpölygött.

megrázta a fákat s hófelhőt kapva ölébe, szilajon nyargalózott vele. Egyszerre csak hegyibéjük csapott, metszette, szurta, maria őket, a lovak elvakulva támolyogtak, semmit se lehetett látni, az utról letértek, meg megint rája kerültek, árkon-bokron keresztül zökkentek.

— Fázom! — ismétlé az öreg Csobot.

És az öreg ur dideregye bujt össze fiával a két ülés közé, teste reszketett, fogai vacogtak, kebléből nehezen szakadt ki a lélekzet...

Mikor haza érkeztek, Csobot Jónás fölkelte a cselédet s szóla:

— Jól megvesd az ágyat, mert sokáig nem kelek föl belőle.

Soha se kelt föl többé. Ugy szedték ki onnan halva s fektették a koporsóba, mely mindenkinek jól meg van vetve. Élt ötven esztendeig, fázott két óráig, haldoklott egy hétig. Hagyott a fiára 100 forintot s egy ígéretet. Tudniillik a falu abbeli ígéretét, hogy utána Ignácot választja tanítónak. Eltemették, el is bucsuztatták, el is felejtették. Ignác pedig bezárta a lakást, fogta a 100 forintot s elment Badárnéhoz, ott kisírta magát s azzal Badár Péterrel elindultak Pestre, ő vizsgázni, Peti pedig egyéb fontos dolgokban, melyek alább következnek.

MASODIK FEJEZET.

A „Vörös-tenger“ vendégei.

Brudermann Jakabra ráfogták Kőbányán, hogy csupa háladatosságból címezte kocsmáját a *Vörös-tengerhez*, amiért az a menekülő zsidók előtt udvariasan kétfelé nyílt, az üldöző Faraó fölött pedig összecsapott. Az igazság azonban az volt, hogy Brudermann ezt a címet örökölte attól a kocsmárostól, akit onnan évekkel ezelőtt kibecsült s akinek — keresztény létere — semmi különösebb oka nem volt a Vörös-tenger iránt hálával viseltetni.

Lépünk be. A „Vörös-tenger“ egyetlen nagy ivószobából áll, melynek asztalai körül sűrűn ültek a

vendégek, akiket nem annyira Brudermann rossz bora, mint inkább a hatalmas vaskályha melege csábított be.

Brudermann Jakabné a kasszában trónolt, honnan figyelemmel kísérelte minden vendégnek mozdulát. Különösen az ajtóhoz legközelebb üldögélőkön legeltette tekintetét, akik abban a kedvező helyzetben voltak, hogy könnyen elpárologhattak, műszóval: bliccelhettek. S amint egy szegény favágónak kiürült a pohara, azonnal fölarsant Brudermanné hangja:

— Jóska!

Erre egy hórihorgas ifju, kinek méltóságát egy zsebéből kicsingő szalvéta jelezte s aki örökösen cirkált föl s alá, jobbra-balra a szobában, mint a lelőtt vadat kereső vadászkutya, a kassza felé irányozta a nyomozást s ott valahára megállt egy pillanatra.

— Ajtónál, balra, 2-ik asztal, üres pohár.

Jóska újra megindította magát s pár pillanat múlva már kezében villogott az üres pohár.

— Köszönöm, nem iszom többet! — szólt szomorúan a favágó.

— Alásszolgája! — rikoltott Brudermanné, — hat óra óta issza már azt a három decit. Ilyen vendég nekem nem köll. Két óra hosszat ül itt, aztán kilenc krajcárt költ. Vegyen fát és menjen haza. Fűtsön, ne igyék.

— Tessék fizetni! — szólt Jóska goromba hanglejtéssel, melyet mindig a gazda feleségének hangja után igazított. Ezt hivatalos kötelességének tartotta.

— Szomjas vagy, lomám? — szólt át a favágóhoz a szomszéd asztaltól egy katonaruhás fiatalember, — ha az vagy, akkor csak ülj ide.

A katona asztalán az ötödik liter bor állt még megivatlan, asztala körül négy lóvasuti kocsis ült még józanon. A négy liter bor eredménytelenül tünt el az ivókban s éppen az ötödikkal folytatták a kísérletet.

— Méltóztassék kérem! — ezt a

megváltozott helyzetéhez alkalmazkodni tudó Jóska mondta a favágónak, mintegy biztatva őt az áttelepedésre, melynek határozott előnyei mutatkoztak úgy a favágóra, mint az üzletre nézve.

A leghátulsó szögletben három ember ült, urias vacsora mellett, mint azt már Brüdermanné arcáról is lehetett olvasni, ahonnan több ízben igen szeretetreméltó mosoly szállt a három vendég felé. De a három ember nem vette észre a tulajdonosné elismerését, sokkal inkább el volt foglaltva külföldi a maga rostélyosával, melyet hatalmas falatokban tűntetett el. Ezek az emberek vasárnapra kiöltözött munkásoknak látszottak; egyikük se volt már fiatal. Szótlanul ettek és ittak, de nyugtalanul szerteszét szaladgáló tekintetükből azt lehetett látni, hogy az evésnél egyébre is gondolnak.

— Alácsszolgája! Jó estét kívánok!
— kiáltott Brüdermanné legszivesebb hangján, sőt föl is állott.

— Kezét csókolom, nagyság! — sietett Jóska hozzáadni a maga porcióját.

Az ujonnan jött, akinek ez a köszönés szólt, egy disznókereskedő volt, aki nagy becsben állott Brüdermannék előtt. Gazdag ember, egy ülőhelyében tíz-tizenöt forintot szokott elkölteni, ha disznó-ügyekben Kőbányán van, a „Vörös-tenger” törzsvendége.

Az ajtó újra nyílik, s a külső hideg és a belső meleg összezapaszkodásból képződött párafelhőből előtör egy női alak. Bizonyos távolságról tisztas anyának látszik, aki tán meleg levegőért jött be beteg gyermeke számára, de közelről kitűnik, hogy a tisztasnak látszó egyszerűség, kokett keresettség, s ha valaki vár rá valahol, az nem egy beteg gyermek, hanem egy megcsalt szerető lehet. Vannak leleményes költők, akik az ifjúságot tavaszhoz hasonlítják; e hasonlat pompás és tovább fejleszthető, mit megtevéen, hölgyünket nyár végéhez hasonlítjuk.

A hölgy végig villantotta tekintetét

az ivószobán s egyenesen a három néma férfi felé haladt.

— Az ördögbe is, hát te mit keresz itt, Kata? — szól a legidősebbik a három közül.

A nő, akit Katának hallottunk szólítani, minden köszönés nélkül leült közéjük, s türelmetlenül kopogott a tányéron.

— Titeket, — felelé kurtán.

— Minek? Nincs szükségünk rád.

— Honnan tudod, Kuvik?

— A kapitány nem szólt róla semmit.

— Hát azt hiszed, hogy az én eszem csak akkor játszik bele a dologba, hogy ha magam is részt veszek valami expedícióban?

— Tudom, Kata, hogy okos lány vagy, hisz nem is volnál másképp kapitányné, — szól Kuvik, s elismerőleg vigyorgott.

Kata lépteit követte szemmel egy az ajtó közelében ülő fiatalember, aki líptai turót fogyasztott és „spricer”-t iddógált hozzá. Mikor a három embert, akikhez Kata letelepedett, észrevette, fölkelt, s hozzájuk menve szóla:

— Jó estét, Doboz testvér! — s a legalacsonyabbnak a vállára tütött, — beh jó vacsorátok van. Én már egy hete színét is alig láttam husnak.

— Hát nézd most, míg meg nem eszem, — s ezzel Doboz gyorsan eltüntette az utolsó rostélyosdarabokat, hogy még a nézés gyönyörűségétől is minél hamarabb megfossa a fiatal munkást.

— Jól éltek, testvér! Nem kínálnátok meg engem is egy pohár borral?

— Erőt kell gyűjtenünk a nagy harcra, — szól Doboz keneteljesen, s egy pohár bor leszaladt a torkán.

— De hát én miből gyűjtsek, mikor alig van betevő falatom?

— Majd lesz, testvér, éhséged minden napjáért száz jóllakással fogod kárpótolni magadat, — s Doboz szivarra gyújtva, feketekávéét rendelt.

Kata türelmetlen mozdulatot tett.

— Héka testvér, igya meg ezt az én egészségemre — s a lány egy pohár bort adott az ifjunak. Ez fenéki kiürité.

— Rázd már le ezt a „testvért” nyakunkról, — sugta Kuvik Doboznak gunyos boszusággal.

— Héka testvér, nekem úgy rémlik, hogy te még adós vagy a „Vörös lobogó” előfizetési árával? — kezdé Doboz.

— Pedig azt hittem, hogy abból dözsölsz, polgártárs, — felelt Héka gunyosan.

— Ne járjon a szád! Gondolj a szent ügyre s fizess.

Héka kezét szorított Katával s ott hagyá a kompániát, meg a kocsmát.

— Ideje volt, — mormogá Topor, — ezek a testvérek minduntalan lábunk alá keverednek.

— Te tán vigyázni jöttél ránk, Kata? — kérde Doboz, szivarja füstjét nyájasan a lány arcába fújva.

Topor, a három közül a legszótlanabb, már régen türelmetlenül dobolt az asztalon.

— Persze, hogy vigyázni jött, hogy le ne igyátok magatokat, — szólt s kacsintani szeretett volna társainak, de nem mert, Kata szemeitől félvén.

— Hogyan találta ránk, kormos? — kérde Kuvik a lányt.

— Csak a te szép pofád után tudakozódtam s szépen utba igazítottak. Meddig maradtok itt?

— Fertály tizkor körülbelül mennünk kell, — szólt Doboz, — ugye Topor?

Topor vörös szakálát ráncigálta s a kérdőleg feléje forduló Dobozra vilámgyorsan oly rémitőt kacsintott (magyarázólag), hogy ennek ijedtében majdnem kifordult szájából a szivar.

— Muszáj féltizre elmennetek? — kérde Kata.

Most Doboz és Topor igyekeztek egy kacsintást észrevétni Kuvikkal: de ez a fél szemére vak volt, ami megnehezítette a manővert. Doboz és Topor arcán villámként cikáztak keresztül a különböző kifejezések, a szerint, hogy Kata fölnézett-e, vagy pedig le a tányérjára.

— Muszáj-e? — szólt a tudtán kívül ostromolt Kuvik, — hisz másképp elszalasztjuk a vonatot.

— Ugy? — s Kata lesütötte tekintetét. Gondolkozott.

Ekkor érte csak az asztal alatt egy erőteljes rugás Kuvikot, akinek csak most nyílt meg a fél szeme. Ezért ugyan nem volt érdemes megtartani ezt a felet se.

— Aztán hogy fogtok munkához a vasutnál? — kérde újra Kata, nem tudakozódólag, hanem olyan hangon, mintha csupán examinálni akarná a közreműködőket, hogy tisztában vannak-e feladatukkal?

— Igen egyszerű a teendő; csak egy elvtársat kell megmenteni az elfogatástól. Csak nem gondolod, hogy ezt se tudjuk végrehajtani?

— Erre ti hárman rukkoltok ki?

— Csak magam rukkoltam ki, — felelt Topor, — Doboz és Kuvik működvelők, eljöttek velem, hogy ne unatkozzam idekint Kőbányán.

Kata látta, hogy most már hiába minden kérdezősködés, a gaz fickók csatarendben és résen vannak.

— Ki az, akit meg akartok menteni?

— Még csak ezután akarjuk magunkat egymásnak bemutatni. Most csak annyit tudok róla, hogy Pesten el akarják csipni s azért mi itt le szállítjuk.

— Coki, lófeju! — szólt egy hang a katonapék mulató kompániájából s a hangot egy csattanós nyakleves követte.

A főttebb ecsetelt társaság ugyan is azóta megszorodott még hat liter borral s egy a kőbányai állomásról való vasuti szolgálával. A vasuti szolgál tekintélyt akart tartani a lóvasuti kocsisok előtt s érezte velük felsőbbségét. Ez ingerelte a lóvasutasokat, becsmérő megjegyzéseket tettek a gőzvasutra, mely minduntalan összeütközik és kislilik. A gőzvasutas erre szembeállítá az „ő” gyorsaságukat a tramvay lassuságával, mire ezek kijelentették, hogy jobb lassan, de olesón és biztosan; a testületi szellem egyre élénkebben ébredt föl a vitázó felekben s tetőpontját a „coki lófeju”-ben s az erre (lóvasuti körökből) következett nyaklevesben érte el. Végül az ajtó kinyílt s a szeren-

csétlen szolga gőzvasuti gyorsasággal, de lóvasuti olcsósággal kiröptült.

Az óra egyfertály tizet ütött.

Kuvik és Doboz Topor egy intésére elhagyták a kocsmát. Topor most megfogta a lány kezét s erősen megszorítván, szóla:

— Hallod, Kata! ha egy szót szólsz a kapitánynak arról, hogy láttál ma este bennünket — együtt kárhozunk el.

Kata könyökére támasztotta áliát s hosszán, fürkészőleg bámult Topor arcába.

— Jól van! — s e hang úgy kongott, mint a veszedelmet jelentő félrevert harang, — jól van! De ez el-kárhozást én is föntartom nektek, ha ti ki találjátok kotyogni találkozásunkat a kapitánynak.

— Pompás! — vigyorgott Topor, — hisz akkor egy kötéllel vagyunk mind a ketten összekötözve, s egy csomóra jár mind a kettő.

— Topor! mér ne szóljak semmit a kapitánynak találkozásunkról?

— Azt én tudom.

— No hát, mindegyikünk tudja a magáét, a kapitány is tudja a magáét, csak meg ne tudja a mienket. Ez a fő.

Topor fizetett és kisietett. Kata is lassu léptekkel elhagyá a kocsmát s a vasúti állomásra ment.

HARMADIK FEJEZET.

Csertán Kata gyanuja.

Sűrű köd ereszkedett az utcákra. A hó is esett, de csak azokat a pelyheket lehetett fölfedezni, melyek egy-egy lámpás sugáros fénykörében táncoltak alá. Csönd volt; a vasúti állomás dallamos harangjátékának hangjai erőteljesen szeltek át a vak levegőt; piros lámpások mint vérfoltok a ködön remegtek eléje valami tapogatózó vonatnak, melynek dübörgése egyre erősebben közeledett. Kata az állomásra sietett s jegyet váltott Pestre.

Többet nem szolt a három emberhez, akikkel a „Vörös tenger“-nél együtt vacsorált. Látta a félhomályban, mikor ezek, három részre oszt-

va, az éppen most érkezett vonatnak egy-egy harmadosztályu vagonjához lépnek s erőteljesen hangoztatják a Badár Péter nevet. Látta, hogy erre kinyilik az egyik ajtó s kilép egy alak, mire mind a három cinkos odamegy. Látta, mikor Doboz előhuz valami írást, s gyufát gyújtva, azt a keresett Badár orra alá tartja. Ez elolvasta, vagyis inkább megnézte a papirost, benyult a kocsi bákájáért s kiszállt, utána egy másik fiatalember, akit a Badár nevű mintegy bemutatott a többinek. Kölesönös kézszorítások. Doboz a füle tövét vakarta, ami nemcsak novellákban és regényekben, de az életben is zavart jelent. Azután az öt ember együtt eltávozott. A terv sikerült. De miféle terv? Ez épp úgy homályba veszett Kata előtt, mint az öt ember távozó csoportja.

Lassu dübörgéssel megindult a vonat a főváros felé. Kata egyedül ült egy kupében s hátraszegett fölvel bámult a fölötte ingó-bingó olajlámpás pisla tűzébe. A merev nézés könyeket facsart szeméből, gyorsan kitörölte s az ablakra bámult. Az éjszakából egy sárga arc nézett be rá kívájit szemüregekkel. Kata elkapta fejét s a másik ablak felé fordult. Ott is ez a halálarc tolakodott eléje. Szíve földobogott. Szemeit dörzsölte.

— Beteg vagyok? — mormogá, s ezzel fölkelvén, leereszté az ablakfüggönyöket. A látomány eltűnt.

— Kata, Kata! szedd össze magadat. Egy komisz ablaküveg ennyire megijeszthet a saját ábrázatoddal.

A sarokba vonult s tágra nyílt szemekkel nyelte be újra a lámpa fényét.

Mi volt ez a fény? Ama boldogság álma, melyben egyszer részesíté az élet. Mi volt ez az ideges nyugtalan-ság? Egy ébredező sejtelen, hogy ez az álom elröppenőfélben van. Csertán Kata sem apját, sem anyját nem ismerte. Mikor először öntudatos, látó szemmel nézett maga körül, egy árva házban találta magát, hol jószívű néni minden szükségességgel ellátták s koronkint jöttek még jobbszívű bácsik, akik cukrot is adtak neki, ha meg tudta mondani, hány ujja van a két kezén. Emlékezett, hogy egy

napon egy idegen asszony jött az árvaházba, aki sokat sirt s őt csókolgatta. A sirásnak és csókolgatásnak az lett a vége, hogy a jó nénik ráadtak egy meleg kendőt, szintén megcsókolták s azt mondták, hogy menjen el ezzel az asszonygyal, mert ez az ő anyja. Erre Kata is elkezdett sírni s busan távozott az óvatos anyával, ki jónak látta csak akkor fölfedezni leányát, mikor azt már dolgaiban segítségül használhatta.

Legelső ilyen dolga az volt, hogy egy meleg kendőt szerezzen magának s ebben nagy segítségére volt a leánya, akitől azt elvette. Az anya mosóné volt s munkásoknak szállást adott, hónapos ágyat. Mig ő mosni járt, odahaza Kata tartotta rendben a lakást s nehéz munka közt serdült föl széppé. Egyszer aztán így szólt hozzá egy fiatal munkás:

— Te lány, itt hat emberre van gondod s agyon dolgozod magadat értük, hogy az anyád meg ne verjen. Gyere velem, csak egyedül rám lesz gondod s rád lesz gondom.

És Csértán Kata ott hagyá az árvaháznak anyja néven szereplő méltatlan utódját. A munkás gondját viselte, míg egy szétrobbant kazán meg nem ölte. Csértán Kata mint özvegy hallagott a magános halottas kocsi után, mely kedvese holttestét vitte, s szíve elszorult arra a gondolatra, hogy hol fog ő vacsorálni az este?

És vacsorált. Még pedig igen jól. Másnap ebédje is volt. Az is igen jó. És harmadnap és az utána következő napokon mindig volt mit ennie. Megette szépségét, megette ifjúságát, s mikor mind a kettő véghatárára ért, szólalt meg csak a szív: adj táplálékot énneknek is, ne csak a gyomrodnak.

Ekkor éppen egy városligeti cirkusznak lóháton és kötélén taktusra billegő művésznője volt. Itt ismerkedett meg Proticsán Gergelyvel, aki hatalmas legény volt a munkátlan munkások között, s fő-fő habitué a cirkuszbán. Egyforintos helyen ült és közben sörözött. Proticsánnak többféle mestersége volt, de egyiket

sem gyakorolta, zsebe mégis mindig tele volt pénzzel. S ő volt az első, akit Kata azt mondta: „Ennek az embernek a szíve kell, s nem a pénz!”

És megnyerte a szívét. A vad legénynek tetszett a démoni lány.

— Enyém vagy s a szent ügyé, — szólt neki Proticsán szerelmük elején.

— Mi az a szent ügy? — kérde Csértán Kata.

— Az anarkizmus.

— Hát az mi? — s Kata nagyot nézett a legényre.

— Szegények boldogsága, gazdagok pusztulása.

Mit értett belőle, mit törődött vele Csértán Kata?

Mikor szerelmük közepén tartottak, megtudta Kata, hogy mi az a betegséges nevű szent ügy?

Alarc. Előtte viselte Proticsán, de nem sokáig, mert csakhamar meggyőződött, hogy a zugecirkuszok publikumának szemefénye viszont őt, a zord legényt, választotta szemefényeül.

Proticsán tehát lassankint silány fickóvá változott át előtte. Vagyis helyesebben szólva, levetette a becsületes álarcot s beavatta titkaiba szeretőjét. És a lány követte őt a gázság ösvényén.

Könnyű egy közömbösnek egy becsületes embert hirtelen elítélni, de nehéz a szerető szívnek a leghatározottabb gazembert sújtania.

Kata nem okoskodott. A cirkuszbán megtanulta az egyensúlyt, de erkölcsei egyensúlya rovására. Nemcsak belevetette magát a sötét életbe, de sötét esze, vezetője lett a bandának, mely Proticsán körül csoportosult.

És Proticsán szerette őt, mint majdnem nélkülözhetetlen cinkosát titkos vállalataiban.

Proticsán nem volt kiváló gazember. Ő „csak” lopott s betöréseket szervezett. Ha egyszerre tizezer forintot lophatott volna valahol, tán visszatért volna a becsület ösvényére, de a tolvajszerencse nem kedvezett neki, s ő kénytelen volt kisebb összegekkel megelégedni.

Csertán Kata boldog volt. Szívének kései föllángolása bemelegíté egész valóját, besugározta életét . . .

A fővároszhoz közeledtek. A lassudó vonat szűnő dübörgése megengedé neki hallania az aludni készülő nagyváros tompa moráját.

Miért nem látta már két hete ezt a Proticsánt? Hol van, mit csinál? Kerüli őt? Beteg, elfogták?

Nem lehet! Egészséges és szabad, hisz működik.

Mi volt ez a ma esti vállalat, melynek a véletlen tanujává tette? A véletlen s a fölébredt gyanu jól vezérlő ösztöne, melylyel a bandára sikerült bukkannia. S mit jelent Topor ijedelmé és fenyegetőzése?

A pesti állomáson két borotvált arcú urat látott az utasokra várakozók tömegében. Mikor Kata mellettük elment, a magasabbik így szólt:

— Sehöl se látom, még kitelik tőle, hogy meg se érkezett.

— Te Tihamér, ott leghátul látok egy olyan ifju legénykét cammogni, — szól a másik borotvált ur, kinek téli kabátja nem volt, de kezében kihívó módon forgatott egy ezüstfejű sétapalcát.

— Badár Péter, — kiáltá hangosan a Tihamérnak szólított, majd hozzátéve: — Nem ő az. Peti öcsém magasabb is valamivel s nem is biceg, mint ez.

Kata végignézte azt, aki Peti öcsését emlegette, s egy pereig valami arra ösztönözte, hogy elmondja neki a Kőbányán történeteket. De legyőzte becsületességi rohamát s hallgatott. Szíve olyat dobant, mintha valaki mellbeütötte volna.

Ujjait kinyújtotta, meg összehuzta s morzsolta. Mintha már köztük érezte volna takaró fátyolát a fájó titkoknak. Legalább a végét mintha megcsipte volna.

— Háromnegyed tíz! — szólt a sétapalcás ur, erősen megsörgetve egy esecsebecsékkel teleaggatott óralancot; de az órák számát nem annak végén nézte meg, hanem a portás fali órájáról leste le, — siessünk, mert tizkor kezdődik az éjjeli próba.

Falstaff & Co. a Borju-téren.

A két fiatalember az osztrák államvasuttól sebes léptekkel hasított a kereszttől a Teréz- és Erzsébetváros utcáit. Csertán Kata mint a macska követte őket: nesztelenül és óvatosan, hol hátrahúzódva, hol előretörve, ki-meresztett szemmel, hogy a ködben el ne veszítse őket. Szerencséjére már kevesen jártak az utcákon, s az alakokat nem zavarhatta össze. Jó husz percnyi gyaloglás után ifjaink a Borju-téren voltak, melynek közepén egy meglehetősen nagyságú faépület állt. Hála két petróleumlámpás világának, de még nagyobb hála az ökölnyi betűknek, el lehetett olvasni az ajtó fölött levő fölírást: *Fővárosi reformszínház*. Ez a faépület nyelte el a két siető fiatalembert.

Az ajtó előtt egy művésztelenül köpcös uriember járkált föl s alá és koronként megjegyzéseket váltott fiatal suhancokkal, kik minden színház hátsó kapuja körül ott ólálkodnak.

— A jelentkések már le vannak zárva, mért nem jöttetek délután hatig? Már több statisztánk is van, mint amennyi kellene.

— Uram! — szólt Kata, előlépve a faépület szöglete mögül, — ki volt az a két színész, aki az imént ide belépett?

— Szép hölgy! — s a köpcös ur kecses igyekezett lenni, — az a két színész Deli Roland és Éjszaki Tihamér volt, első szerelmesem és másod tenorom.

Kata bámulva nézett rá.

— Éjszaki Tihamér?

— Igen. És Deli Roland. Én pedig Tátrai Kárpát, a fővárosi reformszínház igazgatója, — s kalapját megemelő.

— Hol lakik Éjszaki ur?

— Azt reggel a házmestertől kérdezze meg, — válaszolt az igazgató ur, hirtelen fejébe csapván kalapját. Nyilván boszankodott, hogy a név nem tett hatást, s az ismeretlen hölgy megint csak egy alantas színészre, Éjszakira fordítá a beszédet.

— Köszönöm! — s Kata eltűnt.

— Beh csunya egy nember volt, — vigasztalá s boszulá meg magát az igazgató az érdeklődés teljes elmarádásért. Azzal bevonult, bezárva maga után az ajtót.

Tátrai Kárpát, a borju-téri reformszínháznak az igazgatója, eget verő nevével és kuliszadöntő hangjával régen csodált kedvence volt a jász-vörös-alsó-szentgyörgyi intelligenciának, mielőtt a megméltelyezett fővárosba bevonult volna társulatával, hogy a fővárosból korbácscsal kikeresse az idegen muzsát, s a fejétől (mely latinul: бүдös) reformálja a magyar színészetet (latinul: halat). Első nap a borju-téri fapalota tetejére főlhuzott egy nemzeti színű zászlót, második nap gyönyörködött annak vidám lobogásában, harmadik nap a főbejárat fölé illesztette a *Reformszínház* ökölnyi betűkkel megfestett címét, negyedik nap egy dörgedelmes nyilatkozatban hadat üzent a francia operettnek, drámának, s ötödik nap — részegen dobták ki a *Makkhetes*-hez címzett kocsmából, hol egy ökölcsapással tönkre silányított egy asztalt, — egyikével azon ökölcsapásoknak, melyek hajdan Jász-Vörös-Alsó-Szent-Györgyön drámai hírnevét megállapították. Akkor sár volt, hogy az igazgatónak még akkor is bele lógott volna a lába, ha saját nevének számtalan ormára fölmászott volna, — de ebben a sárban is esküdött a magyarok istenére, hogy kiűzi a kufárokat a muzsa templomából. A bonvivant, akit alárendelt helyzete nem gátolt meg abban, hogy éppen olyan részeg ne legyen, mint igazgatója, csak a józan sugó segítségével tudta Kárpátot a sárközi állapotból kiszabadítani s aztán szépen haza dőögte az összeesküvők, miközben a sáros igazgató gyengéden „örült szemgolyó”-nak titulálta az önfeláldozó és hü bonvivant.

A „Makkhetes”-beli eset bemocskolta ugyan Kárpát ur feleskei nótáriusi kosztümjét, de szeplőtlenül hagyta hírnevét s ő azzal jelezte, hogy megbocsátott a famózus kocsmának, hogy nem habozott ott kontózní, reggel, délbén, este, s mindazon időpontok-

ban, amikor civilek enni és fizetni szoktak. A „Makkhetes”-nek nota-bene ingyen páholya volt a Reformszínházban, amit Kárpát nem is kesett szemére vetni a boldogtalan kocsmárosnak, valahányszor a hus kemény, a leves sótan s a főzelék-rántás csömbellékes volt.

„Caraffa, vagy az eperjesi hóhér” volt az első nagy történeti dráma, melylyel Tátrai megrázta a borju-téri kedélyeket. A hatvanas évekből volt vagy ötféle különböző Caraffa-dráma, melyek, mint vidéki szintársulatok állandó kasszadarabjai, szakadatlan borsódzásban tartották a hazafiui hátakat. Ezekből Tátrai, fölhasználva mindegyikből a legjavát, maga egyet csinált, melyben Caraffát oly pokoli kegyetlenséggel pusztította el, hogy a Sandwich-szigetek legemberevőbb lakójának szíve is megesett volna rajta. De a Borju-tér mészároslegényei (maguk is vérben dolgozók) tomboltak a zsarnok halálának, s a tetszés-zaj Tátrait egyre nagyobb leleményességekre csábította. Az ötödik előadáson Caraffa már léghajón menekült a nemezis elől, de a léghajó fölrobbant s ő holtan bukott alá.

De már nem volt, aki tomboljon a színházban; ellenben távoli bögés hallatszott be a színpadra, hol Tátrai elszántan ropogtatta Caraffa elvetemedett jámbusait. A szomszéd panorámás ugyanis okosabb szörnyetégeket mutogatott, akik nem szavaltak verseket. Fogott egy állatszelistő szerezcsent, aki este héttől tízig minden félórán betolta fekete ábrázát két darab eleven oroszlán közé. S a Borju-tér minden este ott leste, hogy mikor eszik már meg egymást. És azok megették — Tátrai Kárpát közönségét.

De Tátrai nem hagyta magát. Husz és néhány éves direktori multjának viharai nem egyszer sodorták sokkal kritikusabb helyzetbe. Rövid babozás után újra a hatvanas évek gazdag tárházába nyult s elővett onnan egy drámát.

Petőfi halála, vagy a világo si fegyverletétel.

Igy jelentették a falragaszok a főváros minden utcáján s a cím alatt egy elmés illusztráció, mely épp úgy jelenthette Petőfi halálát, mint a világi fegyverletételt, mert a legmélyebb elmék se tudták kitalálni, hogy voltaképpen mit jelent?

De e látványos drámára nem futotta ki a személyzet, noha (Tátrai-Petőfin kívül) mindenki két szerepet játszott. Tátrai tehát a színészek lapjában hirdetést tett közzé, hogy „tehetséges színészek fölvetetnek“.

Egy napon éppen a „Makkhetes“-ben ült s egy vaskos véres hurkát döfött le olyan mozdulattal, mely Cézárölő Brutusnak is becsületére vált volna, mikor egy fiatalember járul eléje s így szól:

— Olvastam, hogy direktor ur tehetséges színészeket keres.

— Maga talán tehetséges színész?

— Meglehet. Eddig még nem voltam az.

— Hát mi volt?

— Esztergályoslegény.

— Mi ösztönzi a művészpályára?

Rögös ut ez, sok szenvedéssel jár, — s a direktor ur borus homlokkal tüntetett el egy zsirtól csöpögő óriási hurkafalatot.

— Sztrájkolunk. Nincs munka.

— Micsoda alkalmas tulajdon ságokkal ruházta föl a természet?

— Jó torlóm van.

— Az a fő! — s a direktor ur egy hajtásra felhörpöntett egy félliter bort.

A fiatalember mosolygott.

— De én énekelni is tudok vele — mondá, különösen megnyomva az *es-t*.

Tátrai Kárpát nem értette meg.

— Aztán hogy hívják, kedves barátom?

— Badár Gábornak.

— Szegény ember! Micsoda meg gondolatlan apja lehetett! Hisz ezzel a névvel legfőlebb hurkát lehet tölteni, de Bánk-bánt játszani soha!

— Nem is akarom én Bánk-bánt játszani.

— Nem akarja? No barátom, akkor ne is legyen színész.

— Különben, ha az igazgató ur

akarja s Bánk-bánnak sincs ellene kifogása, akkor én is akarom.

— Jól van, barátom, így már szeretem. — Most pedig menjen, vágassa le ezt az ocsmány bajuszát, süttesse föl a haját, majd ha visszajön, megpróbáljuk a hangját.

Félóra mulva teljesen megfosztva civilisége disztelen jellegétől, Badár Gábor újra megjelent a „Makkhetes“ külön helyiségében.

A színtársulat nagyrésze ott ebédel, a kályha mellett egy agg muzsikus (a Reformszínház zenekarának egy hatodrésze) pedzette a hegedűhurokat.

— Uraim és hölgyeim! — kiáltott Tátrai Kárpát, mint valaha Antónius kiálthatott a rozstrumról, — van szerencsém önöknek bemutatni társulatunk új tagját. Segédszerelmes és első tenor. Neve Éjszaki Tihamér.

Gábor roppant zavarba jött.

— Mit csinál, az ég szerelmére. — sugá Kárpátnak, — micsoda okatlan titulusok ezek?

— Hagyja csak barátocskám, — sugta vissza Kárpát, — szerelmemem és tenoristám tegnap gázsijavítást kértek. Önnel sarokba szorítom őket. Mukkanni sem mernek.

— De hát az a bolond név?

— Minek néz az ur engemet? Egy Tátrai Kárpát csak nem adhatja magát össze Madár Jánossal! Ön a művészi keresztségben az Éjszaki Tihamér nevet kapta. Punktum!

Tehát Éjszaki Tihamér meghajtotta magát a társaság felé, mely vegyes érzelmekkel fogadta. A férfiak mint konkurrenst vették szemügyre. Irigyleték haja frissen vasalt hullámain, szeme szelid barnaságát, homloka magasságát, vállalai szélességét. Mind e tulajdonságainak köszönhető viszont, hogy a hölgyek szemei biztatólag nyugodtak rajta. Még pedig a közönséges anyák, hős anyák s a szintén hajlottabb korról járó komikák leereszkedő biztatással, a naivák, drámai hősnők és szubrettek udvarlásra szólító biztatással szegezték rája tekintetüket.

— No, Blazsek! — biztatá a zene-

kar hatodrészét Tátrai, — *Repülj fecsském...*

A becsületes Blazsek, ki névtelen hős létere a Reformszínháznál is megmaradhatott Blazseknek, állá alá szorítá hegedűjét s a kérdéses fecske nyekeregve röptülni kezdett. Nem is szállt valami magasra addig, míg Gábor érces magas baritonjával támogatni nem kezdte. A nóta igen szépen sikerült. A hölgyek tapsoltak, a színészek sunyorgattak Gáborra, az első tenor gunyosan brávózott, Tátrai egy lesújtó tekintetet vetett rá, mely azt látszott mondani: Hát te élsz még?

— Ez a hang ezüstöt ér! — kiáltott a direktor, aki első pillanatban aranyat akart mondani, de aztán jobban meggondolta a dolgot.

— Aranyat! — hörgött a rekedt bonvivant, aki az igazgató egyetlen leányának a férje volt s ennél fogva semmi konkurrenciától nem tartotta. Ezenkívül rokoni kötelességből az igazgató csatlós-seregéhez tartozott, a békétlenkedő és össze-összeesküvő színészek ellenében.

— Hát váltsák föl ezt az aranyat papirosra, — szólott Gábor, — csak ezt akarom.

Az igazgató boszus tekintetet vetett rekedt vejére, magában mormogván: „Szamár, nem tudod, hogy az aranynak magasabb ársíója van“.

Szerencsére a novicius szerény ember volt s hamar meg lehetett kötni vele az alkut. Kinevezték másodtenornak, kóristai ranggal és illetményekkel. Badár Gábor, azaz Éjszaki Tihamér csak azt kötötte ki, hogy színházi szabad jegyet mindennap kapjon kettőt, sőt hármat is, amit Kárpát minden ellenvetés nélkül elfogadott.

A „Petőfi halála vagy a világosi fegyverletétel“ tableauokban mutatta be a nagy nemzeti költőt és a nagy nemzeti katasztrófát. Gábor igen jelentékeny szerepeket játszott benne. Mikor Petőfi bucsuzik a szülei háztól s már olyan messze van, hogy a kiskörösi bércek elfödik, akkor rágyújt egy szép szomorú magyar nótára, arra, hogy „Zsidó, zsidó, Mózsai

zsidó, Van-e nálad pirosító“, s egy csöppet se bántotta az a körülmény, hogy ez a nóta 15—20 évvel később keletkezett. Majd, nehogy agg szülei azt higgyék, hogy ő nagyon busul, vigan rágyújtott a „Csicsóné“ népszerű dallamára. E nótákat Gábor énekelte, aki eképp Tátraival megosztott Petőfi szerepén. A színpalak mögött ő játszotta, a színpadon Tátrai. Tátrai Kárpát látta, hogy őrtelmes fiatalember, szerepeit megtanulja, a színészekkel nem konspirál, nagy gázsira nem aspirál, s mindezek folytán szakadatlanul dicsérte, ismételten nagy jövőt jósolt neki. Gábornak azonban volt annyi esze, hogy mindezekből ne önmagát, hanem Tátrait ítélje meg.

Javában folyt a „Petőfi“ éjjeli főpróbája. Sietni kellett vele, mert még gyöngén ment s másnap már színre akarták hozni. A panorámás vadálatai nagyon szorongatták Kárpát barátunkat. A második fölvonás vége felé egyszerre csak tompa dobbanások kezdtek hallatszani.

— Mi ez? — kiáltott Kárpát, aki főrendező is volt: sárga csizmában, karddal az oldalán, lanttal és paizssal a két vállán, úgy nézett ki, mint egy Hunyady Jánosba öltött Tinódy Sebestyén. — mi ez? Mit csapkodjátok máris a pinceajtót? Ez csak Nagy-Szeben ostrománál következik!

A próba megakadt. A házmeister megjelent s fölvilágosítá a direktort, hogy nem Nagy-Szebent bombázzák, hanem a külső kaput dőngeti egy ember.

— Ki az?

— Azt mondja, hogy Korty Vendel.

— Mit akar?

— Badár Gábort keresi.

Gábor a Korty név hallatára már előjött a színpalak mögül.

— Hisz ez az én szállásadóm. Hol van? — mondta.

— A kapu előtt.

— Jöjjön bel! — parancsolá a direktor. — Mi pedig folytassuk a próbát. Kozákok, elő! — kiáltott hát darab borju-téri illetőségű kozáokra.

A nagyszebeni ágyudörgés elnémult s helyette megjelent az ágyu-

dörgő: Korty Vendel polgári házmester és nagydobos a Baldácsy veterán-egyesületnél.

— Mit akar, Korty bácsi? — kérde Gábor, eléje sietvén az érkezőnek.

Korty Vendel gyanakodó szemeket vetett a kérdezőre, aki orosz cárnak volt öltözve és maszkírozva, Tátrai fölfogása szerint, t. i. hosszú, vésztjósító vörös szakál, kaján szemöldök, kenderkóc-haj, palacsintasütőnagyságu érdemjelek s rengeteg buzogány.

— No, ne ijedjen meg. Én most muszka császár vagyok.

— Nem ijedek én meg hat muszka császártól sem. Megmutattam a forradalomban.

A história ugyan nem tud róla semmit, hogy a forradalomban bárkinek is alkalma lett volna hat muszka császártól meg nem ijedni, de Gábornak most sem ideje. sem türelme nem volt helyreigazító megjegyzésekbe bocsátkozni.

— No, mi baj? Beszéljen gyorsan!

— Egy fiatal ember érkezett hozzánk éppen most.

— Az öcsém?

— Nem, de — véres.

— Véres?

— Igen — és sáros. Meg sánta.

— Ki az, az istenért?

— Kérdeztük tőle, hogy Badár urnak az öcsese-e, akit vártunk. Intett, hogy nem. Aztán azt nyögte, hogy hol van maga. Ha nincs itthon, rögtön szaladjunk érte, mert baj van. Az asszonyok borzasztóan meg vannak ijedve. Tessék hát hazajönni.

Gábor egyik ámulásból a másikba esett.

— Igazgató ur! — állítá meg lantos Tátrai Kárpátot, aki éppen két doni kozák alapos fölpofozásával volt elfoglalva, — azonnal haza kell mennem. Családi baleset fenyeget. Itt lakom a szomszédban.

— Pajtás! fogadd őszinte részvéte-met. Engem is éppígy a próbán ért anyám halálának a hire, — s Tátrai megrázta Gábor jobbját, szemével gyorsan ötöt pislogott, száját összeszorítá s orrlyukait kitágítá: ez nála, úgy a szinpadon, mint az életben,

sírást jelentett. Mindig meg szokta ragadni az alkalmat, hogy anyja halálát, kapcsolatban egy kis meghatottsággal, hatásosan érvényesítse. — Aztán gyere vissza a második fölvonás elejére.

Gábor a sarokba vágta cári buzogányát s Korty Vendellel elsietett. Mögötte csakhamar elterjedt a hír, — hála az igazgató ok nélkül való anyai visszemlékezésének, — hogy meghalt az édesanyja, ami azonban (nem lévén jelen a vesztes fiu) senkit sem indított az ismert részvétnyilatkozatokra.

ÖTÖDIK FEJEZET.

Az éjféli vendég.

Badár Gábor, Korty Vendel albérlője, némán, de nagy izgatottsággal haladt a gazdája mellett. Korty uram lakása ugyancsak a Borju-téren volt, s így Gábor izgatottsága még el sem érthette a minden izgatottsággal kapcsolatban emlegettetni szokot „tetőpont”-ot, mikor már a kapu előtt álltak. Szerencsére senkivel se találkozott s így Gábornak egy hazafiúi fantázia által alkotott cári fizimiskája senkit se rémitett meg.

A ház, melyben Korty Vendel meszterkedett, potemkíni motívumok szerint épült. A Borju-térre néző része kétemeletes, de belső hátulsó része földszintes volt, s ebben a földszinti traktusban lakott a házmester-család. A háziur nem lakott a házban, s ennélfogva Korty uram volt ott a legnagyobb ur, ő szedte a házbért, inspektornak hívatta magát, s a címnek megfelelő lakása is volt: egy konyha, ettől jobbra az albérlők szobája, balra egy nagyobb szoba, Kortyék nappalija, s ebből nyílt egy kisebb (háló) szoba.

A nappali szoba közepén széken ült egy sápadt fiatalember, kinek arcát Kortyné mosogatta hidegvizes ronggyal. Mellette vajdilingot tartott egy szép szőke lány, kinek szemlein meglátszott, hogy az álom tündére ma este már lecsókolgatta azokat.

Badár Gábor lámpást ragadott s odavilágított bele a fiatalember arcára.

— Náci! Csobot Náci, te vagy? Hogy kerültél ide, mi bajod? Istenem, istenem, rosszast sejtek.

Csobot Ignác (mert ő volt) fölugrott a székről. Megdörzsölte szemeit.

— Ha ez a hang nem volna Badár Gáboré, azt hinném, hogy seblázban vagyok s kísértetekkel álmodom.

Gábor hamar leakasztotta füleiről a szakállát s letépte cári bajuszát és parókáját.

— De most már rám ismersz, ugy-e?

— Te, Gábor, most meg már többet vettél le, mint amennyit kellett volna.

— A fekete bajuszomat? Hja, annak vége. Színész vagyok. De beszélj már, az Isten áldjon meg. Megöl a nyugtalanság.

Csobot félarcáról olyan szépen lehámlott a bőr, mintha csak egy skalp-szakértő indián-főnök kezelte volna. Ruhája sáros és véres volt, ballábára bicegett. Bekötözték az arcát, helyrehúzták a lábát, Gábor ruháiba öltöztették, Kortyné egy kis vajrinnyét és forró teát készített neki s e közben Ignác szakadozottan megkezdte elbeszélését.

— Minket bizony elloptak.

— Kiket?

— Engem, meg az öcsédet, Peti.

— Petit? Hát ma este jöttetek? Hol van Peti?

— Az a nagy kérdés.

— Kik loptak el?

— Ez is nagy kérdés.

— Hol loptak el? Hisz én a vasúton vártalak.

— Igen, de Pesten vártál, minket pedig Kőbányán loptak el.

— De téged nem loptak el, mert itt vagy, de hol van az öcsém?

— Engem is elloptak, de megszöktem.

— Hogyan? Beszélj! Mit jelent ez a vér, ez a sár, hol hagyta, hogyan hagyta Peti?

A Korty-család szorongva figyelt a heves menetű beszélgetésre. Mind-

nyájan ültek, csak Gábor járt föl s alá izgatottan.

— Édesanyád bizonyosan megírta, hogy apám meghalt, — kezdé Csobot halkán, — hát én feljöttem Pestre vizsgázni, még pedig Petivel jöttem fel. Kőbányán nagyon elkezdik kiabálni az álmóson „Badár Peti, Badár Peti”: Peti kiszáll, ott három ember körülfogja s megkérdi, hogy ő-e a Badár Gábor öcsese? Persze, hogy ő. No hát akkor ne menjen tovább, mert Gábor itt lakik Kőbányán. — De hát akkor mért nem jött ki maga? — kérde Peti. — Nem jöhetett, reggelig egy sürgős megrendelést kell elvégeznie, de 10-re, fél 11-re otthon lesz, — felelik az idegenek. — Mi Gábornak jó barátai vagyunk, egy műhelyben dolgozunk, — mondják a habozva álló Petinek, — ha nem hiszi, itt van egy levél, amit Gábortól kaptunk. — Peti megismeri az édesanyja levelét, melyet hozzád írt Gábor, s melyben neked jelenti öcséd érkezését. Erre bekiált hozzám a kupéba: „Gyere Náci, itthon vagyunk.” Leszállunk, az idegenekkel ismerkedünk (az egyiket, ha jól emlékszem Topornak hívják) s elhagyjuk az állomást. Nem mesze onnan egy zárt, de meglehetősen rozoga fiaker állt. Ebbe beleülünk, két ember velünk szembe a kis ülésre, egy a kocsis mellé. Az ablakokat fölhúzzák. Lassan mentünk a nagy ködben. Egyszerre erős klóroform szagot érzek. Mi ez? A fejem kábul. Pilláim majdnem leragadnak. Szerencsémre az én oldalamon a kocsis ki volt szakadva. Gyorsan kidugtam a lyukon az orromat és a számát, s tele tüdővel szívtam a friss levegőt. A gazemberek megakartak fosztani eszméletünketől. Peti bizonyosan meg is fosztották. Szörnyen megijedtem. Láttam, hogy kelepőcébe kerültünk. Mit csináljak? Egyelőre meg se mozdultam. Azt hitték, el vagyok kábulva. Egyszerre csak kötelet érzek kezem köré simulni. Hatalmasat kiáltottam, s nagyot ütöttem magam elé a sötétségbe. De éreztem, hogy fej volt. Most a véletlen segítségemre jött. A kocsis a nagy ködben (nyil-

ván a köbányai uton) árokba ment, s mi kifordultunk. A teteje kétfelé vált. Én az árokba estem, pufámmal turtam az oldalát, s ott hagytam emlékül a bőrömet; az ároktól viszont kaptam ezt a sarat. Lábam megbil lent, nagy fájdalmat éreztem fönt, lent, de azért négykézláb azonnal tovább másztam, majd ki az árokból s bicegve tügettem, ahogy csak tudtam. Egy lélekkel se találkoztam, a gazok nem jöttek utánam. Hamar tájékoztam magamat, a fegyvergyár mellett lehettem (preparandista koromból ismerem az egész várost), ott befordultam egy házatlan utcába, hogy esetleg üldözőim nyomomat veszítsék. Most már csak lassan haladtam tovább. Betértem egy kis kocsmába, ki mostam az arcomat s vettem egy rossz kalapot (mert födetlen fölvel menekültem), az orcámat meg felkötöttem két zsebkendővel. Aztán elindultam ide. Az adresszedet az igazit tudtam, mert Peti megmondta. Ide is találtam, s most itt vagyok. Hol van Peti? Kik rabolták el? Miért rabolták el? Nem tudom.

És Csobot Ignác kifáradva nagyot hörpintett a forró teából. Gábor a pamlagra vetette magát.

— Hogy miért rabolták el? — kezdé lassan — tudom én! Tudod-e, Náci, hogy Petinél kétezer forint volt, amit az anyám küldött?

— Kétezer forint? — hcbegé Náci remülten.

— Annyi, az én egész részem, amit anyám kiadott, hogy megházasodhassam.

— Megházasodhassál?

— Abba töröm a fejemet, — s Gábor gyöngéden magához vonta a piroló Korty Veronkát. Kortyné és Vendel gazda sokat jelentőleg mosolyogtak. Csobot egyszerre látott mindent: szerelmet, viszonzszerelmet, szülői beleegyezést.

— Erről nem tudtam semmit, — szólt a meglepett Csobot.

— Még a világ nem tudja. Csak öcsém megérkezése után akartuk elhirdetni, ő hozta a pénzemet. S most fuccses! oda a pénz, vége mindennek, legalább jó hosszú időre, — s Gábor

szomoruan tekintett menyasszonyára.

Korty gazda azonnal megszüntette főntebbi sokat jelentő mosolyát és szárazon szóla:

— Bizony fuccses, öcsém uram! A színészkedésből nem lehet megélni. Az csak arra jó, hogy hát nem köll befizetni, nekünk.

— Munkája nincs, az esztergályosok strikkolnak, s most a pénzit is elvitték, akin műhelyt nyithatott volna. Már ez is bajos állapot, — s Kortyné gyorsan egymásután sóhajtott vagy négyet.

Csak Veronka nem szólt, Veronka nem sóhajtott. Arca lett csak olyan, mintha a lámpafény sárga tüvegen keresztül esnék rá, s kezének a falra vetett éles árnyékán látszott, hogy ez a kéz reszket.

— De hát ki tudta azt, hogy Peti öcsém kétezer forintot hoz nekem? Talán ti a vasuton beszélgettetek róla, s valaki kihallgatott?

— Már hogy beszélgettünk volna, hisz én magam sem tudtam róla semmit.

— Én tudtam, meg az anyám, Peti. Veronka meg a családja . . . meg az a levél. Az, akit nektek mutattak.

— Hát hová tetted azt a levelet?

— Bezártam a fiókomba. Ott kell annak lennie most is.

— Meg köll nézni, — vélekedék Korty gazda; gyertyát gyújtott, s azzal Gábor és Korty gazda átsiettek az albérlők szobájába. Csobot is utánuk bicegett.

HATODIK FEJEZET.

Proticsán ur.

Az albérlők szobája igen nagyszerű volt, de minden legényes rendtelenség és ridegség nélkül. Látszott, hogy női kéz gondozza, női szem fölügyel reá. Főekességét egy aranyos fogókkal ellátott háromfiókos sublót képezte. Az asztalnál, mely a közepén állott, egy erőteljes férfi ült s egy alacsony lámpa fényénél valami piros könyvet olvasott.

— Hát már vége van a próbának?
— kérdé tompa fahangon az asztalnál olvasó.

— Vége mindennek, — s Gábor a szublóthoz sietve, zsebéből kulcsot vett ki s kinyitotta a legfelső fiókot.

— Megfoghatatlan! A fiók zárva, a levél is itt van. Ugyanazon a helyen, ahová négy nap előtt tettem, — szólt Gábor s anyja levelét a lámpánál szétbontá.

Korty Vendel eleget forgolódott uri körökben, habár csak mint alárendelt is s tudta mi a bonton.

— Csobot Ignác, vidéki utas, — mutatá be Nácit az asztalnál ülőnek, hamarjában más cím nem jutván eszébe. Az ismeretlen fölállt.

— Proticsán Gergely, munkavezető, — mutatta be magát — Badár Gábor lakótársa.

S Proticsán és Csobot kezét fogták.

Proticsán Gergely hatalmas test volt, valóban arra született, hogy imponáljon azoknak, akiknek a nyers erő imponál. De akik az arcban keresik az imponáló erőt, a vonások szilárdságában, a tekintet élességében, az ajkmetszés formásságában, azok nem ijednek meg tőle. Soha helytelenből nem cselekedett a természet, mint mikor ez arc közepébe két kék szemet tett; de ezek is szégyellték magukat e környezetben s lehetőleg mélyen bevonultak orjukba. E környezetet alkották: alacsony homlok, melyből még a haj is elrabolt valamit, összenőtt szemöldök, vastag, beütött orr, széles ajkak. E kék szemek egy gagyogó kis gyermekére nevető ifjú nő koponyájában volnának méltó helyükön; az ajkak egy kannibál fejének alkothatnák kiegészítő részét. Ilyen ellentétek voltak Proticsán fején. Hozzá még kis keze és kis lába volt.

— Ez az a levél, akjt nektek Kőbányán mutattak? — kérdé Gábor, Csobot elé tartva anyja levelét.

— Ez lehetett. Én nem láttam.

— Peti elolvasta?

— Nem nagyon olvassgatta biz' az, csak megnézte, de azt mondta, hogy anyád írása.

— De anyámnak minden levele itt van! Nem igen szokott ő irogatni s amit írt, azt mind eltettem. Az csak

koholt levél volt, titeket rászedtek. De azt mégis tudniok kellett, hogy Peti kétezer forintot hoz! Honnan tudták meg ezt? Megáll az eszem.

Eközben Korty elmondta az egész esetet Proticsánnak, aki szó nélkül hallgatta s végül pár rövid szóval Csoboton és Badár Gáboron sajnálkozott.

Csöngettek a kapun. Korty kiment s csakhamar visszatért azzal a hírrel, hogy a színházi házmester van itt Éjszaki Tihamérért.

— Eh, most még ez a bolondság is itt van a nyakamon. Mit csináljunk?

— Maga menjen vissza a színházhoz, Proticsán ur nyomban elszalad a rendőrségre s följelenti az esetet, Csobot ur pedig szépen lefekszik, ide a maga ágyába, — vélekedék Korty Vendel uram.

Proticsán felíté fejét s szemei egyet villantak, mint mikor a sötét kályhatorokból kicsap a láng.

— Én a rendőrségre? — kérdé érdes torokhangon.

— Egyebet nem tehetünk — felelt Gábor — megteszed, Gergely?

— Meg! — ezt az egy szót lökte ki magából Proticsán s az oly szárazon és keményen hangzott, mintha egy deszkát köre dobtak volna le.

— Semmiféle pénzről nem beszéltek Petivel utközben? — kérdé még Gábor Csobotot.

— Ő kérdezte tőlem, hogy hol hordom a pénzemet? Én persze azt feleltem, hogyha van, a zsebemben. Ő erre kijelentette, hogyha nagyobb pénzeszeg van nála, mindig a csizmájában hordja. Ez volt az egész.

Újra csöngettek a kapun.

— Mennyi csöngetés és semmi kapupénz! — mormogá boszusan Korty.

— Hát ugy lesz, ahogy mondtam? Vagy hogy lesz?

— Hát legyen ugy! — felelt Gábor; Proticsán föltette kalabriai kalapját, fölvette köpenyegét s miután egy darabig Csobotot gondolkodólag fixirozta, elsietett. Gábor a színházhoz ment, Korty és Csobot lefeküdtek. De Korty horkogása már régen betölté az egész lakást, mikor Nácitól még jó másfél óra járásnyira lehetett az álom.

A „Vörös lobogó”

A Józsefváros egyik legérdekesebb része a fővárosnak. A fele Páris, a másik fele Kutya-bagos. Ott, hol a nemzet kincseit őrzik klasszikus oszlopszatu palotában, azon a tájékon a legkisebb ur a báró, kint pedig, hol a kálvária primitív szentképei rinak ki a sáros utca köznapai zajából, már tekintély a milimári, akinek kétlovas kocsija van. A Muzeumkert ingó ágai korintusi oszlopokkal, velencei üvegablakokkal, ázsiai selyemfüggönyökkel, diófa kapuk művészi vasveretével kacérkodnak; a kálvária fasorának meg kell elégedni a polgári jólét földszintes házainak muskátli-virágos apró ablakaival, vagy a munkásnyomor pinceablakaiból kiásító büzös sötétséggel. De tavasszal, ah, inkább lennék a messze kálvária elárvult fája, mint a Muzeumkert rács mögött őrzött hivatalos „növénye”. Mikor a kőbányai-ut tág torkán át bezümmög a sík alföldről a tavasz legelső meleg sóhajtása. Mikor csapkodva nyitogatják ki a gondosan elzárt ablakokat dalos kedvű barna lányok. Mikor az udvarokra óvatosan eresztik ki a kitelelt apró gyermekeket s kiakasztják a csicsergő madarakat. Mikor csatogva verik el a butorok hátán a téli port; mikor a kerítések megtelnek friss mosott fehér ruhával, mely padláson tölté száradáskor a fagyos évszakot; mikor a szomszédasszonyok erőteljes köszönéssel üdvözlnek egymást s pihent tüdejük egész erejével diskurálnak házakon és kerteken keresztül; mikor a téres udvarokon fehéren virágzik az ákác, kertekben nevet a mandulafa s dus lila virágait kinálja az orgona. Mikor egyszerű ifjú legény az első ibolyát viszi a leánynak, egymásra kacag a két szempár s minden velök kacag: a virág, a gyermekek, a házak, az ég kék meszsége, a játékos kedvű napsugár. Még a gyári füst is jókedvűen szeszélyes kanyarulatokban uszik a magasság felé... A külső Józsefváros csonkítatlanul élvezheti a tavaszt... A legszegényebbnek is kijut a maga

napsugara... S az örvendezők fölött ott áll őrt a kéttornyú sárga plébánia-templom s messze halló ércnyelve minduntalan hirdeti: mulik az idő. Elmúlt a bus tél, de vigyázatok, a vig tavasz se örök!

A Józsefvárosban, mely hazája a „halbszájlik”-ra alapított kis kocsmáknak, bizonyos hírnévnek örvend a *Vörös lobogó*, mely a Tulipán-utcának közepe táján fekszik. E hírnevét nem borának, nem is ételének köszönheti. A bor rosszabb, mint akárhol másutt, s étele is csak a legmérészelebbi igénytű gyomrokat elégíti ki: de hírnevessé teszik kihívó címe s napi vendégei. Vörös betűkkel van a ház homlokára írva: *Vendéglő a vörös lobogóhoz*, s a tulajdonos egykor ki is tűzött oda egy piros zászlót, de a rendőrség bevettette vele. A vendéglős ekkor egy vörös lámpással kárpótolta magát és vendégeit, amellen a felsőbbség nem tiltakozhatik, mert csak a világosságot terjeszti, a mire (még vörösen is) nagy szüksége van a Tulipán-utcában. Vendégei: munkások és pedig úgy az ártatlannabb, mint a veszedelmesebb mestersegek munkásai.

Az utóbbiak közé a gyármunkások tartoznak, akik külföldiekkel vegyesen százával dolgoznak egy tömegben. Ebből a kocsmából indulnak ki a sztrájkok, innen terjesztetnek a lázító röpiratok s a rendőrség minden héten rendez egy „váratlan” házkutatást, melyről a lapok hasáboakat írnak, a részleteket a „vizsgálat érdekében” titokban tartván. Az igazság azonban az, hogy ezeket a részleteket nem annyira a vizsgálat, mint inkább a rendőrség jó hírnevé érdekében szükséges titokban tartani, mert azok a „munkások hitelszövetkezetének” lefoglalt ártatlan könyveiből s egypár igazolvány és foglalkozás nélkül talált mesterlegényből állanak. A könyveket visszaadóják, ezeket a legényeket pedig eltoloncolják s a közbéke meg van óva.

A háznak az utcára eső része egy ártatlan kocsmá, ahova még a szomszédos nyárspolgárok, „bourgeois”-k sem irtóznak betérni csöndes boroz-

gatásra. Az épület négyszöget képez, kétoldalt szobák vannak átutazó vagy beteg elvtársak részére, a legbelső rész pedig egy nagyobb termet rejt, egypár mellékhelyiséggel. Ez a munkások hitelszövetkezetének egyesületi helyisége. Ide járnak mulatni s ennek rugókra járó rejtett falai csak jelszóra nyílnak föl. Ezzel a titokszerséssel vezetik félre a rendőrséget, mely azt hiszi, hogy — ide oly nehezen behatolván — több titkuk nincs s nem kutat tovább.

Idé hozták a cinkosok az ellopott Badár Petit. Mikor a kőbányai úton a Csobot Ignác által elbeszért fölborulás történt, akkor Peti már el volt kábitva kloroformmal. Még a zuhanás is csak félig hozta eszméltre, mert puha hórákásra esett. Topornak és Doboznak kisebb bőrléhlámláson kívül semmi baja sem történt, ellenben Kuvik, aki a kocsis mellett ült, igen hizelgő véleményvel lehetett a saját fejének keménységéről, mert lezuhanván, egy köhöz ütötte, anélkül, hogy megrepedt volna. Peti a hóban való fűrdéstől s a friss levegőtől lassankint magához tért.

— Még nem vagyok otthon? — kérdé halk hangon.

— Nem! — felelt Doboz s meglökte Toport.

— Hová visznek?

— Gáborhoz.

— De messze lakik. Ugy fáj a fejem. Óh! uff! — erre csönd következett.

A fiu ébredése jel volt arra, hogy kezét megkötözzék s száját betömjék. Mire Peti elhatározta magát, hogy rug, harap vagy kiált, már meg volt kötözve és némává téve.

— Majd te még itt nyekeregsz a mi fiúinkbe! — dörmögé Topor. — Hát a másik után miért nem vetette magát valaki?

— Ugyan ki, ha ti nem? — szólít bosszusan Kuvik. — Örülök, hogy egy darabban elhozhattam a fejemet.

— Az a szerencséd, — mormogá Topor, — hogy a kapitány csak ennek az egy fiúnak az érkezéséről

tudott. Ennek az elcsipését rendelte el. A másik, aki elszökött, az meglepetés. Arról ő se tud semmit. Hát ne is tudjon. Nem szólunk neki semmit. Akit kívánt, ezt beliferáljuk. Tehát kuss!

E szelid intéssel befejezte Topor előadását.

— Hátha az az elszaladt fickó bajt hoz a nyakunkra? — vélekedék Doboz. — Ha például nyakunkra hozza a rendőrséget.

— Kinek a nyakára? Ha egyszer a „Vörös lobogó“-ban vagyunk, akkor már ütheti nyomunkat botlial. Mit tudja az a jámbor, hogy ki szöktette el Badárt?

Amint a külső Stáció-utcába értek, Topor éleset fütyentett. Mintha csak a közel vasut egyik lokomotívja próbálná a hangját.

A sötétségből azonnal egy hasonló füty felelt, amire Topor megszólalt:

— Doboz! Add elő Badárné levelét!

Doboz elővett egy gondosan őrzött papirost s Topornak nyújtá, aki leugrott s eltűnt a sűrű ködben.

— Pacsirta! — hangzott bizonyos távolságból.

— Itt vagyok! — s Topor a hang felé sietett.

— Sikertült? — kérdé a rejtélyes hang.

— Igen! — felelt Topor.

— A fiu?

— Itt van.

— A levél?

— Nesze.

— Jól van! Vigyázva, előre!

Aztán csönd. Topor visszagázolt a kocsihoz s tovább haladtak.

— Te, Topor, mért olyan sürgös ez a levél a kapitánynak?

— Minden minutában fölfedezhetik, hogy nincs ott, ahol lennie kéne s akkor neki vége.

Többet nem diskuráltak. A kocsi a Tulipán-utcába érkezett. A cinkosok az üres telkekre siettek tehetetlen zsákmányukkal s hátulról csusztak be a „Vörös lobogó“-ba.

Peti éber figyelemmel tekintgetett maga körül. Egy alacsony pincébe

vitték, melyben köröskörül 4—5 akós hordók voltak. A legnagyobb hordót rugóval megfordították s ott egy ajtó mutatkozott, mely egy másik pincébe vezetett. Köröskörül fiókos szekrények, a földön tömérdek lim-lom, ruha, mindenféle szerszámok, tolvajkulcsok, balták, fegyverek stb. Innen még egy kisebb szoba nyílt, melyet, valamint a második rejtékpincét, függőlámpa világított. Ezt a kis szobát, úgy látszik, lakták; két ágy, mosdó, ruhaszekrény volt benne, s eléggé rendezettnek látszott. Köröskörül embermagasságra ki volt deszkázva, s puha, vastag szőnyeggel beteregetve.

Az első rejtékpince lim-lomjáról egy pár horkoló férfi ugrált föl az érkezés neszére s kíváncsian szemlélte az áldozatot.

A kis szobában Peti kezét föloldozták, szájából kivették a töltelékét, Topor a vállára ült s szóla:

— Öcsém, Peti, ez a te lakásod egy darabig. Jó szoba, csak az a baj, hogy nem lehet szellőztetni. A napot ne sajnáld, az mostanában úgy se igen mutatja a sárga pofáját.

— Kinek a rabja, vagyok? — kérdi Peti szívszorongva.

— Ahhoz semmi közöd. Ott van az asztalon szalonna és kenyér, ha éhes vagy, egyél, ha álmos vagy, aludjál — ha tudsz.

Ezzel Doboz, Topor, Kuvik, ki mentek s Petire zárták az ajtót.

Íme a „Vörös lobogó“ nagy titka, melyről a munkásoknak sejtelmük se volt: a tolvajbanda.

Mikor Doboz, Topor és Kuvik megjelentek a „Vörös lobogó“ hátsó traktusában, ott a nagy teremben még vígan ment az élet. Munkások ettek, ittak, kártyáztak és lármáztak az asztalok körül.

A füstös helyiségben semmi sem alkalmas arra, hogy a figyelmet megragadja. A levegő fojtó, petróleum-szag, keverve szivar- és lámpafüsttel, fűszeres ételeknek, bornak és sörnek illatával, nehezedik a tüdőre.

Az egyik sarokban kasszaforma emelvény, ott trónol a vén Cédulás, a korcsma tulajdonosa, házi sapká-

val a fején s papucsos a lábán, Messziről kedélyes hatást tesz a szemlélőre, de ha hanyagul pislogó szürke szemeibe nézel, egy piszkos lelkiismeretet vélsz fölfedezhetni benne. Leghátul zongora előtt egy vakember ül, s mellette a felesége. Mikor Toporék belépnek, az asszony sug valamit a vaknak, s az a Marseillais-t kezd, mit a munkások szakadozott dallal kísérek.

— Éljen a szerkesztő ur! — kiált egy pár hang s Doboz kalapját emelgeti.

— Cédulás! — kiált aztán a korcsmárosra, — hozd elő a „Vörös lobogó“ legújabb számát.

Cédulás megmozdul, de előbb Dobozhoz somfordál.

— Sikerült? kérdé tőle sugva.

— Pompásan. A fiu itt van alattunk.

— Mennyi a brutto bevétel?

— Kétezer forint.

— Hol van?

— Ott a fiunál. A kapitány veszi majd el tőle. De hozd már az újságot.

Cédulás az egyik mellékszobából egy jó csomó újságot hozott ki. Doboz nyálábra kapta s körüljárt.

— Vegyétek, testvérek, elvtársak és olvassátok; a szent ügy harcosa, a hatalom ostroma, a töke réme, elnyomottak vigasza . . . Ára tiz krajcár.

E dicső címekkel fölruházott újság egy kis könyomatu lap volt, mely tiztizenöt frázison kívül egy-egy rossz verset és rossz novellát szokott hozni. Az elvtársak már ismerhették a tőkének e kövel nyomtatott rémét, mert nem nagy lelkesedéssel szurták le a hatosokat.

— Gólyák vannak, jelen! — sugá Cédulás Kuviknak s egy csomó, a sztrájk által ide szorított esztérgályos-legényre mutatott, kik a „Vörös lobogó“ törzsvendégeinek beszédeit mohó figyelemmel hallgatták. Kuvik csakhamar bevette magát egy csoportba, öt perc múlva már szitta a szivarukat, tiz perc múlva itta a borukat s egy félóra múlva tizenkét forintjuk a zsebében volt. Az igaz.

hogy a tizenkét forint volt tulajdonc-
sai viszont benne voltak egy Kuvik
által homályosan körvonalazott
„nemzetközi beteg munkás-segély-
egyesületben“.

Topor és Cédulás halkán értekeztek
egy csomó piros füzet ügyében, me-
lyet ma hozott egy külföldi munkás
Proticsánnak. Ez az anarhizmus
kis kátéja volt. Topor egy csomót a
maga felelősségére kiosztogatott a
jelenlevők között, a többire nézve be
akarta várni Proticsán intézkedését.

E közben vagy tíz német munkás
elkezdte németül a „Marseillaiset“ éne-
kelni. A vak görcsre huzódó ujjakkal
verte az elhangolt zongorát. Mikor
már a torkok repedeztek s a hurok
pattogtak, abba hagyták.

— Ugyan, mit nyaggatják már
annyit azt a nótát, — szólt bele Puzdra,
egy fiatal esztergályos, — jobb
lesz bizony, ha rágyujtanak valami
szép magyar nótára.

— Nix magyar nóta, — szólalt meg
egy vékony, öreges ember, aki, mi-
vel minduntalan hol a kezét, hol a
lábát törte ki, munkáskörökben Ib-
riknek hívták, — maga internacioná-
lista, anarkista, aztán magyar nótát
akar énekelni?

— Hát ha maguk itt egész este né-
metül gajdolhatnak, akkor én is da-
nolhatok tán egyet a magam nyel-
vén? — szólt Puzdra mérges vállvo-
nással s egypár fiu helyeslőleg bólin-
tott rá.

— Micsoda „magam nyelven?“ Hát
van magának nyelve, hát van az in-
ternacionalistának nyelve? Nincs,
elvtársak. Itt nincs francia, magyar,
német, tót, vagyunk mindnyájan in-
ternacionalisták. Hát maga mi?

— Én is internacionalista vagyok,
de magyar internacionalista.

— Hallottatok, elvtársak, ő magyar
internacionalista! Hahaha! — s Ibrik
ur és „parteigenossen“-jei nevettek.

— Az hát, — felelt boszusan Puzdra,
— s ha a ti internacionalizmustok
abból áll, hogy legyek veletek német
s vessem le magyarságomat, akkor
csak tarisátok meg magatoknak, ne-
kem nem kell.

— Te tán még a hazádat is szere-

ted? — kérde Doboz, aki már szeren-
csésen tudott a „Vörös lobogó“ ösz-
szes példányain.

— Ezt a drága szép hazát ne sze-
retnéd? Olyan hitvány embernek ne
tarts.

Doboz számított erre a feleletre.
Rögtön állásba vágta magát s hamis
páthosszal kiáltá:

— Drága? Szép? Tudod, mi a
drága? A hus drága, a ruha drága,
meg a szivar drága, ezért élsz te ke-
nyéren, ezért jársz hideg télen köny-
nyű, piszkos ruhában, ezért szisz ko-
misz kapadohányt! Tudod, mi a szép?
Az az akasztófa, melyre föl van huz-
va az a gyáros, az a majszter, aki
nekem, neked, meg Topornak, meg
Kuviknak s mindnyájunknak lehuz-
za a bőrét, s kénytelenek vagyunk
nyomorogni, étlen-szomjan csatan-
golni, sztrájkolni.

A munkások hangos helyeslésbe
törték ki, Puzdra egy darabig a ba-
jusztát harapdálta, aztán megszólalt:

— No jól van, szerkesztő ur, köz-
tünk tehát az a különbség, hogy ma-
gának csak a hus drága, nekem meg
a hazám drága. Annál jobb magá-
nak; de szívet azért még se cserélnék
magaival.

Doboz elkezdte a mellét döngetni.

— Ezt a nagy szívet, mely az egész
emberiségért dobog, adnám oda a te
snasz szívedért? Soha! Elvtársak, se
apám, se anyám, se hazám, az én
apám a vörös lobogó, a szent ügyé
vagyok. Éljen az internacionale!

A munkások viharosan éltették
Dobozt. Csak Puzdra kiáltott bele
gunyosan:

— Éljen a „Vörös lobogó!“ Egy
szám ára tíz krajcár, — mire többen
nevetni kezdtek.

— Minek csesztetek be ilyen izgá-
ga embert? — sugá Doboz Cédulás-
nak.

— Eddig nem kapcáskodott, csak
ma kezdte. Majd gondoskodom róla,
hogy többet ne alkalmatlankodjék.
Még megriasztja báránykáinkat, —
felelt Cédulás, majd hozzá tévé, — te
nem láttad Katát?

— Nem!

— Valami új vállalat után járhat. A kapitány mikor jön el?

— Valószínűleg még az éjjel.

A középső ajtó hirtelen föltárult, s egy őszbe csavarodó, ráncos képtű munkás rohant be rajta. Hirtelen megállt s végig nézett a társaságon.

— Mulattok, daloltok, isztok? Eddig inkább busulnátok, jajgatnátok.

— Mit akarsz vén Sörfőző, — szólt egy fiatal munkás, — majd busulunk, ha rászorít a vénség.

— Ugy látszik, még nem tudják a Szilaj testvérek halálát?

— A Grossmann-gyárból? kiáltott föl Puzdra fölgorva.

— Onnan. Ma este mind a hárman agyonlőtték magukat.

A munkások Sörfőző körül csoportosultak. Halotti csönd lett. Majd kitört a zsvaj.

— Miért? Hogyan? Miképp? Hol? ezek a kérdések ostromolták Sörfőzőt.

— A legfiatalabbiknak ma délután egy gép összetörte a kezét. Nyomorék lett. Testvérei hazavitték s aztán visszatértek a gyárba, hogy szabadságot kérjenek öcsesük ápolására. A gyáros nemcsak hogy ezt megtagadta tőlük, hanem kijelenté, hogy az öcs minden fizetség nélkül el van bocsátva, mert a maga hibája okozta szerencsétlenségét. A két Szilaj kért, majd fenyegetőzött, a gyáros gorombáskodott. Erre a két testvér megfogta s kidobta az ablakon. Első emeletről esett s csak a lábát törte ki. A Szilajok hazamentek, eltorlaszolták magukat s mire a rendőrség (melynek följelentették őket) befört hozzájuk, mind a három halva volt. Agyonlőtték magukat.

— No hát mért nem daloltok? — kérde Sörfőző, látván a megdöbbenést, mely az arcokon tükröződött.

— Ez borzasztó! — hebegte Puzdra, — legjobb barátaim voltak.

— Le a gaz gyárosokkal! — ordítá Doboz tele torokkal.

— Ez semmit sem használ, tenni, nem kiabálni kell, — mondá Sörfőző; — oszlojatok szét, s vigyétek el a hírét mindenfelé a munkások közt.

Jelszó: A temetésen mindnyájan ott leszünk.

Sörfőző távozott.

— Ott leszünk! — kiálták a munkások, s a társaság lassan, heves beszélgetések közt oszlani kezdett.

Az az ajtó, ahonnan Toporék is megjelentek, hirtelen fölnyílt s berohant Proticsán. Egy asztal körül ültek Topor, Kuvik, Cédulás, Doboz, a háttérben a vak jártatta ujjait a zongorán s valami halk ábrándot csalt ki belőle. A felesége mellette ült, s újságot olvasott. Más senki se volt már jelen.

— No valahára itt vagy, — szólt Topor, — a fiu már odalent eped utánad.

— Szép bajt hoztatok a nyakamra, mondhatom, — kezdé Proticsán, minden bevezetés nélkül.

— Talán a levél?

— Eh, azt visszatettem idejében. Hanem az a Csobot, aki elszökött tőletek.

A három cimbora egymásra nézett.

— Oda jött a nyakamra, a lakásomon van s minden veszedelemben fogrog.

— De a kétezer forint itt van, kapitány. Mit akarsz még egyebet? — kérde bámulva Topor.

— Azt én tudom. A fickót el kell csipnünk. Ki van itt még a bandából?

— Mi négyen, aztán Ficsur és Foltos lent alusznak a pincében.

— Eredj le, Kuvik. Küldd föl a két legényt s hozz föl két teljes rendőrbiztosi ruhát; Ficsurnak mondd meg hogy csipje ki magát civilbe. Gyorsan!

Kuvik eltűnt.

— Veszedelmes dolog lesz ez, kapitány, — mondá Topor a türelmetlenül föl s alá járó Proticsánnak.

— Hamarjában fölhozhatnád a 2000 forintot, kapitány s megosztozhatnánk rajta, — indítványozá Doboz.

— Nem érek rá, majd holnap.

— Hallottad kapitány, hogy a Szilaj testvérek megölték magukat? — kezdé Cédulás.

— Mi közöd neked ahhoz, vén orgazda? — vetette oda félvállról Proticsán.

— Meg-meg röpiratok is gyűttek ma Bécsből, — szolt újra Cédulás.

— Pokolba evvel a komédiával, unom és terhemre van, le kell már rázni a nyakunkról.

A cimborák elhallgattak. Kuvik megjelent a kívánt ruhákkal és embe-
rekkel. Ficsur egy jól öltözött, csi-
nos arcu fiatalember volt, akit urhat-
námságáért neveztek el társai
„ficsur“-nak.

Proticsán gyorsan rendőrbiztosi
ruhába bújatta Foltost és Cédulást,
bár ez utóbbi erősen vonakodott s
Toporékát biztatta; de ezeket most
Proticsán nem használhatta, mert
Csobot ismerte a fizimiskájukat.

— Ficsur, légy okos és urias, te
most civilbiztos vagy. Készen vagy-
tok? A többire utközből megtanítalak.
Topor, a Peti gyerekekre vigyázzatok,
de hozzá ne nyuljatok. Gyerünk.

NYOLCADIK FEJEZET.

**Mely kompromittál egy köz-
mondást, mert Proticsán más-
nak vermet ás és nem maga
esik bele.**

Proticsán és emberei óvatosan, de
sebesen haladtak a néptelen utcákon
keresztül. Lehetőleg arra irányozták
utjokat, amerre nem igen találkozhat-
tak eleven lélekkel, bár ilyen csuf idő-
ben csak határozott gazok (akiktől
ők nem tarthattak), vagy azok hiva-
talos töldözői, a rendőrök csatangol-
hattak csak az utcákon, s főképp az
utóbbiak elkerülésére fordították min-
den figyelmüket. Amennyire lehetett,
közel tartották a fülüket Proticsán
gyorsan járó szájához, mely oktatta
őket, hogy mi leszen most a teendő-
jük? Ficsur nagyokat ugrált öröme-
ben, mikor a tervet megtudta, s jó
kedve csak akkor hagyott alább, mi-
kor úgy vágódott egy lámpás nélkül
felejtett sötét oszlophoz, hogy kalapja
messze elgurult. Proticsán még
kérdéseket is intézett embereihez,
majd az azok által föltett kérdésekre
felelt s minden eshetőségre elkészíté
őket. Így közeledtek a Borju-tér felé.

Proticsán még egy lámpás alatt meg-
állítá embereit s pár jelet állapított-
tak meg, melyek által még a kihallga-
tás alatt is érintkezhessenek.

— Aztán hová vigyük a fiut? —
— kérde Ficsur.

— A „Vörös lobogó“-ba, s zárja-
tok a pincébe, de ne össze a másik
fiuval. No, Ficsur, ha ezt jól megesi-
nálnod, akkor nyugodtan halok meg,
mert méltó utódra hagyom a banda-
vezetést.

Ficsur szerényen, de önbizalommal
mosolygott.

— Ne félj semmit, kapitány. De
miért akarod te ezt a Csobotot min-
denáron eltenni láb alól? Hisz a pénz
a kezeid közt van már!

— Elégedjél meg azzal, hogy ott
nagyon utamban van. Különben, — s
a fickó füléhez hajolt, — ezért a vál-
alatért ötven pengő ulti a markodat.
Ficsur többet nem kérdezősködött.

A Liszt Ferenc-utca sarkán hirtel-
len egy rendőrrjárat toppant eléjük.
Proticsán gyöngén hármat sziszszen-
tett a fogai közt, s ideje volt, mert
társai már kereket készültek oldani.

Az őrjárat vezetője lóháton volt s
csak úgy a ködön keresztül nézett le
vélt kollégáira. Csapatja mögötte állt.

— Maga az, Csipös? — kérde a
lóhátas.

— Igenis, — felelt Ficsur, ki egy
sállal jól becsavargatta a száját.

— Mit csinálnak a munkások erre
kint?

— Isznak és káromkodnak, — fe-
lelt Ficsur, a sálba fojtott hangon.

— A rézfán füttyölőjét! Nekem meg
csak a káromkodás marad meg egész
éjjeli élvezetül. Hová megy?

— Ide nem messze visz ez a jó em-
ber. Kicsipek egy rántottát egypár
társa közül.

— Rántottát? Puskások nélkül?
Torma, Ballajtó! — szolt hátra fegy-
veres csapatjához, — egy, kettő, jobb-
ra át, biztos ur Csipös kíséretéhez.

(Ez a rántotta pedig nem tojásból
van, hanem eleven husból s a polgári
életben úgy hívják, hogy: garázda
verekedő.)

— Azt hiszem, nem lesz rájuk szitk-
ségem.

— Azt nem lehet tudni. Csak vigyő magával s tartsa meg őket. Reggel majd beszámol velük a IX-ik kerületi kapitányságnál. Szervusz.

A csapat tovább haladt Proticsán is elindult a magáéval, leghátul cammogott nagy nehezen a két igazi rendőr. Ficsur és Proticsán meglehetősen elszontyolodottaknak látszottak.

— Legjobb lenne leütni őket s bedobni valami türes telekre, — sugá Ficsurnak s Proticsánnak Cédulás.

— Az veszedelmes, — felelt Proticsán, — mást kell gondolni. — Ficsur! ostoba rántottáddal meglehetősen elrontottad a dolgot.

— Torma, — szólalt meg egyszerre Ficsur kissé hátra maradva — én magát nem ismerem.

— Hogy is ismerhetne, kérem? Sem engem, sem Ballajtó komámat. Mink már régen Budán szolgálunk, csak ma este rendeltek át Pestre, mert hát — aszongyák — a munkásokra köll vigyázni. Azt beszélük, hogy föl akarják gyujtani a Grossmann gyárát.

— Csunya világ készül itt, — szólt bele Ballajtó koma s hangjában benne volt egy nyugalmból kizavart budai rendőr összes keserősége.

— Ha éppen kívánczoknak, haza mehetnek, — szólt Ficsur — mi el vagyunk látva revolverekkel s nincs szükségünk egyéb segítségre.

— Azt mi nem merjük tenni, mert ha valami baj lesz, mégis csak minket vesznek elő.

— Elvállalok minden felelősséget, — szólt Ficsur megállva.

— És mégse lehet! — nyögött nagy sóhajtással Ballajtó — biztos uré a felelősség, az igaz, de miénk a büntetés. Így szokott az mindig lenni, tudjuk már.

S a puskatussal nagyot ütött egy ház oldalára.

Proticsán homloka izzadni kezdett. Ficsur halkán füttyörészett, ami nála izgatottságot jelentett. Így értek a borju-téri ház elé s Proticsán kétszer erősen becsöngtetett. Ficsur abbahagyta a füttyörészést, kettőt nagyot topantott a földre, azután homlokát csapkodta s végre a két budai rendőrhöz fordult:

— Egy nagy bűneset ügyében kell kihallgatást tartanom. Csak szigorúan utasításaimhoz tartsák magukat, különben minden meghiusulhat.

— Igenis, értjük!

— Még mindig volna idő elillanni, — sugá dideregve Foltos, aki eddig egy szót sem szólt.

— Ha megpróbálok, lelőlek, — sugta vissza Proticsán — csak mindenki jól játssza a szerepét és semmi baj sem lesz.

Korty Vendel kinyitotta a kaput s elhült a rendőri hatalom láttára.

— No, Korty ur, itt a kihallgatás a nyakamon, hozom az egész rendőrséget, — sugta Proticsán Vendel gazdának.

— Uram fia! ennyi ember. A főkapitányság ugyancsak pazarul bánik a rendőrökkel. Sok lehet neki, — s Korty lakásába kalauzolta a csapatot.

Gábor már otthon volt s ágya szélén ülve, a lehető legnagyobb esztégedtség közt várta Proticsán hazaérkezését. A váratlan kettős csapás: öccse eltűnése s a kétezer forint ellopása mélyen sújtotta őt.

Náci, fájdalma s izgatottsága csilapulván, jóízűen aludt Proticsán ágyában, mikor a csapat megérkezett. Ficsur Tormát és Ballajtót a konyhában hagyta, a többiek beléptek az albérlők szobájába.

Ficsur ünnepies és szigorú képet vágott.

— Proticsán Gergely, — kezdé a gaz fickó, papirosokat teregetve ki az asztalon — egy ritka és vakmerő bűnesetről tett jelentést. Szükségesnek mutatkozott ennél fogva azonnal megindítani a vizsgálatot s minthogy tanuként szereplő Csobot főntnevezett Proticsán állítása szerint meg van sebesülve, a rendőrség a kihallgatást kénytelen helyben eszközölni.

Ficsur úgy beszélt, mintha olvasna volna. Meglátszott, hogy nagy praxisa van a büntetőigazságszolgáltatás terén: négyszer volt becsukva lopásért s a végtárgyalásokból igen sokat tanult.

— Badár Gábor lépjen elő! — folytató Ficsur s intett — beszélje el a körülményeket, mint panaszos és károsult fél.

Gábor elmondta szépen, hogy ő öcsét és kétezer forintját siratja.

Ficsur a papirosaiba nézett s szóla: — Elég! Csobot Ignác tanu! Beszélje el az egész esetet.

Náci nekifoháskodott s lehetőleg nagy feneket kerítve a dolognak, hozzáfogott, gondosan részekre osztva az elbeszélést.

— Elég! — szólt Ficsur, aki szorgalmasan jegyeztetett — most feleljen meg a következő kérdéseimre.

S valami tíz kérdést intézett Nácihoz. Náci valamennyire megfelelt, ekkor Ficsur összecsapta papirjait s szóla:

— Csobot Ignác, maga a törvény nevében foglyom.

Náci hátratántorodott, Gábor fölugrott, Proticsán előre lépett.

— Én fogoly? — hebegé elképedve a jó fiu.

— Igen, maga. Összevetve a valomásokat, az a gyanu nehezedik belőlük magára, hogy az egész szöktetés hazugság, melyet maga gondolt ki, mindnyájunk félrevezetésére s Badár Pétert, a 2000 forintjával, maga tüntette el.

— De kérem, az lehetetlen, — szólt Gábor — én a vesztes fél, az öcsét vesztett testvér, a pénzét vesztett károsult, én jótállok Csobot Ignácért, aki barátom és rokonom.

— Biztos ur, — kezdé Proticsán — örültség ilyent még csak gondolni is. Hát akkor miért jött volna egyenesen ide Csobot ur?

— Hallgassanak! Ennek a hallatlan bűnesetnek, melyben embert és pénzt lopnak egyszerre, földerítésére csak egyetlen kiindulási pontunk van s ez Csobot Ignác. Őt tehát nem szalaszthatjuk ki kezünk közül. Emberek, szedjétek össze holmiját s ha ellenkezik, kötözzétek meg.

— Hallja az ur, ez gyalázatos egy eljárás, egy becsületes embert éjnek idején elhurcolni, — szólt Proticsán.

— Fogja be a száját, mert magát is rögtön beviszem — kiáltá Ficsur s az asztalra ütött — nem tűrök semmi ellentmondást. Ha becsületes, majd kiderül az ártatlansága.

A zajra kinyílt az ajtó s a két be-

csületes budai benyújtotta föltüzött szuronyát.

— Biztos ur Csipös, mi is itt vagyunk ám, ha az a bitang ellenkezik, — szólt Torma.

Mikor Ficsur előtt a két rendőr megjelent s őt Csipösnek szólította: valami gondolat villant át az arcán s különös mosolyra nyitotta a száját.

— Ballajtó, Torma, fogják közre ezt az urat, — s a már téli kabátot öltött Csobotra mutatott. Cédulás és Foltos összerakták Csobot holmiját s hátukra szedték.

— Ficsur! — sügta Proticsán, míg az udvaron áthaladtak — száz forintot kapsz; de most hogyan szabadulsz meg a két rendőrtől?

— Átadom nekik Csobotot s bekísérik a központba. Ez lesz a legnagyobb.

— Hogyan?

— Hát én most Csipös civilbiztos vagyok. Tehát ez a derék Csipös irt egy izenetet, hogy Csobot Ignácot csukják a központi épület, udvari rész, b) tömlőcébe. Ismerem ezt a helyet, ott egy-két hétig elül, anélkül, hogy valaki észrevenné. Elég, ugye, ha ennyi időre elsikkasztjuk? Itt a Csipös írása, — s megmutatta az éppen most irt cédulát.

— Ficsur, százötven forintot kapsz.

Proticsán kaput nyitott, még egyszer megszorongította Csobot kezét s melegen mondá:

— Bizzék ártatlanságában és bárátaiban.

A kapu becsukódott, Proticsán hallgatózott. Ficsur hangját hallá.

— Torma, Ballajtó, vigyék a központba. Ha el akar szökni, löjjék le. Ezt a cédulát pedig mutassák be az inspekciónak.

— Előre atyafi! — mordult Torma, s a becsületes léptek távoztak.

— Mi pedig ezzel a kis cók-mókkal el a „Vörös lobogó“-ba, — szólt újra Ficsur.

Röhögés, gyorsan távozó léptek, a gazokéi. Proticsán maga is jóízűt nevetett s magában mormogá: „Ettől megszabadultam.“ Aztán összeszedte vonásait s visszament szobájába.

Idill.

És aludtak mindnyájan, mert az álom jöltető tündérének nem lehet el-lenszegülni. Megtöri a testet, melybe éberséget ver valami lelki fájdalom, ellankasztja a feszült idegeket, el-zsibbasztja az érzékeket, a fül siket, a szem vak lesz, megítat a Lethe vi-zéből, s nyugodt pihéggel alszol, míg lelked viharai mohón lesik ébre-désedet, hogy újra kezdhesék ben-ned dulasukat.

Gábor aludt, feledett és álmodott. Feledte a jelent, a keserűt és álmodta a multat, az édeset, a szerelmeset.

Azt hiszem, mindnyájan voltunk szerelmesek az életben halálosan. S hogy a szerelem Istene nem rombol, mint Siya, hanem teremtő, mint Vis-nu, bizonyítja az, hogy nagyon ke-vesen halunk bele.

Gábor szerelmes volt. Nem uri di-vat szerint, de a maga egyszerű mód-ja szerint ő is halálosan szerette Ve-ronkát. Az Ózinger-vendéglő termei tudnának beszélni e szerelem kezde-téről. Az Ózinger az a külső József-városnak, ami a Vigadó a fővárosi sóciétének. Legnépszerűbb bálí helyi-ség. Az esztorgályoslegények rendez-tek ott műkedvelő előadással egybe-kötött táncestélyt, temetkezőegyesüle-tök javára. Műkedvelő előadásul a Szigetvári vértanukat hozták színre Jókaitól, a Nemzeti és Népszínházról kiköleszöszött öltözetekben. Gábor is játszott egy ifjú magyar hőst, akinek Sziget veszedelmén kívül még az is nyomta a lelkét, hogy nem fért rá a színpadra s csak a színpalak mögött vihetett véghez nagyobb öldöklést a polgári életben esztorgályozó mohamedánok közt. De, amint az utolsó görög tűz lángja kilobbant s a széke-keket hirtelen elrakták, Gábor ledobálta mentét s a program következő pont-jában, t. i. a táncban, már nagyobb tevékenységet szánt magának. Ekkor ismerkedett meg Korty Veronkával s mintha a színpadon ellobogott összes tüzek egyszerre az ő szívében gyul-tak volna újra föl.

A lány szép volt, olyan szép, mint amilyen szépek egy gyermek talál-hatja Hóféhérekét, mikor karácsony estéjén lázas elragadtatással bámulja a ragyogó karácsonyfa alatt, az éppen most kapott képeskönyvben. Szüzies volt, mint a gyermek álma, szerény, mint a hold, mely bártortala-nul föltűnik az ég peremén, mielőtt a nap még végre lebukott volna. Csakhogy ő nap létére volt ilyen holdszerény. Legalább Gábor napjá-nak választotta s keringett körülötte szakadatlanul. Nem kurizált, mint za-josan hipp-hoppozó társai, de nézte folyton, szelid barna szemeivel, néha néha mulattatta őt, majd táncrea vitte, legyezőjét fogta s vigyázott rá. De egyébre is kiterjedt figyelme. Korty néninek négyszer hozott limonádét, Korty bácsit háromszor kínálta meg szivarral, Veronkának vizet és cuk-rot hozott s együtt vacsorált a fami-liával. A cigánnyal elhuzatta Veron-ka nótáját, Korty bácsival kvaterkáz-zott s mikor a bál végén bucsuzott, Kortynének kezét csókolt, mire az asszonyság meghitta, hogy látogasa meg őket. Gábor karját nyújtotta Veronkának s hazáig kísérte a csa-ládot. A kapuban újabb csók (termé-szetesen Kortyné kezére) s hatalmas kézrázás Korty bácsival.

— Legyen szerencsénk mielőbb! — bucsuzott el Kortyné.

— Ha Veronka kisasszony is meg-engedi —

— Óh kérem, akit a mama hi, azt én is szívesen látom.

— Akkor majd bátor leszek, — s ezzel Gábor dagadó kebellet távozott. Nem is feküdt le az éjjel. Azt hitte, hogy ma már nem érdemes, mert hisz egészen kihajnalodott. Pedig még sötét volt. Szívében hasadt a hajnal.

— Derék gyerek ez a Badár, — szólalt meg odabent Korty ur, az utolsó füstfelhőket élvezvén az aján-dékszivarovok legutolsójának végéből.

— Igen udvarias, szeretetreméltó fiatalember, — tette hozzá Kortyné, kinek fogai alatt még az ajándéku-kező ropogott, — ugy-e Vera?

— Az! — felelt a leány szárazon s lebontotta haját, a szökét. A felelet

rövid volt, de ki tudná megmondani, hogy a szív milyen hosszú, milyen meleg gondolatot fűzött hozzá?

Badár Gábor gomblyukában egy rózsát vitt el Veronka mellbokrétájából. Tehette: szívet hagyott helyette cserébe a lánynál.

A benyomások, úgy látszik, kölesönösen kedvezőek voltak, s Gábor, amint lehetett, sietve megtette első látogatását Kortyénál.

Gábor, mint arról már az első fejezetben értesültünk, igen jó nevelésben részesült, s nyílt, világos esze, gyors fölfogása volt. Könyveket olvasott, eljárt a színházakba, az iparoskör fölolvasásait mindig meghallgatta, s ami szabad ideje volt, azt gondos önképzésre fordította. Mesterségén csüngött, mesterei szerették, megbecsülték és eléggé fizették, mert nem bízhattak rá olyan nehéz munkát, hogy kitűnően el ne végezte volna. Vándoréveiben elgyalogolt Párisba s megtanulta a nagy nemzetől azt az izlést, könnyedséget, a holt anyagba a léleknek, eszellemnek azt a belehelését, mely e nemzetet valóban nagygyá teszi a többiek fölött. Azután hazajövéen, itthon dolgoztatott, szerényen, alig tudva saját értékét egész nagyságában s nevetve azokat a kollégáit, kik Párisba kivitték a józan magyar eszüket s visszahozták egy a vörös szintől megvadult beteg rájogást s az égő petróleum szagát.*

Első látogatásakor természetesen a bálról beszélgettek, kölesönösen kérdezösködve a hogymulatás felől. Vera mindent dicsért, Kortyné mindent gáncsolt, nehogy úgy lássék, mintha — dicséretekre esvén — ő az Ozinger báljánál elegánsabb soha sem látott volna. Korty az ita-lokkal foglalkozott bővebben, s gyalázólag, oly hangon, mintha fél vagyona ment volna el rájuk azon az éjszakán, holott amit ítak, azt Gábor fizette. Gábor miután kijelentette, hogy ő soha olyan pompásan nem

mulatott, fogta a kalapját és hazament.

Második látogatásakor Gábor azt pedzette már, hogy nem jönnek-e el az esztergályoslegények második temetkezési báljára? A szóbeszéd akkor tehát a körül forgott, hogy Vera moll ruhája milyen lesz a kimosás után s zöld vagy kék slajfnival lesz-e impozánsabb? Végre megállapodtak a rózsaszín slajfniban, Gábor vette a kalapját és eltávozott.

Gábor úgy érezte magát, valahányszor Kortyék lakásába belépett, mint egy hegy tetején napkeltekor fölérte ember. Negyedik látogatásakor kiderült, hogy ennek a hegynek a tetejéhez ő közelebb is lehet. Az albér-lők szobájában akkor két jó barát, két betűszedő lakott, az egyik meghalt s a másik nem akart ott maradni a gyászemlékü helyen. Legalább ezt hirdette barátjainak; de az igazság az volt, hogy lejjebb akarta srófolni a szoba árát, azon ürügy alatt, hogy éjjel örökké fölcseppetik. Kiköltözött s Gábor rögtön elfoglalta a helyét, minthogy a Korty-család egyetlen tagjának sem volt ellene kifogása. Az igaz, hogy Veronkát meg se kérdezték.

Gábor beköltözött s ezentul Vera téli estéi nem voltak olyan unalmasak. Mig ő és anyja szorgalmasan varrogattak, kötögettek pénzért, Gábor apró kis disztárgyakat faragott vagy Párisról beszélt s a magával hozott képeket magyarázta a nőknek. Korty bácsinak krétával le is rajzolta Párist, de nem imponált neki, mert kijelenté, hogy nagyobb annál Majland városá, melyet ő is látott, mikor a forradalom után besorozták cserepárnak. Majd elővett Gábor egy könyvet s hangosan olvasott belőle, amit Korty bácsi arra használt, hogy átsomfordált Gábor szobájába s a pipáját megtöltötte annak jóféle dohányával.

Gábor nem sajnálta a dohányát, mert Kortynak ezen dohányos kirándulása nyújtotta egyszer a kedvező alkalmat a vallomásra. Kortyné vizitben volt egy barátnőjénél, akinek a nagynénje halt meg, aki

* A hetvenes években a párisi kommun forradalmának a hatása alatt állt a munkásnép egy része, s a vörös Internacionálét egészen más-képp értelmezte, mint ma a szocializmus szervezésében. Budapest, 1885. (A szerző.)

voltaképp a kérdéses barátnő unokahuga volt, de kora ki lévén irva a koporsóra, tanácsosnak látszott őt nagynénivé előléptetni; Gábor olvastott, Vera varrt s Korty bácsi somfordált.

Gábor megfogta a leány kezét, Vera nem varrhatott, Gábor lecsókolta a száját, Vera nem kiálthatott, a két szempár közelről egymásba nézhetett s Amor isten kacagva suhant ki a szobából: itt rendben van a dolog. Szájuk nem szólt semmit, de tisztába hozta a dolgot a szemek ékesszólása.

A visszatérő Korty a fiatalok zavarából (pirulás, remegés, hebegés stb.) azt vehette volna észre, hogy az albérlő ur a hónapos szobához még egy kis kamarát csatolt, ami neki nem dukál: a házi kisasszony szívekamráját. De Kortyt a dohányban járt rossz lelkiismeret nyugtalanította s így nem volt elég hidegvére a fürkészésre.

A később hazatérő Kortynét pedig annyira elfoglalta a főntemlitett haláleset, hogy ezzel traktálta egész este a hallgatóságot s még ha Gábor és Vera be akarták volna vallani előtte szerelmüket, még akkor sem juthattak volna szóhoz. Ők pedig dehogy vallották!

Ekkor jött oda Proticsán lakótársnak Gábor mellé. Gábor egy pár év előtt ismerkedett meg vele Bécsben s az ismerettséget Budapesten is folytatták. De sem mesterségük sem mulatságuk nem volt közös. Proticsán többet kóborolt, mint dolgozott, a munkások előtt tekintély volt, azt mondták, hogy „Párisból és Londonnal“ összeköttetésben áll, minek következtében úgy néztek rá, mint az ezredben egy egyéves önkéntesre, a kinek sógora az ezredes. „Előkelő összeköttetések.“ Szóval Proticsán egy napon betoppant Kortyékhoz s fölvette a Gábor szobája felét, mert Gábor nem tudta az egésznek költségeit viselni. Mert akkor ütött ki a sztrájk s neki ugyan semmi baja sem volt a gazdájával, de az „esprit de corps“ őt is kényszerítette a munka abbahagyására. Gábor hazulról soha

sem kért pénzt, még most sem. Inkább beállt színésznek Tátraihoz, amire — ezzel tartozunk neki — főképp az birta, hogy Kortyné és Vera szenvedélyesen szeretettelj színházba járni. De mikor azon az emlékezetes estén Verával tisztába jött, rögtön irt haza Kocsárdra az anyjának, hogy küldje el a jussát, mert házasodni és mihelyt állítani akar. Gábor családfő volt, mióta az öreg Badárt megboldogultként emlegették s anyja nem tehetett egyebet, mint fiának elküldeni anyai áldását, 2000 forintját s az ücscsét. Vakon szerette és megbízott benne. Ha azt beszélte volna Gábor jövődöbelijéről a kocsárdi pletyka, hogy az nem más, mint Lucifer nagyanyja, Badárné akkor is meg lett volna győződve, hogy az a legszebb, legkedvesebb és legbecsületesebb lény a világon. Mialatt Petit utnak indította, azalatt Gábor is elvégezte dolgát Kortyékkal, akiket megismertetett családi és vagyoni körülményeivel s bár a családi körülmények (Kortyék szemeiben) hagytak fönn kívánni valót, a vagyoni körülmények fölülmulták a várakozást. Akkor jött Badárné levele, mely örvendett a dolognak, csókoltatta a Veronkát, jelentette Petinek és a kétezre forintnak megérkezését. Igérte, hogy a lakodalomra disznót öl s ő is fölmegy. Mindezekről senkinek sem szóltak, még Proticsánnak sem, aki különben néma és hideg lakótárs volt s mélyen ülő szemével érzéketlenül nézte a világot. A boldog Badár nem törődött vele, de Veronka fázott tőle s olyan hatást tett rá Proticsán, mint az áldozatát leső éhes pók . . . Ekkor jött a ködös éjszaka az ő eseményeivel s Gábor napsugáros egét is éj és köd borította el.

TIZEDIK FEJEZET.

Tátrai Kárpát és Kara Musztafa.

Reggelre szétszakadt a köd s a ködből az első, ami a Borju-téren kibontakozott, Tátrai Kárpát színhá-

za, a második Tátrai Kárpát maga volt.

Bár az éjjeli próba sokáig tartott s utána még a *Makkhetes*, sőt a konkurrens *Makkdisznó* meglátogatása következett, azért Tátrai reggel nyolc órakor már színháza előtt sétált föl s alá. Balvállára vetett köpenyege eltakarta nyárspolgárias természetét, ellenben a legpehelyszertűbb szőrformátumoktól irgalmatlanul megfosztott arcán (a nap is éppen kelőben lévén) kintinő világításban jelent meg egy saját találmányu keserű mosoly, mellyel a *Fekete orvos* negyedik fölvonásában szokta hasogatni a szíveket és veséket.

Kárpát nagy léptekkel járt föl s alá, s a laikus habozás nélkül azt mondaná rá, hogy meg van bolondulva, míg színészei épp úgy habozás nélkül azt mondanák, hogy Kárpát izgatott. A Borju-tér ötven kofája közül negyvenkilenc randevut sejtett Tátrai kitartó várakozása alatt, de mily irtóztatóan kinevette volna őket Tátrai, ha megüti fülét a gyanu! Felsütött haj nélkül, csokortalan nyakkendőben s oly mindennapi poseban randevu! Ah, jámbor lelkek!

Tátrai tehát ezuttal nem légyotton settenkedett. Izgatottan leste a percek mulását nagy pakfon óráján.

A járókelő Kárpát a cirkusszal egybekötött panorámás fabódéja felé lövelt olyan tekinteteket, mintha onnan várná pl. Duncan szellemét.

Ezalatt a kétemeletes házban, hol a mult éjjel az elfogatás történt, Badár Gábor már teljesen felöltözködött.

Proticsán félszemmel sandított ágyából a legényre s végre megkérdezte:

— No, Gábor, mit készülsz tenni?

— Megyek a rendőrségre és kiszabadítom Nácit, — ezzel elhagyta a szobát s átsietett Kortyékhoz, akik éppen reggeliztek.

Amint Gábor kihuzta lábát a szobájából, Proticsán azonnal kiugrott az ágyából és sebtiben öltözködni kezdett. Az öltözködéské fordított idő legnagyobb részét tükre előtt töltötte. Gondos frizurát készített, bajusza

szálait elrendezgette, valami paesulit öntött magára, nyakkendőjét szép csokorra kötötte s látszott, hogy meg van magával elégedve.

— Most te következel, tudós ifju, uri beszédü majom, — mormogá a fogai közt, megvetőleg rugva egyet az ajtó felé, — az ügyedet meglehetősen elrontottam, most jövök én, Proticsán Gergely.

Az ajtó nyílt odakint. Veronka kosárral karján nyilván a piacra ment. Gábor hozzászegődött s együtt hagyták el az udvart. Proticsán fölkapta téli kabátját.

— Most a szülék elvakításához kellene látnom, de tán mégis jobb, ha utánuk megyek; háttha csakugyan a rendőrségre megy . . . Eh, onnan ki-dobják! Csobot jól el van nyelve, attól nem félek. A kapu alatt vannak. S még a kezét fogja az a fickó! Hej, letöröm még ezt a te kezedet. Menjünk!

Proticsán sietve elhagyta a szobát, s éppen úgy érte őket, hogy még Gábor után kiálthatott, hogy visszajön-e még amire ez igennel felelt.

Tátrai Kárpát is észrevette az ifjakat s anélkül, hogy tüntető izgatottságából kiesett volna, nagyot köszönt Veronkának s aztán barátságosan fogadta Gábor köszönését. Majd Proticsánt kezdte fixirozni, aki a ház előtt föl s alá sétált. Csakhamar egy erőteljes „valahára“ tört ki belőle, s a konkurrens bódé felé tartott egy pár lépést. A mellől a rekedt bonvivant társaságában előlépett Kara Musztafa, a veszedelmes cirkusz állatszeli-dítő szerezcsene.

Tátrai minden porcikája azt fejezte ki: „Ez ő!“ s eléje sietett az érdekemben megfeketedett férfinak. Az körülnézett (a piac már népes volt) s németül így szólt: „Ne itt!“ Ezzel özv. Mák Pálné sarki kávémerésére mutatott, s mind a hárman: direktor, állatszeli-dítő és bonvivant oda irányozták lépteiket.

Mielőtt Mák Pál özvegyének kofakávéházába követnők embereinket, áruljuk el, hogy Tátrai Kárpát nem bízott teljesen a *Petőfi* sikerében, bár csak görög tűzre öt forint napi költ-

ség volt előirányozva. Elsősorban a szomszédos cirkusz oroszlánjaira vetette szemét. Kiküldte a cirkuszba portyázni a bonvivan-t, s ez egyszer elcsalta az oroszlánok tulajdonosát és az eliditőjét, az érdemes Kara Musztafát a közeli „Makkdisznó“-ba, hol Tátrai fogadta nagy tisztességgel és gözölgő turós csuszával. A négy-szem közt való turós csuszázásnak az lett a vége, hogy Tátrai óriási ígé-reteket tett Musztafának, s ez óriási ígé-retek fejében csak egyet kívánt Musztafától: hagyja ott a szomszéd cirkuszt, még pedig a *Petőfi* premiér-je napján. Musztafát a cirkuszban elég rosszul fizették, a Tátrai frázi-saiból kivonatolt pozitív száz forint is kecsegtette, meg alkalmazást is remélt Tátrai színházánál, mely im-ponált neki a borju-téri építészet re-mekei közt. Fölcsapott, csak az volt a bökkenő, hogy három hónapra szerződés kötötte a cirkuszhoz. Itt csak vismajor segíthetett, mely föl-bontsa a szerződést.

Kara Musztafa megígérte, hogy majd ő kitalálja a szakítás módját s azért leste olyan korán reggel Tátrai a szerezcsent, hogy figyelmeztesse a dolog sürgősségére.

Mák Pál özvegyének kávémérésé-ben így szólt a szerezcsen Tátrainak:

— Megvan!

— Hogy hogy?

— Meg fogok veszni.

— Komolyan?

— A fenét. Tréfából, — legalább önök előtt. De mindenki más komo-lyan fogja venni, — s a szerezcsen a második nagy makk-kávéhoz fogott.

— Ehez azonban egy megelőző kutyaepizód is kell, — vélé Tátrai, aztán sietve és szerényen hozzátette, — bár részemről sohasem voltam megveszve.

— Már megvan, — s a szerezcsen föl-kötött balkarját rázta, — ezelőtt három nappal megharapott egy ku-tya.

— Komolyan?

— Nem egészen engem harapott ugyan meg, hanem a házigazdám, ahol lakom, veszett sem volt, de ne-kem mégis eszmét adott. Felkötöttem

a karomat, hirdetem a dolgot s ma meg fogok veszni.

— Az látszik, — mormogá az irigy bonvivant, — mert már is ve-szettül issza a kávé. (Musztafa már a harmadik porció kávé végső csöpp-jeit szüresölte.)

— Hát a tünetekkel tisztában van? — kérde Tátrai.

— Micsoda, tünet kell? Hab, — az pedig van itt elég, — ezzel elővett egy kis csomagból három darab hab-bal bélelt indián-fánkot. — Ajánlom szinpadi célokra.

— Mi sürűn megbolondulunk, de meg nem veszünk soha, — utasítá vissza méltóságosan a bonvivant, aki az állatszelistítő ajánlatában sértést látott.

Az eszme óriási, de még ma végre kell hajtani.

— Tüstént meglesz. Két, legfőlebb három napig meg leszek veszve, s aztán az ön embere leszek, direktor ur. S erre nézve kell még egy vallo-mást tennem. Ha az ön társulatához csatlakozva, barmaimmal magasabb művészi célokat szolgálók, nem ma-radhatok ám szerezcsen, direktor ur.

Tátrai bámulva nézett a ragyogó fekete pofára.

— Hát mi akarna lenni, barátom? — kérde lenéző hangon, melyben ez-uttal csupán a fehér faj felsőbbiségét éreztetete az afrikaival.

— Direktor ur, én egy vallomással tartozom. Nem vagyok szerezcsen.

— Ugyan ne hencegjen, — szólt az egyre jobban bámuló direktor; — hát mitől ilyen fekete a bőre?

— Mindennap hajnalban megfrot-tiroztatom magamat — suvikszszal.

— Aztán senki sem tudja ezt a titkot?

— Senki! Egy vak ember a szol-gám, aki frottiroz.

— De vak létére is érezhetné a suvikszszagot!

— Olyan régóta nem látja azt, amit szagol, hogy végre teljesen elveszítet-te a szagló érzékét.

Tátrai előtt ez a magyarázat ho-mályos volt, mint a legfeketebb su-

viksz, csak az lett előtte világos, hogy ez a szerencsen nem sötét.

— Tehát ön nem Kara Musztafa?

— Nem! a suvikszszal lekopik a nevem is, s vagyok Svare Áron.

— Más szóval ön zsidó vallású al-szerencsen.

— Az, direktor ur, önt fehéren fogom szolgálni, ha ugyan bőrom hajlandó lesz visszanyerni régi fehérségét.

— Hahaha! — nevetett a bonvivant, aki roppant mulatságosnak találta, hogy valaki, aki nem csizma, suvikszoltassék.

— Egyszerűen rá fogjuk, hogy ön veszett állapotában megfehéredett, — de azért megmarad Kara Musztafának, mert az impozánsabb Svarecnál. És most dologra!

Ott hagyták Mák Pál helyiségét és Svare-Musztafa a cirkuszba sietett. Tátrai és a bonvivant a színház előtt foglaltak pozíciót. Proticsán még mindig a ház előtt járkált föl s alá.

Egyszerre ordítás tört elő a cirkusz mélyéből s a zenekar kirohant. Nehogy a cirkusz előnyére port hintsünk a közönség szemébe, kijelentjük, hogy ez a zenekar a minden tagjában remegő verklis volt. Utána szakadtából segítségért kiabált. A sarki rendőr minden teketória nélkül nyakon csípte s be akarta közszendháborításért kisérni, mikor egy rémalak megjelenése elvonta figyelmét a kiabálóról.

Ez Kara Musztafa volt.

Az indián-fánk kitudó ötletnek bizonyult. Egy dühös vadkan másfél óra alatt nem tur több tajtékot, mint amennyi Musztafa arcát egyik fülétől a másikig borítja; ehhez még ő maga tehetségéből hozzá adott két csattogó fogsort s vérben forgó szemeket.

A rendőr a forsriftnak megveszett szerencsenekről szóló pontjain gondolkozva hátrált, kofák sikítva menekültek. Tátrai rettenhetetlenül közeledett a toporzékoló Musztafához.

Ekkor érkeztek haza a piacról Veronka és Gábor. Gábor azonnal a

zaj, csoportosulás felé sietett, hogy az aggódo Veronkának megnyugtató fölvilágosításokat szerezzen, Proticsán nyomon követte.

Rendőrcsapat is rohamlépésben közeledett. Tátrai és Gábor egyszerre kétfelől ragadták meg a dühöngőt. Mindegyik bámulta a másiknak a vakmerőségét, de Gábor — alaptalanul.

Meg kell adni, hogy Musztafa kitudóan játszott. Villámként Gáborra vetette magát s megharapta az arcát. Aztán Tátrai felé fordult s bekapta a kezét, úgy hogy az csupa hab lett.

Ekkor a rendőrcsapat egyszerre háttérbe szorította a két vakmerőt s egy bosnyák hadi medáliát viselő biztos vezetése alatt Musztafa lefűléseére indult. A hadiérmes gáncsot vett neki s az érdemes megveszett végig esett a földön. Rögön megkötözték. De egy rendőrt mégis megkötölt még.

— Szerencsétlen! — kiáltott az egész jelenetet növekvő érdeklődéssel szemlélő Proticsán Gáborra, — te meg vagy harapva.

— Hallgas! Ugyan hogy volnék, — s el akart illanni.

— Hohó! — fogta meg őt a mellettük álló vezető rendőrbiztos, — csak be a Rókusba. Majd bizony itt hagyjuk szabadon a népek közt.

— Ragadják meg a boldogtalant! — kiáltott Proticsán fölgyuló szemekkel s maga is Gábor vállára tette a kezét.

— Ugyan hagyjanak! Ki tudom azt magam is égetni.

— Semmi beszéd, — s a rendőrbiztos intett embereinek, akik megfogták Gábort és kocsiba tuszkolták. Egy másik kocsiban pedig a tompán hörgő Musztafát vitték.

Proticsán pedig hangosat kacagott s örömeiben hevesen összedörzsölte a tenyerét, az emberek visszafordultak s azt kérdezték magukban, hogy ez bolond-e, vagy tán hitelezője volt a megveszett szerencsen? Győzelem az egész vonalon, az ut nyitva áll. Elhárítva az utolsó akadály. S ezzel Pro-

ficsán szélesebben eltűnt a Borju-térről.

Tátrai nagy lelki gyönyörrel látta terve sikerülését, s ismételten biztosította a bonvivant-t, hogy Svarc-Musztafában egy kiváló alakító tehetség veszett el. („Veszett meg” — mormogá a rekedt bonvivant.) Csak akkor döbönt meg, mikor látta, hogy a rend őrei az arcán megharapott Éjszaki Tihamért is begyűrük egy komfortábliba s elcocognak vele. Csak ő tudta, hogy ez a kocsi nemcsak Éjszaki Tihamért, de a szinfalak mögött éneklő Petőfit, Bem apót, az első és második honvédtiszteit, a muszka cárt és a segesvári polgármestert is viszi, s ha még ma nem hozza vissza, úgy oda lesz velük a *Petőfi* mai premiérje is. Rohanjon Badárt kiszabadítani? Ez nem lehetséges Musztafa ál-megveszésének elárulása nélkül, ezt pedig legalább holnapig titokban kell tartani. Marad tehát holnapra a premiére.

— Gyerünk a nyomdába! — szólt boszus sóhajttással a rekedt bonvivantnak, — új szinlapokat kell kibocsátani, s az elhalasztást jelenteni. Ez még nem történt rajtam.

Kárpát éles fájdalmat érzett — a kissujjában s hirtelen szeme elé kapta. Biz az meg volt harapva, s vérezett.

— Ostoba szerecsen! — dörmögött Kárpát, — huszonháromszor üttem meg Buhalmi Diodort, mint Merkuriót és Tibaldot és kutyabaja se lett. Ez itt egyszer játszsa a megveszett szerecsen címszerepét s már vérnek kell folynia, még pedig ártatlan vérenek. Ártatlannak? Hm, hm.

Zsebkendőbe csavargatta sajtó ujját s elsetett.

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Sár és harmat.

Lihegve jelent meg újra Proticsán az ismert borju-téri ház előtt. Arca piros, félig nyitott szájából szagattottan tör elő a fölzaklatott tüdőből kergetett levegő, melle rohamosan kidomborul, meg belapul. Lábán sár,

kezében virág; rózsából és kaméliából összefűzött csokor, melynek finom levelei elarulják, hogy az őket tartó kéz remeg.

Egy mozdulatot tesz, mintha gyöngesége árulóit a földhöz akarná vágni, de aztán megáll s morogja:

— Eh, Proticsán! Ne légy gyerek! Sohasem állt még neked ellent senki. Aztán ezzel a virággal csak egyengeted az utat az ő szívéhez.

Befordult a házba s gyorsan áthaladt az udvaron. Az albérlők szobájának ablaka nyitva volt. Veronka nyilván takarított ott, s amint Proticsán odanézett, éppen gondolkodólag állt az ablaknál. Főlemelte szeméit, de amint látta, hogy nem Gábor közelít, közömbösen siklott el tekintete Proticsán fölött s egy kis ákác száraz ágain akadt meg, hol két veréb ugrált vidám csicsérgéssel.

— Korty a Makketesben van, a rendes veteránkvaterkán, Kortyné varr, Veronka egyedül van a szobánkban, — gondolá át gyorsan Proticsán s benyitott a szobába, ahol Veronka volt.

A lányt, aki az ajtónyílásra megfordult s ártatlan, tiszta nyílt tekintetével majdnem a szívébe nézett a belépőnek, régen szerette Proticsán. Szerette, mint ahogy a Vezuv lávája szereti azt a vidéket, melyet koronkint meg szokott látogatni. Forró ez a szeretet, de pusztító. Tünetény volt rá nézve, aminőt még nem látott; mintha az országoti kötőre egy darab gyémántot lát föl villanni értéktelen kavicsai közt. Sarkában volt, ki-leste lakását, megtudta viszonyait s Proticsán, aki egyformán hőse volt a városligeti pepitanadrágos és vörösnnyakkendős vasárnap-délutánoknak az alantasabb fajtájú munkásoksmáknak, aki hőse volt a zengerájoknak s a legszebb tolvajvállalatoknak, ez a sokoldalú ember szomjazni kezdett egy szintelen idillre.

El volt határozva mindenre, csak szerelmel eljusson céljához. Lassan közeledhetett csak a leányhoz; kerülő uton vette be magát a házhoz (itt is kezére dolgozott a véletlen és Gábor ismeretsége); hideg arccal, kö-

zömbös szavakkal kellett a leány előtt megjelennie. Ez a szokatlan ut fokozta szenvedélyét s valóságos dühvel szívében leste a percek mulását és tervei érését. Aztán a többszörös félelem, mely koronkint végig nyílt rajta: a feketeszemű Csértán Kata, aki zaklatta őt gyakori nyomtalan eltűnéseért; utálta ez a leányt, kinek féltékenységtől, boszujától, egy szóval szerelmétől remegett.

Elfelejtette becses szolgálatait, melyek Proticsán zsebeinek váltak hasznára, el hűségét, ragaszkodását, mellyel iránta viseltetett; az ő szemében Kata egy olyan leány volt, aki igényt tart az ő szerelmére, melyet pedig ő teljesen és osztatlanul Veronkának szánt. Aztán a félelem, hogy őt e becsületes emberek közt leálcazás éri s visszarugják a posványba, melynek most kikapaszkodott a szélére, a tisztá, sugaras levegőben ingó fehér lilom felé. Aztán a zsibbasztó megdöbbenés, mikor fölfedezte, hogy ez a fehér lilom már Badár Gábor felé hajlik, aki ki is nyújtotta kezét, hogy leszakítsa azt. Következett a lázas és titkos munka, mind e tervek meghíttatására ezért tünt el Peti a kétezzer forinttal, ezért szenved Csobot, ezért kellett elhurcoltatnia Gábornak.

S most, ennyi akadály leküzdése után, itt áll, szemtől szembe néz a lánnyal s végre valahára szólhat neki.

De mit?

Veronka visszafordult s berakta az ablakot.

— Veronka, virágot hoztam magának, — kezdé Proticsán.

— Inkább Gábort hozta volna meg. Hol marad ő?

Proticsán összehuzta a szemeit, mintha nem akarta volna, hogy beléjök tekintsenek.

— Hát nem is fogadja el virágaimat?

— El én. Sajnálom őket magánál hagyni.

— Csak azért?

— Meg mert jobb helyen lesznek a mamánál.

— Hát maga nem tartja meg?

— Mit csináljak vele? Még ha tehenet tartanánk, nem mondom.

Proticsán felütötte a fejét s szemei olyant villantak, hogy Veronkát ijedten kettőt lépett az ajtó felé. Proticsán husos ajkai kidudorodtak, melle emelkedett; fogta a virágot, két kézmozdulattal összetépte s a földhöz vágta.

— A kisasszony csak tréfál velem. Az a kisasszony nagyon rosszul teszi. Nincs kedvem tréfálni; éppen most nagyon komoly vagyok, — ezzel Proticsán az ajtó elé állt s tiltólag fölemelte kezét.

— Én ki akarok menni, — szóló Veronka halkán. Arca sápadt volt. Meg volt ijedve. Sohse látta ilyennek Proticsánt, akitől ő mindig félt.

— Kiméhet rögtön; de meg kell hallgatnia. Veronka: szívesen lennék pokolbéli elkárhozott, ha maga szítaná ott a tüzet; minden kint örömmel tudnék elfogadni a maga kezéből. Szeretem!

— Nekem mer ilyent mondani, aki Badár Gábor gyűrűjét ujjamon viselem s magunk közt már hűséget is fogadtam neki?

— Bolondja vagyok, mióta megláttam s az leszek, ameddig csak látok. Könyörüljön meg rajtam, — s Proticsán összekulesolta a kezeit, — gazdag vagyok, van pénzem, amennyi csak kell, ha akarja, megveszem ezt a kétemeletes házat, ahol most udvart söpörni küldhetik. Megveszek mindent, amit csak kíván, selyembe járatom, legyen a feleségem.

Lépésről lépésre közeledett a lányhoz, már érte a forró lehelete s Proticsán tekintete szinte leigázva tartotta őt. Veronka minden tagjában remegett. Azt hitte, hogy álmodik; futni akart, de lábai legyökereztek, kiáltani akart és torka összezsorult; megrázta a fejét s még sem ébredt föl; az álom réme folytatá:

— Te lány, tudod-e hogy én sohasem szerettem még senkit kívüléd. Egy sötét világban csatangoltam, hol kéréten hozták elém a szerelmet, még a kisujjamat sem kellett gyönyöreiért kinyújtanom. Mikor te megjelentél előttem, egyszerre kiderült

ez a sötét világ, minden szépségével egyetemben.

S a szenvedélyes szavak úgy égették a lány becsületes lelkét, mintha minden szó egy hozzá repülő tüzes fátyla volna; szemeit mereven szegezi Proticsánra; de nem őt látja, hanem Gábort, az ő egyszerű szerelmével, ki nem cifrázott vallomásaival, mely tűzi szemeivel, melyeknek fényénél, melegénél oly édes a sütkérezés.

— Hát semmi szava sincs vallomásomra? — s Proticsán megragadja Veronka kezét. Ez visszalöki. — Van aranyom, van gyémántom. Ur vagyok, urnőmmé teszlek. Kell gyűrű? Tízet fűzök minden ujjadra. Kell arany? Beborítlak, megaranyozlak vele.

— Honnan vette? — szól majd nem önkénytelenül a reszkető leány.

— Honnan? Kaptam az apámtól, aki éhen halt! Ástam a földből, éjjel a keresztuton, hol föllobbant a láng. Mit kérde? De van. Nem elég ez? Hát arra születél te, hogy nyomorúságban fakuljanak el ragyogó bájjaid? Hát arra való a drága gyöngy, hogy rejtve maradjon tenger iszapjában? Gyere, fölviszlek a napra, hol te is tündökölni fogsz.

— Gábor, Gábor! — kiáltott a lány elhaló hangon; Proticsán forró lehelete, mely már egészen közélről érte, pirt kergetett arcára s elkábitotta, mint a holt tenger gőze a fölötté elrepülő madarat.

A Gábor névre Proticsán szava, menése egyszerre megakadt, mint az orgyilkos töre, mikor puha szövet alatt pánccélinget talál. De csakhamar összeszedte magát s folytatá:

— Kiálthatsz Gáborod után, sem ég, sem föld nem fog többé kiáltásodra felelni, — s ördögi nevetésre torzultak husos ajkai. S ez a nevetés jobban illett oda, mint a szerelem kéjes reszketése, a szenvedély előtörő szavai, melyek úgy tódultak elő, mint egy állott mocsár bugyborékai.

— Gábor, hol van Gábor?

— Meghalt!

— Hazudsz, alávaló kisértő.

— Igaz, hazudok; de jobb volna

nek, ha igazat mondanék, mert hazugsággal azt nyeri, hogy a halálnál is rosszabb állapotban van.

— Mi történt vele? — a lány nyárfalevélként remegett, arca ólomszíni lett, szemei körül kékes karikák kezdtek mutatkozni. A szerelem volt neki minden ereje s most ez az erő elhagyni készült őt. Érezte, hogy Gábort valami bajnak kellett érnie, másképp ez a rettegett ember nem merete volna elhagyni zugát s egyszerre rávetni magát. Elhagyatottnak érezte magát. Déli nap verőfényéből egyszerre sötétségbe, hidegbe, magányba esett.

— Ne kérdezd, hogy mi történt vele. Őt elveszítetted, mert ha él is, csak azért él, hogy minden nap készülőn a legrettenetesebb halálra. Ne törődjél vele, itt vagyok én, ifjan, szerelmesen, aki mindent megadok, amit ő ígért s azonkívül még száz annival megtetézem.

— Soha! — a szegény leány kétségbesett erőfeszítést tett, — inkább pusztuljak el nyomorultan, semhogy egyetlen csókja érintse szájamat. Még a sirgődör férgel is undorodva fordulnának el tőlem tisztább holttest felé, ha magával ölelkezném. Utállak, megvetlek, — tört ki a leány, — azt sugja valami itt a szívemben, hogy gazember vagy, aki minden bajunkat, boldogtalanságunkat okoztad s te vagy az, akinek fejére száll mindezekért az átok.

— Mikor fejemre zuditod az átkot, ne feledd, hogy szívemben kinyílt a szerelem s ez a szerelem az oka mindennek. Jól van! Gazember vagyok s bevallom, hogy én loptam el Badár Petít, én tettem el láb alól Csobotot, én löktem a halálos veszedelembé Badár Gábort, mindezt csak azért, hogy elvehesselek, hogy el ne vehessenek. Most már nem kérek, most már fenyegetőzöm. Látod, hogy titkos hatalom van a kezeim közt; vigyázz! mert ha szép szóval nem, annak segítségével keritelek a kezem közé. De akkor jaj neked és jaj mindazoknak, akik hozzád tartoznak.

Vas marokkal fogta a leány kar-

ját, miközben rekedt hangon fülébe hörögte fenyegetéseit.

— Visszajövök még a feleletért; vigyázz, senkinek se szólj vallomásaimról; de reszkess hatalmamtól, ha elutasítasz. Gondold meg a dolgot.

Vera bicsakló térdekkel az ajtóig jutott.

E pillanatban valaki kopogtatott az ajtón. Vera kinyitotta s félig kilépett rajta.

— Kérem, itt lakik Éjszaki Tihamér színész ur? — kérde egy női hang.

E hang hallatára Proticsán elsápadt s térdei remegni kezdtek.

— Mit tud Éjszaki Tihamérről?

Az ég szerelmére, feleljen!

— A színháznál azt mondták, hogy egy veszett kutya megharapta. De én nem hittem s azért ide jöttem, a lakására.

Proticsán gyorsan ágyához sietett s végig vetette magát rajta. Az idegen nő fölfogta a megtört Verát, ki az ajtónak esett, a léptek neszére föl emelte a fejét s szóla:

— Talán ottbent van? Nem beszélhetnék vele? Nagyon sürgős és fontos beszélőnivalóm van vele. Kiszasszony, térjen magához.

— Mit akar vele? Én a menyasszonya vagyok.

— Én Csertán Kata vagyok. Éjszaki ur nem várta tegnáp az öccsét?

— Igen.

— És nem érkezett meg?

— Nem.

— Ellopták. De nem tudom, miért.

— Én sem tudom.

— Nem Éjszaki ur van odabent?

— Nem.

— Hát ki?

— Proticsán Gergely.

Proticsán talpra ugrott az ágyról. Kata egy ugrással a szobában termett, aztán visszafordulva, villámlo szemekkel mérte végig Verát.

— Aztán mit keresett a kiszasszony ebben a szobában? — kérde.

— Kérem, az a mi szobánk, talán csak szabad oda belépnem?

— Nem szabad, ha ez az ember benne van. Mert ő Proticsán, én pedig Csertán Kata vagyok. Ha ő test,

én vagyok a lelke, ha ő lélek, csak az én testemben lakozhatik. Szeretődje, mindene vagyok: aki más közelit hozzája, jaj annak. Ugy-e Gergely?

Proticsán nem felelt. Betette az ajtót s Katával maradt. Vera pedig édesanyjához sietett, aki a kis hálószoba kanapéján szundított.

— Mama, mama! Siessünk Gáborért, Gáborhoz — ezzel rázta föl édesanyját.

Kortynének kellemes álmai lehetnek, mert arca mosolygott. Bizonyosan azt álmodta, hogy szakácsné főzi konyhájában az ebédet s ő egész zavartalanul átadhatja magát az unalmas délelőtti élvezetének, mely, úgy látszik, nála az alvásból szokott állani.

Vera rémült arca egyszerre kiütötte szemeiből a könnyű álmot.

— Hát mi baja van Gábornak? — kérde leányát.

— Nagy bajban van. Hozzá kell mennünk. Látnom kell őt, beszélnem kell vele. Talán még meg lehet menteni.

— De ki főz, ha mind a ketten elmegyünk? — kérde Kortyné, akit jobban bántott az, hogy elaludta a levesfőltetés idejét, mint Gábor minden homályosan és szaggatottan körvonalazott baja.

— Óh anyám! — kiáltott Vera, — ne tépelődjünk sokat, hanem fussunk.

— Hát fuss apádhoz a Makkhetesbe s vele igazítsd a dolgot. Pont tízenkét órákor itthon legyetek, mert tálalok. Nem szeretem, ha várakozni kell az ebéddel.

Kortyné gondolatai határozottan az ebéd s nem Gábor körül forogtak. Vera sebtiben felöltözött s elsietett hazulról.

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

Sár és sár.

Amint Proticsán betette az ajtót, visszafordult s oly gyűlöletes pillantást vetett Katára, melyet egy kölykétől megfosztott, s a megfosztó vádással szemben álló anyatigris is megirigyelhetett volna.

— Mit akarsz? — s karjait összefonva mellén, Kata felé közeledett.

— Te betetted az ajtót, Proticsán; nem akarod, hogy annak, ami itt történni fog, egy hangja, egy betűje is elhagyja e szoba határait. Ugy látszik, rossz a lelkiismereted. Félsz attól, ami most itt készül. Félsz, hogy *valaki* ezt megtalálja hallani, akinek azt semmikép sem szabad meghallani, ugy-e?

— Ismerlek, Kata, tudom, hogy nem tudod fékezni szenvedélyedet, lármát ütsz; nem akarom, hogy botrány legyen.

— Te betetted, én bezárom az ajtót. Ne osonjon ki a hang, de te se szökjél el, míg nem akarom, — ezzel a kulcsot ráfordította s lehuzta, — miért félsz attól, hogy szenvedélyem féket szakít s botrányt csinál? Tán van oka rá?

— Mi oka lehetne? Aztán kell is ok neked arra, hogy vad szenvedélyed kitörjön. No hát, mit akarsz? Felelj már!

— Talán több kérdezni valóm volna nekem, talán több felelni valód volna neked. Azt kértem először is, szeretsz-e?

— Már miért ne szeretnélek?

— Valamennyi jég, mely a zajló Dunán uszik, nem lehetne fagyosabb, hidegebb e feleletnél. Hová lett egykori forróságod, mellyel karodba öleltél, kebledre szorítottál, hogy kelő mód viszonzhasd örült szerelmemet? Miért kerülsz oly régóta engem, aki érted ördöggé lettem, becsületes ördöggé, aki hű és szerető irántad, mint egy angyal?

— Ezért jöttél ide?

— Ezért. Kiszaglásztam buvóhelyedet, hová előlem rejtőztél. Miért rejtőztél? Ha meguntál, ölj meg: százszor megkértelek; de ha másé lett szerelmed, akkor két halál lesz.

— Köztük lesz az enyém is? — kérde Proticsán, de hangja nyugtalanul rezgett s szemei sebesen jártak körül a szobában.

— Nem tréfa ez, Proticsán. Felelj! Mit csinált a banda tegnap este?

— Két ezer forintot besöpört, szép kapitányné.

— Hát én mért nem tudtam róla semmit?

— Egyszerű kis vállalat, magunk is meg tudtuk csinálni. A te eszed nem kellett hozzá.

— De te szigorúan meghagytad a bandának, hogy nekem semmit se mondjon az egészről. Miért tetted?

— Meglepetésben akartalak részeseíteni, egyetlenem.

Kata, aki fojtott hangon kezdte a vallatást, egyre hangosabban beszélt. Hirtelen a földön széthullott virágokra s köztük egy levélre esett tekintete. Oda ugrott, s a levelet fölvette a földről. „Veronkának szeretettel Proticsán.” Ez volt a virágok közé dugott cédulán.

— Veronkának, Proticsán! — Hát mégis ez a te fészked, ahová turbékolni jársz! — sikoltá s a papirost Proticsán szeme közé vágta, ez elszápadva hátra tántorodott, rémületében úgy érezte, mintha egy egész hegy szakadt volna az arcába, — virágok illatában csicseregsz szerelmes pároddal? Nem csalt meg ösztönöm; gyanu, kétség, bubánat, szenvedés nem hiába gyötört. Meg vagyok csalva, el vagyok árulva. Aztán ki az a Veronka? Az a szentkép, aki olyan remegve futott ki innen az imént? Vigyázz, Proticsán! Nekem két szívem van, ha összegázoltad a szerető szívét, megmaradt még e boszuálló szív, s minél nagyobb volt a kinja a szerető szívnek, annál nagyobb lesz boszuja a boszuálló szívnek.

— Kata, Kata, térj magadhoz. Nyakunkra csöditet az egész házat. Okatlan féltékenységedben vakon rohansz neki a falnak. Csak dühöngj. Én nem mentegetem magamat, mert nem vagyok bűnös; terveimet nem érted. De vigyázz, mert ha bajt csinál oktalanságod, együtt kárhozunk el.

— El vagyok én már kárhozva; akkor kárhoztam el, mikor először találkoztam veled.

— Nyisd ki az ajtót; ha estére a „Vörös lobogó”-nál léssz, mindent megmagyarázok.

— Esküdjél meg, hogy szeretsz.

— Mire esküdjem?

— Egykor nem kérdezted ezt, hanem esküdtél pokolra, csillagokra, az éjszakára, mely látta szerelmünket.

— Esküszöm! És most menjünk!

— Kata kinyitotta az ajtót. Korty-né állt a konvháiban, az oda égett rántás orrszavará füstjének közepete. Hallgatózott, s a rántás fölhasználta a kedvező alkalmat. Az anyai fülek élességével Veronka nevét meghallotta a vitából, a többit hozzá komponálta az anyai fantázia.

— Mit akarnak az én lányommal? Mi köze a kisasszonynak hozzá? — kérde élesen, harcias állásba helyezkedve.

— Ha volna közöm hozzá, akkor jaj lenne a maga lányának; de hát ő menyasszony ugy-e? — felelte Kata. — Persze menyasszony, ha megke-
rül Badár Petivel a 2000 forint.

— Ettől függ? — s Kata éles tekintet vetett Proticsánra.

— Tisztán ettől.

Az ajtó kinyílt s belépett Vendel gazda Veronkával. Delet harangoztak s Korty uram nem merte a terminust elmulasztani, bárhogy sürgette is Vera, hogy nézzenek Gábor után.

— Te lány, — szólta Kata s megfogta Vera kezét, — ne nyulj a máséhoz.

— Ne nyuljon hozzám! — kiáltott a lány, — vigye innen a szeretőjét, kiég a szemem, ha látom; torkomban megakad a romlott levegő, melyet ő vele szívok; vigye, vigye, verje meg az Isten azt a napot is, melyen először betette a lábát mihozzánk.

— Mit vétett neked Proticsán? — kérde Kata, kit Vera visszalökött, de ő nem a visszalökő, hanem Proticsán felé fordult vonagló ábrázattal.

— Mit tett? Összezsuzta szerelmemet s a maga alávaló szerelmét akarta szívembe becsempészni.

— Szegény leány, — szólta Proticsán, — megháborodott nagy szerelmében. Fektessek le s tegyenek rá jeges borogatást. Mit beszél itt rólam? Hisz ott a szeretője a Rókusban, fusson utána, nézze meg, talán nincs is semmi baja. Korty ur — s félre inté az öreget, — vigyázzanak a lányukra, egy kicsit föl van indulva. Talán félre is fog beszélni. Persze,

Gábor véletlen balesete. Azt a kis adósságot a „Makkhetes“-ben ki-egyenlítem még ma.

— Kösönöm, — s Korty bácsi megrázta Proticsán kezét, — még a „Makkdisznó“-ban és a „Vidám veterán“-nál is volna egy kis számadásom.

— Az is meglesz. Csak a lányukra vigyázzanak.

Kata e közben kirohant az udvarra. Proticsán nyomon követte. Megtapogatta a zsebét. Egy revolvert érzett benne. Megsimogatta a fegyver agyát s szemei Katára villantak. Két ugrással utólérte.

— Szép kapitányné, hova lesz most menésed? — —kérde Katát.

Kata végig nézte, s fekete szemében egy fölvonuló vihar távoli villámai cikáztak.

— Haladok utamon. Jól jegyezd meg, hogy ez többé már nem a te utad. Elváltunk egymástól. Mit keresz itt? Eredj oda a másikhoz, a becsületeshez, kinek elloptad a szeretőjét. Siess, hogy minél hamarabb megszeliidithesd, mert most még nagyon haragos.

— Ne beszélj bolondokat, Kata. Menjünk a „Vörös lobogó“-ba, ott mindent megmagyarázok.

— Eh, eredj a nyakamról. Nem szeretem látni arcodat, nem szeretem hallani hangodat. Hadd feloldjam el azt a sötét boldogságot, pokoli üdvösséget, melyet együtt élveztünk.

— Én nem hagyhatlak el, Kata, mert attól félek, hogy valami kárt téssz magadban.

— Magamban? — s a lány nevetett, vagyis az arca nevetésre torzult, de a kisérő hangok inkább jajgatáshoz hasonlítottak, — mondd inkább, Proticsán, hogy tebenned. Hisz a legnagyobb örömet szerezném neked, ha most hirtelenében elpusztulnék, s velem elpusztulna minden titkok részese, legnagyobb bűneidnek társa, eleven rossz lelkiismeret. Mélység fölött jártunk, szerelmünk által összeláncolva; a lánc elszakadt, egyikünk a mélységbe hull, vagy mind a ketten lebukunk. Vagy azt hiszed, hogy a bűneink lánc erősebb a szerelemé-

nél, s ha ez elszakadt, az össze fog füzni örökre?

— Hát fenyegetőzől? No jó! Tudd meg, hogy tenyered csak az imént sugdalózott ittbent a zsebemben egy revolverrel s abban egyeztek meg, hogy ha nem követsz engem oda, ahová kívánom, akkor ez a tenyér megragadja a revolvért, s te halva vagy.

— Nem vagy olyan ostoba gazember, Proticsán. Hisz ezzel elvesztenéd magadat, te pedig szabad akarsz maradni, szabadabb, mint valaha, más-kép oda a tervezett boldogság a szép szöke leánynyal. Most szennyeznéd be vérrrel a kezedet?

S a két bűnös lélek haladt végig a népes utcákon, hol hemzsegett a műhelyekből kitódult munkás nép. Dél volt, közélről, távolról zugott a déli harangszó. A még éhezők, a már jóllakottak és a fázók nyüzsgő tömegében föltűnt egy-egy szálnalmas alak, akin meglátszott, hogy szeretné élvezni a napfényt, de a jóllakás reményének teljes hiánya s az éhség hangosan nyilvánuló belső tünetei képtelenné teszik a verőfény élvezésére. Ez lopni fog.

Ezen a tömegen keresztül törtetett előre Kata és Proticsán. Verőfény, emberboly, dél, éhség nem létezett rájuk nézve. Ugy haladtak egymás mellett, mint két vasuti sín, soha nem-közelve, soha nem távolodva. Egyik sem vette le tekintetét a másikról; semmit sem láttak, csak egymást. Mintha nem is emberek közt, hanem az emberek feje fölött lebegtek volna tova.

— Hova megyünk? — kérdé egyszerre csak Proticsán.

— Megyünk? Mehetsz, ahová tesszük, — felelt Kata.

— Kövess a „Vörös lobogó“-ba!

— Nem követlek.

Proticsán melléje ugrott. Megragadta Kata balkarját s a magáéba öltötte.

— Szabad karomat ajánlanom? — szólt gunyosan, majd hezzá tette: — ismered kezem erejét, csak egy csavarintás és karod el van törve. S most jössz velem.

Kata balkarja egyszerre elszibbadt az erős szorítástól. Proticsán mind a két kezével fogta s vonszolta magával. Nem tudott ellentállni. Akik észrevették őket, legfőlebb azt a megjegyzést tették, ime egy munkás, aki (az urakat utánozva) karon fogva vezeti Dulcineaját, de ügyetlen medve hozzát.

— Utamba akartál állni, most haltalmában vagy. Érezd Proticsán gyűlöletét. Te hitvány kö, azt hitted, hogy benned meg fogok bótlani? — ezt süvöltötte a félig alélt lány fülebe. Kata úgy érezte, hogy vérkeringése egyszerre elállt. Erei kiduzzadtak, mintha megpattanni készülnének, a vasmarokkal szorított csuklóiban metsző fájdalmat érzett. Szemei elhomályosodtak.

Proticsán egy arra ügető kocsiba emelte s diadalmas mosolylyal ült föl melléje. Legyőzte Katát. Most már nincs mitől réttegnie. Kortyékkaal még ma eligazítja a dolgát, s minden rendben lesz.

A „Vörös lobogó“-hoz értek. A belső traktusban nem volt senki. Ficsur, akinek soha sem volt lakása, lent aludta ki az első pincében az elmúlt éj fáradalmait. Cédulák kint volt a külső kocsmában. Az ő segítségével Proticsán Katát szépen bevitte a belső kocsmába; a lány olyan volt, mintha kintpadról érkezne. A lábán is alig tudott állni. Egy székre ültetése s gunyosan a szeme közé nevelt. Proticsán fölcitáltatta Ficsurt.

— Te, Ficsur! Badár odalent hogy érzi magát?

— Köszönöm, jól.

— Eredj le, s huzd le a csizmaít.

— Mit akarsz te a csizmaival?

— Hadd el, jó hasznát veszem én azoknak. Aztán helyezd el a külső pincében.

Ficsur pár perc múlva visszatért egy pár csizmával s azzal a jelentéssel, hogy Badár a felső pincében van.

Proticsán a kasszához lépett, megnyomott egy rugót, mire annak hátulsó fala kétfelét nyílt, s egy olyan emelőgép mutatkozott ott, amilyennel vendéglőkben az ételt szokás a pincéből fölhuzni.

— Tessék beleállni, ex-kapitányné,
— s Katát kézen fogva a géphez vezette, beleállt ő is s együtt eltűntek.

A fölhúzó gépből a kijárás lent egy szekrénybe szolgált, ebbe lépett ki Proticsán, Katát kilóditotta a szobába, gunyosan meghajította magát s szóla:

— Még tenni fogom tiszteletemet,
— ezzel eltűnt. Megragadott egy kötelet s fölhúzta magát a gépezeten.

Odafönt Ficsur és Cédulás az egy pár csizmát nézegette.

— Ficsur! rád bízom a kapitánynét. Ugy vigyázol rá, mint legszebb szeretőd szemefényére. Innen meg ne szökjék. Érted?

— Értem, kapitány. De ha így folytatod, akkor nemsokára nem lesz már hely a pincében. Itt a csizma, huzd föl.

— Nem arra való ez, hogy fölhúzák. Cédulás, van Wertheim-kasszád?

— Van. Most éppen tolvajkulcsokat tartok benne.

— Tedd hozzá ezt a pár csizmát is. — Ejnye be nagyon megbecsülöd.

— Eldobnám szívesen; de most nincs időm arra, hogy szétfeszegessem a talpát. Mert úgy nézzétek, hogy ennek maga a talpa többet ér, mint négyszáz pár ujdonatuj egész csizma. Hol a Wertheim-kulcs?

Cédulás oda adta a kulcsot, a Wertheimhoz vezette Proticsánt, ez kinyitotta a szekrényt, bedobta Peti csizmáit, rájuk zárta az ajtót s zsebre vágta a kulcsot, ráülvén Cédulás kulcsért nyújtott kezeire.

— Kapitány, te nem tartasz engem becsületes gazembernek? — kérde Cédulás röhögve.

— Annak tartanálak, ha a másik kulcsot is idvadnád.

— Nincs több, se égen, se padláson.

Ficsur figyelmesen nézte a kapitányt s aztán megszólalt:

— Kapitány, mi bajod neked Katával? Mért zárod be? Szakitottatok? Elárult? Veszedelmes játék. Vigyázz!

— Csak te vigyázz! Én tudom, hogy mit teszek.

Ezzel Proticsán eltávozott, magára hagyván a két tanakodó cinkost.

TIZENHARMADIK FEJEZET.

Csobot további sorsáról értesít.

Csobot Ignác önmegadással haladt a két becsületes budai rendőr között; soha sem volt még ilyen közvetlen érintkezésben az államhatalommal, s e titokteljes valamivel való első találkozás a még inkább a rája nehezedő rettentő gyanu roppant izgatottsággal töltötte el. Ballajtó és Torma közre fogták s nagy vigasztalásukra szolgált az a körülmény, hogy ıme, még sem hiába zavarták át őket Budáról, mert alkalmuk nyílt magukat hasznossá tenni a közrendre nézve. A szigorú parancs, hogy, ha a fogoly menekülni próbál, löjje le, azt a nézetet keltette bennük, hogy az legalább is rablógyilkos s a föltűzött szuronyt folyton Náci orra előtt villogtatták, hogy minden kedvét elvegyék a szökéstől. A hadműveletet muszáj volt a szuronyra alapítani s már ezzel kellőképp imponálni a fogolynak, mert ha ettől meg nem ijed, egyébbel bajos féken tartani, állván a budai rendőrpuskák az elsülhetetlenség hírében.

— Hová visznek? — kérdezte Náci vagy öt pernyi gyaloglás után.

— Kérdés fölösleges, mivel hogy felelet tilos, — felelte Ballajtó megfontoltan.

— No hát nem kérdezek semmit, hanem azt mondom maguknak, hogy soha becsületesebb embert nem kísérték még tömlöche Magyarországon.

— Mind ezt mondjátok, még az akasztófa alatt is — felelt a tapasztalt Ballajtó.

— Engem ne tegezzen a biztos ur. Nem ittunk brudersaftot. — szólt Náci elkeseredetten.

— Letartóztatottnak dukál a rendőrtől, tudod? Fickó! — ezt az utóbbi még szükségesnek tartotta megvetőleg hozzátenni, hogy a kettejük közti óriási különbséget élesen körvonalozza.

— Jól van, atyafi, csak akkor én sem foglak téged biztos urnak szólítani, tudod?

Ballajtó majd kiejtette kezéből a puskát bámulatában; a budai csirkefo-

gók, akiket ő koronként a Városmajor körül összefogdosott, nagyságos urnak szokták őt titulálni s ez itt tegezi. „Bizonyosan rablógyilkos“ — gondolá. — „Ne löjjön Torma“, — — — — — szólt (pleonazmusba esve) a másikkal rendőrnek, aki a Ballajtó ellen irányzott sértésre harcias állásba helyezkedett. Tovább ballagtak.

— Biztos ur! — szólt Torma, aki korban és rangban, sőt úgy látszik praxisban is egyaránt mögötte következett Ballajtónak, — szolgálatban vagyunk mi most?

- Mit kérdi?
- Szeretnék rágyújtani.
- Micsoda szivarja van?
- Van egy jó britanikám

S Torma elővéve külső oldalzsebéből egy kövér britanikát, kéjjel megropogtatta a végét. Ballajtó megállt.

— Persze, hogy szolgálatban vagyunk. Csak nem akar rágyújtani? — s abban a pillanatban a csábítólag ropogó britanika Ballajtó oldalzsebébe vándorolt át. A szivar érdekébez ki kell jelentenünk, hogy nem önkényt, hanem Ballajtó közreműködésével.

Az első nagyobb stációt a központi inspekciós szobában tartották, hol egy rendőrtiszt spirituszon teát főzött magának, az előszobában két civilbiztos horkolt szalmazsákon, a harmadik egy széken ülve. Bizonyosan ezt bízták meg a virrasztással. Bent a rendőrtisztnél volt még egy közrendőr, aki szakadatlanul fűtött a hivatalos fából.

— No, itt vagyunk, — szólt Ballajtó, s oda pöndörítette Nácit a rács elé, mely mögött a tiszt teát főzött.

— Képzeld kérem, engem azzal vádolnak . . . — kezdte Náci rögtön.

— Semmi közöm hozzá! Az nem az én dolgom. Hallgasson.

— És itt van ez az írás Csipös civilbiztos urtól, — folytatta Ballajtó s átadta Fiesur céduláját.

A tiszt a tea gőzén keresztül egy álmos pillantást vetett az írásra, egyet bólintott rá, valamit irt a végére s a fűtővel behívatta Jánost, a külső ins-

pekcióst. (Ez a főntebbi virrasztó volt.)

Ez alatt harminc krajcárt adott Tormának, azzal az utasítással, hogy a legközelebbi kávéházból cigarettát s egy citromot hozzon neki, mert anélkül — ugymond — a tea csak meleg víz.

A fűtő időközben lelket vert Jánosba, aki átvette Nácit, s a Csipös-féle írást s eltávozott. János megfeszítva az alvás élvezetétől, a káromkodásban keresett kárpótlást, s ugyancsak erőteljes kifejezésekkel traktálta Nácit, aki homályos folyosókon, amerre kísérték, úgy bukdácsolt, mint egy meglőtt farkas. Valamelyik folyosó végén egy öreg embert vertek ki egy szobából, ez mérgesen fölragadtott egy csomó kulcsot, betepegett egy mellékfolyosóba, ott kinyitott egy ajtót s betolta Nácit. Az ajtó becsapódott utána, a kulcs csikorgott s ő sötétben maradt.

— Ki az? — kérde egy hang a szoba fenekéről.

— Ki kérdi? — felelt vissza Náci.

— Gyujtson masinát, majd meglátja, — felelt a hang.

Náci előkereste zsebéből a paklit, a gyufa sercegett s ennek világánál egy fiatal ember mászott elő valami pokrocról. Sápadt, hosszúra nyult arc, hegyes fogak, ritkás szakáll, kócos haj. Náci azt hitte, hogy valami látomány, mert a következő percben már elnyelte a sötétség.

— Üdvözlöm lakótárs. Hála Isten, hogy valahára társaságot kapok. Képzeld, két hete ülök egyedül ebben az istenverte cellában. Biz' ez egy intelligens, társasághoz szokott emberre nézve nagyon unalmas. Foglalom helyet.

A kínálás kissé különösen hangzott a vak sötétségben. Náci megint gyufát gyujtott, ennek világánál fölfedezett egy szalmazsákokat s arra levetette magát.

— Én Csitár Péter vagyok, — folytatá a beszélés fiatalember.

— Én pedig álmos vagyok, — felelt Csobot boszusan.

— Nem érdemes már aludni, hisz

reggel felé járhat az idő; inkább diszkráljunk.

— Már, kedves Csitár ur, én egy szikrát se aludtam az éjjel, s ha fényes reggel volna is, rögtön ágyba bujnám. Majd reggel ismerkedünk.

— De azt mégis szeretném tudni, hogy miért csipték el?

— Kiütöttem az anyósomnak öt fogát.

— Hahaha, legalább nem lesz többet olyan harapós. No ebből nem sok baja lesz önnek. Én azonban alighanem súlyosabban lakolok.

Minthogy Náci nem kérdezte, hogy vajjon miért, Csitár ur folytatá:

— Fotográfus vagyok, de arra használtam a mesterségemet, hogy bankókat fotografiroztam; azonkívül anarchista röpiratokat terjesztettem.

Erre már Náci nem állhatta meg, hogy meg ne szólaljon.

— Minek fotografált bankót, ha nem azt hozta forgalomba, hanem a röpiratokat?

— Csupa mulatságból, elhiheti, uram, passzióból. Csak már kihallgatnának!

Náci nem felelt. Feje alá hajtotta bal karját, a jobbát szívére fektette, s pár hosszú lélekzétvétel után mély álomba merült.

— Szomszéd ur, szomszéd ur! — kiáltott Csitár hangosan, valami fertály óra múlva — a nevét elfelejtette megmondani.

— Csorba Márton, — felelt a fölriadt Náci boszusan.

— Szép név, — mormogá a fotográfus s azzal ő is szalmazsájkára telepedett.

Fényes nappal volt, mikor Csobot fölébredt. Másfél öl magasságnyira volt egy kis rácsos ablak, azon ömlött be a nappal egy része, de bizony nem nagy világosságot terjesztett a puszta cellában, melynek falsarkaiban tudtukon kívül rabságban élő pókok szőtték finom hálójukat. Ezek voltak kétségkívül legboldogabb lakói e szomorú szobának, mert ők egyforma megelégedettséggel kuksoltak tömlőök és ragyogó szalonok zugaiban. Kint a folyosón nagy zaj, járás-keelés volt. Mikor Csobot a szeméit

kinyitotta, a fotográfus szalmazsájkáján hasalt és magamagával sakkozott. A táblát színes fadarabokkal rajzolta ki a padlóra, a figurákat pedig a ruhájáról levagdalt gombokból s fadarabokból állította ki.

— Hála isten, csakhogy fölébredt, kedves kolléga, — üdvözölte urias meghajlással Csobotot.

— Kolléga? Kérem, én nem vagyok bankó-fotográfus.

— Az nem, de rabtárs. Azt akartam megkérdezni, hogy van-e szivarja?

— Van. Tetszik? — s Csobot elővett néhány kassai négyest, melyek még a kocsárdi zsidó boltjából eredtek.

A fotográfus mohón kapott utánuk s szinte kedve lett volna telhetetlenségében egyszerre háromra rágyujtani.

— Két hete, hogy egy szippantást sem tettem.

— Hát szabad itt?

— Szabadni nem szabad, de ide az ördög se jön be, megnézni az embert. A porkoláb az ajtóablakon beadja az edelt s ez az egész napi társaság.

A fényképező nagyon hamar huzugságban maradt. Egy csomó ember lépése állt meg a cella előtt, az ajtó föltárult s rendőrök léptek be.

— Mikori foglyok ezek? — kérde egy vastag hang a tömlőcartartótól.

— Ez itt (s a fotográfusra mutatott) kéthetes, ez itt (s Csobotra mutatott) tegnap éjjel hozták.

— Maga itt marad, maga szedje össze magát s jöjjön, — parancsolt a vastag hang — nem kell összezavarni a foglyokat. Az egy hitvallásuak összevalók.

(Egy hitvallásuak alatt az egyazon ügyben elfogottakat értette.)

A távozásra kijelölt a fotográfus volt, aki összeszedte figuráit s egy rendőrrel kiosont. Helyét azonnal hat munkás foglalta el.

Marcna, elszánt, békétlen emberek voltak. Szívükben keserűség, arcukon harag, ajkukon zajos beszéd. Első áldozatai a forrongásnak, mely az egész fővárosi munkásosztályt fölkaparta. A Szilaj testvérek halála miatt munkásgyűlést hívtak össze, melyen vala-

mi nagy manifesztációt akartak megbeszélni. Röpiratok szórása, forradalmi beszédek s a vége karhatalommal való szétosztás, ötven elfogatás. A munkások dühöngtek és bámultak; soha munkában, műhelyben, gyárakban nem látott alakok hemzsegték, lármáztak, lázítottak köztük s a vége: vér. Mikor ez a piros nedv megjelenik forradalmi színével, akkor már semmi bujtogatás nem kell. Bujtogat ez, mint ezer szájas néptribun. S a „vér, vér“ kiáltással szétzaladt munkáskép a forrongás szikráját szét-hordta az egész városban.

Csobot feje csak úgy zugott a munkások heves beszédeitől. A tömlőcseben korán sötétedik s már odakint a becsületes (mert bezáratlan) világban gyertyagyújtás ideje lehetett, mikor a cellaajtó újra nyílik s belöknek rajta egy ismerős alakot. Csobot fölugrik s közeledik hozzá.

— Nini, Proticsán ur! — kiált föl majdnem örvendetes meglepetéssel. — Hát maga is ide került?

Proticsán — mert ő volt — hirtelen megfordult és sajtósárga mosollyal nézett a fiatalemberre. Majd kezét nyújtott neki s aztán együtt leültek Csobot szalmazsákjára.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET.

Inkább tizenharmadik lehetne, mert szerencsétlenségbe visz egy ártatlan ifjút.

Csobot — mint tudjuk — azon kalandos, ködös éjszakán ismerkedett meg Proticsánnal s alakja egyszerre visszahozta emlékezetébe a meleg szavakat is, melyekkel Proticsán a rendőrség ellenében pártjára kelt. Barátilag nyújtotta tehát kezét s őszinte örömmel rázta Proticsán jobbját. Proticsán az első pillanatban megijedt, de aztán elmosolyodott, mert eszébe jutott Csobot elfogatása s az, hogy e fiatal ember semmit sem tud ő róla, csak Gábor jóbarátját látja benne. A félsötéttségben nem látta Csobot, hogy Proticsán milyen kaján tekintetet legeltet az ő homályban elmosódó körvonalain. A bandita gon-

dolkozott s e gondolkodás Csobot körül forgott.

— Hogy került ide, Proticsán ur? — kérde Csobot, rövid szünet után.

— Emlékezik ugy-e, a múlt éjjeli jelenetre, mikor magát elesípték? — kezdé vontatottan Proticsán.

— Emlékszem-e? Hetvenéves koromban is emlékezni fogok rá.

— Annak köszönhetem én is, hogy itt vagyok.

— Hogy-hogy?

— Hisz tudja, hogy összeszólalkoztam a rendőrrel maga miatt. Az a ménkü Csipős a fogát fente rám s ma (könnyű nekik, hisz nyakra-főre elfogják a munkásokat) engem is nyakon csipett.

— Hol?

— A munkágyűlésen. Minden ok nélkül. Amint meglátott, rám kiáltott: „Ezt a nagyszájút már ismerem. Atyafi, nem kóstolnád meg a rendőrség kosztját? Fogjátok meg!“ Hiába volt minden tiltakozásom, ide hoztak.

— Nagyon sajnálom, Proticsán ur, hogy bajba kevertem, de bizzunk ártatlanságunkban, majd csak szabadon eresztenek.

— Hisz ami engem illet, nem is tartok semmitől. Igaz, hogy sok munkást fognak el, de minthogy a börtön kevés, azokat, akik ellen semmi bizonyíték sincs, egy huszonnégy óra alatt szabadon bocsátják. De bosszant, hogy ez a pimasz ilyen könnyű szerrel tömlőcsebe dughatja a becsületes embert, ha csak egy órára is.

— Boldog ember, hogy így beszélhet. Mit szólnak akkor ők, kinek vállaira az a képtelen és gyalázatos gyanu nehezedik? Szeretnék meghalni szegényletemben. Ebben az ügyben nem tud semmit? Gábor nem jár közbe?

— Gábor? Ne is beszéljünk róla, — s Proticsán csupán hanggal markirozta a meghatottságot, mert a sötéttségben arccal is nem volt érdemes — szegény fiu, szegény jó pajtásom!

— Mi az, mi történt vele? — hebegé Csobot.

Proticsán elbeszélte a Kara Musztafa esetet. Csobot növekvő hűledezéssel hallgatta s végül a jó fiu sirásba tört ki.

— Szegény Badárné; Peti elveszett, Gábor meghal, a pénz oda. Szegény Gábor! Éppen mikor házasodni készült. Voltak nála a kórházban?

— Persze voltunk. De senkit sem eresztettek hozzája. Mindenik beteg külön cellában van.

— Istenem, istenem, mi lesz most velem? Gábor nélkül benne maradok az iszonyu bűnben. Nincs rá mód, hogy kivergődjem belőle. Ki lesz ártatlanságom, igazságom tanubizony-sága?

S a szegény Csobot arcát a szalmazsákba dörgölve, bőven ontotta könyeit.

— Eh, nem kell kétségbeesni. Utóvégre is csak szabadon bocsátják, — vigasztalá őt Proticsán.

— De mikor, mikor?

— Az igaz, hogy most nem egyharmar hallgatják ki, mert a munkásmozgalmak veszik igénybe az egész rendőrséget. No, de egy-két hét alatt rá kerülhet a sor.

— Egy-két hét? Szépen vagyunk. A jövő héten vizsgáznom kell s ha elmulasztom, várhatok három hónapig.

— Meglehet, hogy a kihallgatásokkal addig is elhúzódik a dolog.

— Három hónapig börtönben? Azt hiszi, hogyha aztán mint ártatlant kibocsátanak, el merek én becsületes emberek közé menni? Ugrom egyenesen a Dunába.

Szegény Csobot tökéletesen oda volt, megsemmisülten hevert szalmazsákján. Proticsán maga alá szedte lábait s egykedvűen hallgatta a szegény fiu keserves sóhajtásait. A munkások a tulsó szögletbe húzódva aludtak és álmodtak szabadságról, de igen prózai szuszogás kíséretében.

— Szegény barátom! — kezdé újra a félbeszakadt beszélgetést Proticsán — én nagyon sajnálom s szívesen fölajánlanám szolgálataimat, ha ugyan valami hasznukat vehetné.

— Micsoda szolgálatot tudna nekem tenni? Még ha szabad lábon volna!

— Nincs senki ismerőse, pártfogója a városban?

— Dehogy nincs! Még preparandis-koromból maradt rám a preparandia-igazgatónak a jóakarata. Az apá-

mat is igen jól ismerte. Meg aztán egy miniszteri tanácsos, akinek a kis gyermekeit két esztendeig tanítottam. Hisz ha ezekkel beszélhetnék, mindent jóra lehetne igazítani.

— Persze, persze, ha beszélhetne, de hogyan? Őket aligha fogják ide hozni. Hm, hm! Bajos az állapot.

Proticsán kinyújtóztatta lábait s cipőit összeveregette.

— No, Csobot ur, van kurázsija? — kérde hirtelen.

— Miért kérdi?

— Mert nekem van egy tervem, de ahhoz kurázi kell. Ha ez megvan, sikerülhet a terv s maga holnap szabad.

Náci egyszerre fölült a szalmazsákon.

— Édes Proticsán ur, ne hitelgessen, ne áltatgasson. Komolyan beszél?

— Kérem, kérem. Hogy teheti föl rólam, hogy egy ilyen súlyos helyzetben lévő emberrel tréfálok?

— Beszéljen hát, az ég szerelmére!

— Engem holnap, egy kis barátságos dorgálás után, szabadon eresztének, nem volna jobb, ha önt eresztének szabadon?

— Ugy látom, csak csufolódni akar, — s Csobot készült visszadülni a szalmazsákra.

— Ha akarom, szabad lesz.

— De hogyan, hogyan?

— Cseréljünk nevet.

— Nevet?

— Azt. Maga lesz Proticsán, én leszek Csobot.

— Hát aztán?

— Magát holnap kihallgatják Proticsán gyanánt; mondja el, hogy maga sem tudja hogyan került ide, az egész csak tévedés, munkásmozgalmakban nem vett részt. Erre azt fogják mondani: takarodjék s maga vigyan eleblábol.

— S magával mi lesz?

— Én csöndesen meghuzom magamat a Csobot név árnyékában s várom a maga segítségét. De ebben aztán bízom ám.

— Az én segítségemet?

— No igen. Amint maga kiszabadul, rögtön pártfogóihoz rohan, elbeszéli nekik az egész esetet, bebizo-

nyitja nekik ártatlanságát, elmegy velük a főkapitánysághoz s ha a dolog tisztába lesz hozva, akkor aztán kiszabadít engem. De erről aztán meg ne feledkezzék ám.

Csobotot egészen elkábitotta a mérész terv. Első pillanatra nem is tudott rá mit szólni.

— Nem jön rá a rendőrség a mi turpisságunkra?

— Hogy jönne rá? Hisz most nem azok kezén megyünk keresztül, akik elfogtak és ide kísérték. Muszáj ennek sikerülni.

— Kedves Proticsán ur, mivel háláljam meg önzetlen baráti jóindulatát?

— Csak azt fogadja meg, hogy ha szabad lesz, nem feledkezik meg rólam.

— Becsületszavamra fogadom. Hogy is gondolhat olyant?

— Abban a reményben teszem, hogy legkésőbb két nap alatt én is szabad leszek.

— Az lesz, az már szent. Proticsán ur, valami apró szívességet nem tehetnék addig is magával?

— Ha tán egy kis pénzt hagyna nálam; fogságban is csak az az ur, akinek pénze van.

Csobot elragadtatással nyult a zsebébe s valóságos gyönyörrel adott néhai apja 100 forintjából 50 forintot Proticsánnak, meg se gondolva, hogy ekképen a 100 forint is nagyon közel jut ahhoz az állapothoz, melyben a volt tulajdonos jogosan néhainak nevezheti.

Aludni tértek. Vagyis csak Proticsán, mert Csobot egész éjjel le se hunyta szemeit. A sors, mely Proticsánnak nyakára tette már a lábát, újabb egérutat látszott engedni neki. Mikor a „Vörös lobogó” sötétiségébe lökte Katát, elsietett a Rókusba, hogy Badárt megnézzé. Azt akarta látni, hogy sikerült-e tökéletesen skarba tenni Badárt. Azt látta, hogy buzgó doktorok vassal sütik, kötik s el nem eresztik. Azután körül nézett a városban, a Korty kontós korcsmában s szürkületkor elment Kortyékhoz.

A banditát, ki emelt fővel és mo-

solygó arccal haladt be a házba, elveendő aljas harcai jutalmát, a lakásban rendőrök rohanták meg s hirtelen ártalmatlanná tették. Keze, melyet virágért nyújtott ki, hurokba akadt. Lánykarok édes ölelését remélte s zord rendőrök ölelték át. Proticsán meg volt lepve; ki tehetette ezt? Kata tehetetlen, Gábor ártalmatlan, Kortyék gyávák hozzá, de meg a szülék nem is tudnak semmit rája, ellene, a lány meg dél óta lázban feküdt. Ugy érezte magát, mint az imperátor, aki a diadalszekeréről egyszerre a lovak közé esik s a kezeket nyomorultan összegázolják.

— Mit jelent ez, Korty ur? — hörgögte a legbelsőbb szobából megjelenő inspektor felé.

— A felsőbbség hallgat. Semmit se tudok, — felelte a rémült arcú Korty halkkan, — ez a zaj, izgalom is csak rosszabbá teszi szegény lányom állapotát.

— Rosszul van? — kérde mohón Proticsán.

— Homloka tűz; fekszik, mint egy darab fa, Istenem, Istenem.

— Előre, semmi beszéd, — vezérelte egy rendőrkáplár, — minden szükséges íromány össze van szedve, mehetünk.

Proticsán meg volt ijedve. Ő is ismerte a korszó történetét, mely addig jár a kutra . . . Lelkiismerete minden volt, csak tiszta nem. Tíz oka volt a rendőrségnek arra, hogy őt elfogja s az igazságszolgáltatásnak, hogy bebörtönözze. Emberségesen rászolgált egypár évi fegyházra. S a csapás annál keserűbb volt, mert váratlanul, győzelme küszöbén érte. Mikor Csobotot meglátta a tömlőben, reménysugár csillant meg szemében s rövid idő alatt készen volt a terv: Csobot lett a kecske, melynek hátán a róka kimászhatik a kutból.

Másnap reggel zörgött a vasajtó. Csobot és Proticsán fülüket hegyezték; a porkoláb félig kinyitotta s bedugta a fejét.

— Ki itt a legrégibb fogoly? — kérde.

— Csobot Ignác, — felelte Proticsán.

— Vajjon mit akarnak velem? —
sugta Csobot.

— Bizonyosan külön cellába akar-
ják csukni, — sugta vissza Proti-
csán.

— Csobot jelentkezzék, — kiáltott
a porkoláb.

Proticsán fölkelt s visszanyomta a
mozduló Csobotot.

— Isten önnel, — sugta Csobot-
nak, — ne feledkezzék el rólam, ne
hagyjon cserben.

Kezet fogtak s Proticsán kisur-
rant.

— Mikor került maga ide? — kér-
dé a folyosón egy rendőrtiszt.

— Tegnapelőtt éjjel.

— Ki hozta ide?

— Nem tudom.

— Mért hozták ide?

— Azt sem tudom.

— Ez furesz. Gyerünk.

Proticsánt egy nagyobb terembe
vezették, ahol megint az iménti kér-
désekkel találták eleje, melyekre ő
ugyanazokat a feleleteket adta.

— Csobot Ignác? — szólalt meg
egy tiszt, aki nem volt más, mint a
teázó inspekciós, kinek citrom nél-
kül a tea meleg víz, — hisz ezt maga
küldte ide Csipös tegnapelőtt éjjel,
mikor az a nagy köd volt.

— Én? — szólalt meg a szintén ott
levő Csipös, — kérem, akkor éjjel
nem csiptem én el egy árva lelkét.

— Hát hogy került ide, az árgyé-
lusát! — rivalt a kihallgató rendőr-
tiszt, — ugyis annyi dolgunk van
s még maga is föltartóztatja az em-
bert.

— Bizonyosan részeg voltam, ké-
rem, mert nagyon szeretem a boroc-
sát s fölszedtek valahol az utcán,
hogy meg ne fagyjak, — felelt alá-
zatosan Proticsán.

— Bár megfagyott volna, — mor-
mogá a rendőrtiszt, — no, hát már
nem részeg?

— Nem, kérem alássan.

— Takarodják haza.

Proticsánnak nem kellett kétszer
mondani. Gyorsan ajánlotta magát
jobbra és balra s elhordta az irháját.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET.

A kihallgatás.

Ponek Bogumil arról volt híres a
rendőrök közt, hogy legkisebb ember
az egész hivatalnoki testületben. S
bár a bibliában följegyzett Dávid-
Góliát affaire a kicsiny embereknek,
a nagyok rovására örök dicsőséget
szerzett, azért hivatalnoktársai nem
színtek meg Ponek Bogumilt kis
termete miatt állandóan üldözni.

Ponek Bogumil annak a kornak a
maradványa volt, melyben a sógor-
látott el bennünket, barbárokat, a
civilizáció legújabb találmányaival,
melyek közül nem utolsó a beamter.
De a civilizátorok szintén megismer-
kedtek a magyar barbár műveltség
találmányaival, a gulyással, turós-
csuszával, töltött káposztával s a ha-
zai hegyeknek azzal a villogó nedű-
jével, melyből ha valaki (a föntebbi
magyar találmányokkal jólakván)
iszik: nem kíván többé visszavánde-
rolni a Lajta vizén keresztül. S ad-
dig addig ették és itták ezeket, hogy
egy napon azt vették észre, hogy
többé nem az osztráki birodalomban,
de Magyarországon esznek, s nem
a kétfejű sas, de a háromszínű nem-
zeti zászló védőszárnyai alatt. A
választás az volt: tovább menni,
vagy tovább enni. És ők tovább et-
tek és megmaradtak magyaroknak.
Legalább Ponek Bogumil megmaradt.
A házához csatolták őt egy természetes
feleség, annak a külső stáció-utcai
háza s az a gyomrának lelki szemei
előtt csimborasszói tömegben megje-
lenő turóscusza-halom, melynek el-
fogyasztását még hátralévő számos
éveinek legfőbb földadatául tűzte ki.

A legeslegújabb éra is meghagyta
őt rendőrfogalmazónak, mely minő-
ségében főképp munkástügyekben tett
kittinő szolgálatokat a közügynek.

Tizenegy óra van s Ponek Bogumil
hivatalos szobájában ül Papanek Vin-
ce ifjú rendőrrnök társaságában. Po-
nek ur orrát a papírok közé dugva
olvas, Papanek föl s alá jár, széke-
ket, asztalokat rendez s láthatólag

igyekszik a szoba felét a másik felétől eltorlaszolni. Ponek ur fölnéz.

— Fiatalember, tegye le már az óraláncáról azt a csörgőt. Bántja a fülemet.

Papanek sóhajtván lekapcsol egy kis kakasharangot s az asztalra teszi. Ponek ur kihúzza fiókját, egy revolvert és egy üveg szilvóriumot vesz ki. „A revolverben hat töltés, az üvegben három deci, — mormogja, — az elég neki, ez elég nekem.”

— Szólítsa be Jánost! — fordult Papanekhez, ki úgy eltorlaszolta a szoba felét, hogy a parancs végrehajtására az asztal alatt kellett kibujnia, amit Ponek fejcsóválással kísért.

János, egyike azon vén Jánosoknak, akik minden hivatalosobában ott találhatók, szolgálai minőségben, az őrök kiabálására megjelent.

— János, tartsa a fülét itt az ajtónál; ha csöngetek, jöjjön be, ha kétszer csöngetek, fegyveresekkel rohanjon be.

— Hátha háromszor tetszik csöngetni?

— Nem vasut maga, hogy csak a harmadik csengetésre induljon el, — csattant föl Ponek, — pusztuljon!

— Jól van no, pusztulok, de előbb egy hölgyet kell bejelentenem, aki be akar jönni.

Papanek, ki már asztala mellett ült, hirtelen balszemére vágott egy monoklit, s élénken kérdé:

— Szép, fiatal?

Ponek szigorú arccal fordult az ifjuhoz.

— Őrnok ur, a bűnvizsgálat kerekén belül nincs szépség, nincs fiatal-ság. Itt a vallomások fontossága vagy fontatlansága szerint becsüljük úgy az urakat, mint a hölgyeket. Többet ér egy vén csoroszlya, aki terhelően vall, mint Vénusz, aki alibit bizonyít. Érti?

— Igenis, értem, — felelt Papanek, de azért a monoklit nem tette le. Hát-ha csakugyan Vénusz a kérdéses hölgy, s ez esetben ő feszít előtte, még ha alibit bizonyít is.

János bebocsátotta a nőt, aki nem volt más, mint Csertán Kata.

Csertán Katát a föld alatt hagytuk el, ahová Proticsán taszította. Vad elkeseredés vett erőt rajta. Szeretett volna a siket falaknak rohanni, majd a koponyáját verte, majd meg ismét a ruháját tépdeste lázasan hullámozó keblén. Itt van a föld alatt, négy fal között, megvetett, megunt szerelme kinjaival, téltenségre kárhoztatva, míg a gyűlölt Proticsán fent a napfényben, az isten szabad ege alatt fut új kaland után, friss szerelem édes pástorórájára. Fogait csikorgatta... ekkor kitarult a szekrény ajtaja s megjelent Ficsur, a gavallér, a nőcsábító, kinek őrizetére volt bízva Kata.

Ficsur megszánta Katát, akitől félt is egyuttal. A szánalom és félelem együtt azt sugták neki, hogy bocsássa ki. Tudta, százszor tanuja volt, hogy a két fő közül Kata akarata az erősebb s Proticsán rendesen meghátrál előtte. Tudta, hogy most Kata a gyöngébb, de azt is tudta, hogy ha Kata kiszabadul, Proticsán erejének mindörökre vége, szemben a démoni lánnyal. Ha kis kocódás miatt zárta be Proticsán Katát, akkor úgy se lesz baja, ha kiereszti is, a lány rokonszenvét pedig megnyeri; ha pedig komoly szakítást jelent ez a dolog, akkor ő a kiszabadítás által a gyöngébből erősebbet csinál, s ez az erősebb okvetlenül nyakára hág Proticsán-nak, — ez esetben sincs tehát mit tartania a kapitánytól.

Kata mit sem árult el Ficsurnak a harcból, mely közte és a kapitány közt kitört; okosan engedte, hogy az valami apró kocódásnak sejtse csupán a dolgot, mikor észrevette, hogy az az ő pártjára hajlik. Ficsur a Kata szívében forró tüzes Vulkánból egy gyertyafényt látott csupán s szabadon bocsátotta Katát. A felső pincen mentek keresztül, hol szegény Badár Peti volt. Kata ezt is magával vitte, kijelentvén ficsurnak, hogy a pénz, mely a fiunál volt, már az ő kezükben van, amiből azt vélte látni, hogy Kata be van avatva az egész dologba. Az utcán még azt a tanácsot adta Badár Petinek, hogy ha nem akar megint bajba keveredni, aznap ne

mutassa magát bátyja lakásán, s azal otthagya őt.

... Sebesen beröntött Ponek hivatalos szobájába s minden köszönés nélkül kezdé:

— Uram, én Csértán Katalin vagyok, aki tegnap igen fontos vallomásokat...

Ponek ráütött az asztalra, s félbeszakítá a nőt:

— Tessék hallgatni. Itt nem úgy megy, mint a közélet mezején. Kegyed csak arra felelhet, amit én kérdezek. Minden egyéb ellenkezik a hivatalos eljárással, s fölösleges szöszaporítás.

Papanek szemrehányó tekintetet vetett udvariatlan főnökére, s hogy a hölgy a hivatalos életnek ne csak ridegségét érezze, rést tágitott a torlászón, fölragadot egy széket s odavitte Katának.

— Irnok ur, — szólt Ponek szigoruan, — nem csókolna mindjárt kezet is tanunak?

Papanek zavart hajlongással visszavonult s leült.

— Tanu, mi a neve?

— Eh, nem vagyok én tanu.

— Csértán Katalina — mormogá a romantikus hajlamu Papanek, s beírta.

— Kora? — folytatá Ponek, mely gyöngédtelenségért újabb szemrehányó tekintetet kapott alárendeltjétől.

— Eh uram, nem komédiázni jöttem én ide, — felelt Kata ingerülten.

— Mennyire becsüli, — fordult Ponek irnoka felé, amivel ezt nem kis zavarba hozta. Végre fölkel, mintegy bocsánatkérőleg meghajolt Kata felé s suttogá:

— Huszonkét év.

— Oh, naiv fiatalság, — mondá kezeit összezsapra Ponek, — tanu kitérő feleletet adott, tehát elmúlt huszonöt éves. Irjon harminckettőt.

A nőtisztelő Papanek óriási erőfeszítést tett, de még sem volt képes harmincnál többet leírni. Vele született gyöngédsége a női nem iránt, összeütközésbe jött hivatalos kötelességével.

— Volt-e már büntetve? — folytató kérelhetetlenül Ponek, ki meghal, de a formalitásokat nem áldozza föl.

— Oh igen, megbüntetett az Isten, — felelt Kata, s a székre ereszkedett.

— Írja be: büntetve volt már, — fordult Ponek ur Papanekhez.

Papanek bámulva nézett rá.

— De kérem, főnök ur, ez csak frázis.

— A hivatalos élet keretén belül nincsen frázis, — s Ponek hangja ünnepies volt, — a frázis sejtjéből mindig ki kell csöpögtetni tudni a valóság mézét.

Kata fölugrott.

— Kérem, énelem ne tréfáljanak. Én vagyok az a nő, aki Proticsánt tegnap följelentettem, amire el is fogták. Jogom van azt kívánni, hogy velem illedelmesen bánjanak s ne üzenek gunyt belőlem. Ha én nem vagyok, akkor ő nincs a maguk kezei közt. Azért követelem, hogy most hallgassanak meg.

Ponek letette pápaszemét s a legőszintébb bámulattal tekintett Katára. Ime, ez a lány heves modorával, kéreftlen beszédességével lábbal tapos minden formalitást és a világ áll, sőt, mi több, maga a rendőrség palotája is fölöslegesen találja összeomlani. Ő maga is kiesett a hivatalos alaphangból s egészen civil módra szóla:

— Beszéljen, kisasszony, talán újabb fontos vallomásokat akar tenni?

Papanek elbámulva tekintett udvariass főnökére s föl akarván használni a kedvező helyzetet, szóla:

— Beszéljen nagysád! — ekképpen rálicitálván főnökére.

Az édesen elsusogott „nagysád” figyelmeztette Ponekot arra, hogy e percben micsoða örvény szélére került az ő hivatalos tekintélye s azonnal ráfordult Katára:

— Nohát beszéljen!

— Azt akarom megtudni, hogy nagyon meg fogják büntetni Proticsánt?

— Én nem büntetek senkit. Én csak vizsgálók. Majd ítél fölötte az Isten és a kir. törvényszék Budán. Csak ezért jött ide?

— Uram, szeretöm, egyetlen szerelmem, boldogságom, mindenem volt

Proticsán. Nagyot vétett ellenem, azért árultam el.

Szerelem... a szó visszhang nélkül elhalt a poros, hideg hivatalszobában.

— Kezükbe szolgáltattam, de szeretném tudni, hogy mi sors várakozik reá?

— Azzal nem szolgálhatunk. Majd annak idején az újságokban elolvashatja, hogy mennyit kapott. Alásszolgája.

Kata fölkelt s némán, komoran eltávozott. Boszut állt, de ez a kielégített boszu nem töltötte el őt édes érzéssel. Árvának, elhagyatottnak érezte magát. Amint az ajtón kilépett, hallotta maga mögött Ponek hangját:

— Vezessék elő Proticsánt.

Elfutott, mintha kergeték volna.

— Lássá, fiatalember, — oktató Papaneket, — most tanuja volt annak, hogy mi a szerelem a hivatalos élet keretén belül? Ugy-e milyen hasznát tudjuk mi is neki venni? Mennyi időt elfecséreltünk haszontalanul. Pedig egy fontos kihallgatás vár ránk.

Ezzel fogta a pálinkás üveget s egypárt kortyintott belőle.

— Fiatalember, fogja, itt a revolver, s úgy vigyázzon, hogy most egy híres gonosztevővel fogunk szembeállani. Maga fiatalabb, biztosabb a szeme is, a keze is, magánál lesz a fegyver.

Papanek szemei a pálinkás üveggel foglalkoztak s azt látszólag mondani: „Dejszen inkább vigyáznék én arra az üvegre, mert az legalább — nem sült el.”

Ebben a percben vezette be fegyveres őr Proticsánt, — vagyis (ahogy mi már azt tudjuk) Csobot Ignácot. Náci erősen bizott benne, hogy most a Proticsán által esetelt szabadulás következik, bár megijedt, mikor a szuronyos őr mögéje szegődött. Mint a cövek megállt Ponek előtt s feszülten leste, hogy mit fog mondani.

Ponek a vélt Proticsánnak arcát vizsgálhatta, amit ő a vizsgálat pszichológiai bevezetésének szokott ne-

vezni. Csöngetett, János betolta becsületes ábrázatát.

— Vádolt ki van már kutatva?

— Nem vagyok, kérem.

— Vétkes mulasztás. János, kutatása ki.

— Mit vegyek el tőle?

— Mindent, amit csak talál.

A becsületes János szorgosan kiürítette Csobot összes zsebeit s mindenféle apróságot az asztalra rakott.

— Már csak a zsebkendője van nála, — jelenté János a kutatás befejezését.

— Vegye el azt is.

— Akkor vegye el az orromat is, — szólt Náci elszántan. — Miért nem fűtik a börtönöket? Náthát kaptam.

— Jól van, — szólt Ponek — ön használhatja a zsebkendőjét, de csak is hatósági ellenőrzés mellett.

János elvette Náci zsebkendőjét, s a sarokba állva, szipkáját kezdte vele tisztítani.

— Vádolt, ön Proticsán Gergely?

— Az vagyok, — felelt Náci némi habozás után. Ez volt az első hazugság életében, s a lelkiismeret abban a pillanatban furdalni kezdte.

— Önt súlyos vádak terhelik. Mondja csak, ismeri Csertán Katát?

— Csertán Katát? Nem. Ki az?

— Együgyű gazembert játszik; ez úgy látszik, mindent fog tagadni, — mormogá Ponek, — pedig éppen az imént volt itt s igen érdeklődött ön iránt, — tévé hozzá hangosan.

— Az érdeklődést köszönöm, de azért őt nem ismerem.

— Tehát ez a Csertán Kata, aki (hogy segítsem egy kicsit az emlékező tehetőségét) nem más, mint az ön megcsalt szeretője, tegnap kora délután följelentette önt a rendőrség-nél: 1. hogy internacinálizmus hamis ürügye alatt fiatal munkásokat hínárba csal s vagy a gázság ösvényére visz, vagy bandájával őket magukat kifosztja mindenükből, 2. hogy tegnapelőtt este bandájával a kőbányai állomáson elloptott egy fiut, kinél 2000 forint volt. Egyéb bűnei is mind föl vannak itt részletesen sorolva.

Náci úgy szédült, mintha egy bun-

kösbottal fejbe vágták volna. Hát ráismertek; hiába bujt Proticsán bőrébe, mégis azzal a képtelen váddal léptek föl, hogy elrabolta Petit?!

— Kérem a tekintetes igazságszolgáltatást, — hebegé teljesen megzavarodva, mint akit váratlanul lelepleztek, — ez mind egy szálig hazugság. Az a Kőbányán ellopott fiú legjobb barátom.

— Vádolt, ön makacskodik. Hallotta hírelt egy bizonyos héring nevű állatnak? — kérde Ponek legvérszjós-lóbb hangján.

— Óh igen! Krumpli-salátával nagyon jó, — felelt Csobot vidámabban.

— Azzal. De víz nélkül.

— Borral még jobban szeretem, — szólt Náci, ki a héringet határozottan a vizsgálat humorisztikus fordulatának tartotta s már mosolyogni is próbált.

— Ne nevéssen, boldogtalan, — rivallt Ponek s az asztalra ütött, — minő romlott belvilágot lát szemeim előtt ez a megátalkodottság. Még tréfálni mer? Nem retten vissza az életfogytig tartó börtöntől, hetenkint kétszer héringgel súlyosbitva? Csak egyszer megkóstoltassam ezt magával, majd bögre fog bevallani mindent szomjuságában.

Náci csak most kezdte sejteni, hogy az igazságszolgáltatás kezében milyen rettentő fegyver lehet a legártatlanabb héring is. Oda intette Jánost, elkérte a zsebkendőjét, megtörölte gyöngyöző homlokát s várta a halálos döféseket.

— Kezdjük elől! — szólt Ponek.

— Proticsán Gergely, hazudozásával csak elrontja a dolgot, feleljen nyíltan és őszintén.

Náci egyszerre fölütötte a fejét.

— Kit vádolnak maguk?

— Hát magát, — felelt Papanek.

— De névszerint kit?

— Proticsán Gergelyt.

— Csobot Ignáccal nincsen semmi bajuk?

— Csobot Ignáccal? — kérde bámulva Ponek, — sohse hallottam ezt a nevet.

— Én hallottam már, — szólt bele

Papanek s a fejét kopogtatta, — hol is hallottam csak?

— A fölolvastott vádak Proticsán Gergely ellen szólnak?

— No persze!

— Hisz akkor én gyalázatosan rá vagyok szedve. Rut csalás ártatlan áldozata vagyok. Óh én becsületes nevet odaadtam s cserébe ilyen gazembernek a nevét vettem föl. De ki tudhatta ezt?

— Ne sápitózzék, hanem feleljen nekünk.

— Tisztelt uram! Én nem vagyok Proticsán Gergely, hanem Csobot Ignác vagyok, néptanító-jelölt, aki vizgázni jöttem föl Pestre.

— Eh, semmi beszéd. Régi fogás, másnak adni ki magát. Most még azzal súlyosbitja bűnét, hogy egy becsületes ember ártatlan nevét belekeveri? Fúj, szégyelje magát. Fiatal ember létére ilyen kitanult gonosztevő.

— Csobot Ignác, — mormogá elmélázva Papanek, — hol járt az ur iskolába?

— Kecskeméten.

— Megvan. Én egy Csobottal együtt jártam ott a gimnáziumba. Az maga lesz.

— Hát ön kicsoda?

— Én Papanek Vince vagyok.

— Szervusz Vince! Nem emlékszel Csobot Nácira, a gányóra, többnyire együtt ültünk a számárpadban.

— Arra már nem emlékszem, — felelt Papanek zordonan s egyszerre megbánta, hogy általában visszaemlékezésekre bocsátkozott.

— Én sem ismertelek meg, te sem ismertél meg; úgy látszik, megvan a régi jó emlékező tehetségünk, azért is ültünk mindig a számárpadban.

— Papanek ur! Figyelmeztetem önt, hogy a hivatalos tekintélyt semmi sem ássa annyira alá, mint a vádoltakkal való fraternizálás, pláne, ha az már a per tu határaiba csap át. Különbben is ifjúkori visszaemlékezésekkel a korrekt tisztviselőnek csak akkor illő előállania, ha annak a vizsgálat hasznát veheti.

— De főnök ur, most hasznát ve-

heti, mert ebből sül ki, hogy ez itt nem Proticsán, hanem Csobot.

— Téves fölfogás. A vizsgálatnak szüksége van egy Proticsánra s míg másik nincs, addig ez az ur itt a Proticsán s róla jogérvényesen nem sült ki az, hogy Csobot.

— Hát vezessék elő az igazi Proticsánt.

— Honnan?

— Itt van valamelyik börtönben, Csobot Ignác név alatt, — s Csobot elbeszélte a névcserét.

— Ebből egyelőre csak az kezd világossá lenni, hogy a másik, akit ön Proticsánnak mond, már megszökött; fögöndöm tehát, hogy most ön is meg ne szököjék. Mert hát ha azután ki talál sülni, hogy ön nem Proticsán ugyan, de nem is Csobot, hanem valaki más, akire a vizsgálatnak tán még nagyobb szüksége van.

Dühösen csöngetett kétszer. A kint lödörgő János nagy zajjal, esze nélkül rohant be.

— Maga megbolondult?

— Kétszer tetszett csöngetni, azt hittem baj van.

— Azért az alantas közeg mindig tartsa meg a hivatalos flegmát. Vigye ezt a pár sort Cukor urhoz, s azonnal nézzék át a házban levő összes börtönöket.

— Főnök ur, — sugta Papanek Poneknek, — azt hiszem, hogy bátran félre tehetjük a revolvert. Nagyobb fegyverrel dolgoztunk már.

— Hogy-hogy?

— Elpuskáztuk a dolgot.

Ponek az irományok közé ütötte a fejét.

— Allítólag Csobot! az ön ügye nem tiszta. Ha Proticsán nincs itt, míg meg nem kerül, ön mindenesetre fogságban marad. Mit gondol, — sugá az irtoknak, — ez az ember az utolsó szalmaszál, melybe a vizsgálat kapaszkodhatik.

Egy fegyveres ör belépett, szalutált és jelentette, hogy két fiatalember óhajt Ponek uralral beszélni.

Csobotot a szomszéd szobába tuszkolták, ott felügyelet alá helyezték s a két fiatal embert beeresztették.

Ez a kettő Badár Gábor és Badár Peti volt.

— Uram, — kezdé Gábor, — mi az elfogott Proticsán ellen jöttünk tanuskodni. Ez itt az öcsém, akit elrabolt.

Ponek homloka verejtékezni kezdett. Mily gyönyörű vizsgálat, mennyi tanu s most még az sül ki, hogy csak éppen a vádlott hiányzik. — Szemrehányó tekintetet vetett Papanekre, aki oly meggondolatlanul fedezi föl egykori iskolatársait.

— Beszéljenek!

Peti elmondta a kőbányai rablást, élményeit a „Vörös lobogó“-ban, kiszabadulását, csizmái híján (mert — ugymond — megtudták, hogy abba van a pénze), Gábor elmondta Proticsánnak szerelmét, ellene szőtt ármányait, Csobot elhurcoltatását.

— Vezessék be Proticsánt, — mondá Papaneknek, aki a mellékajtnál beeresztette Csobotot.

— Náci, Csobot Náci! itt vagy? No, hála Isten. Uram, hisz ez nem Proticsán, ez maga is egyik áldozata, — kiabálta össze-vissza a két Badártestvér.

Ponek szomorúan tekintett rájuk s tekintete azt mondta: „Jól tudom én azt, csak ez volt az utolsó kísérlet“.

Ebben a pillanatban jelent meg János egy cédulával, melyet Cukor ur irt.

— Egy Csobot Ignác a napló szerint ma reggel szabadon bocsáttatott, — olvasta a papirosról tompán.

— Ez a gaz Proticsán volt, — jegyzé meg Csobot — a gazember az én nevem alatt kiszökött. Gábor, hát neked nincs semmi bajod? Borzasztó dolgokat mesélt rólad.

— Eh, ostoba komédia az egész, melyből csak az ő alávaló ügyességének sikerült bajt zuditania nyakamba. Csak Veronkám gyöngélkedik.

— És a pénzem, a pénz, Gábor, az ott van a „Vörös lobogó“-ban. Ezt kell még megkeritnünk.

— Még pedig Proticsánnal együtt, — szólt fenyegetőleg Gábor — uram, Proticsán nincs elszalasztva még, ma estefelé, mikor már jó sötét van, az egész „Vörös lobogó“-t el lehet csip-

ni. Peti ösém ott járt s hathatósan segítségünkre lesz.

Ponek azonnal tanácsba vonta őket s a három fiatal ember csak egy félóra múlva hagyta el együtt a rendőrség épületét.

TIZENHATODIK FEJEZET.

Tátrai Kárpát nemezése.

A premiértelen gyászos nap elvezetett estéjén Tátrai Kárpát kinyitotta a „Fehér farkas” kedvelt külvárosi szálló egyik utcára néző elsőemeleti ablakát s azon kidugta földi porhüvelyének azt a részét, melyet az antropológia fejnek szokott nevezni. A homályból örökké csak Kara Musztafa tájétkot turó arca bontakozik ki eléje, majd a kezait tördelő cirkuszutalajdonospárt látja, majd Gábor jelenik meg előtte, amint erőszakosan elhurcolják, aztán a Rókus-kórház feicsóváló doktorai jutnak eszébe, amint kötik és égetik a sebesülteket. Szeretne jóízűt nevetni a tréfán, de torokán akad a vidámság; le akarja pipáját tömi a kisujjával, de akkor veszi észre, hogy a kékre dagadt, sebes végtagot nem lesz tanácsos leboresátani az örök bagólé csipős honába. A seb igen jelentékeny volt. Kárpát ezideig ügyet sem vetett rá, de amint megint pipára töltött, égő fájdalom ütött az ujjába. (Nem vette észre, hogy finom dohánypor ragadt bele.) Szeszerggett, mint egy bántalmazott gunár, a felesége kérdezte, mi baja, mire ő azt mondta, hogy a színháznál egy kulisszaszög megszurta. Nosza, a hü nő friss vizet hozott s Kárpát kimosta a sebé. Aztán kenyérbelet rágott össze, megszóta s ezt rákötözte a sebre. Ez aztán pokolian égette, Kárpát tehát elment sétálni. Utközben belépett egy patikába angol flastromért. Hát ott egy nagy mennykő ujfundlandi kutya nekiugrik s nyájasan nekidönti a falnak. Ha gazdája közbe nem lép, a rémült Kárpátnak leharapja a római orrát.

— Nem szereti a papokat, mióta a plébános ur kikorbácsolta az udvarából, — jegyzé meg a kutyatulajdonos.

A kutyát mindenestre Tátrai bo-rotvált arca vezethette félre s joggal nézhette őt papnak; de Tátrai szíve nagyot dobbant s arca fehér lett, mint a fal, melyhez őt a kutya taszította.

A patikában Kara Musztafáról beszéltek, kinek esete a Józsefvárosban a nap eseményét képezte. Az esti lapok részletesen leírták a dolgot s az egyik, mely a többit le akarta főzni, kijelentette, hogy „lapunk zártakör” a szerencsén már végső perceit élte. A kutyatulajdonos ezt azzal toldotta meg, hogy este hatkor meg is halt, iszonyu kinok és valóságos örvöngés közt.

Kárpát szédülve hallgatta a rémes dolgokat s angol flastrom helyett is szalmiaccukrot kért, de azt is ott felejtette s csak nagy kiabálásra jött vissza érte, amikor aztán ujra ki akarta fizetni. Rohant hazá. Otthon letépte a kötést, sóskenyeret, kimosta sebé, kiszivta jól, aztán kimosta a száját, végre elővette a felesége hajszitógéti vasát s a kályha tűzében izzóvá tüzesítette. Eközben egyre bucsuzott rémült feleségétől, aki akkor rémült meg legjobban, mikor Kárpát sebesült kisujját égetni kezdte a tüzes vassal s ezt oly hidegvérrel tette, mint egy Mucius Scaevola. Mikor már a szoba tele lett olyan szaggal, mintha disznót porzsoltek volna, Kárpát eldobta a vasat s egy átkot szavalva a *Jávai fekete oros*-ból, olajjal megkente az égett sebet és ujra bekötözte, fűrteit, összezilálta s fejére illeszté, a kalapját hegyibéjök csapta s rekedten hörögte:

— Gyerünk a „Makkhetes”-be. Társaságot szomjazom. Az egyedüllét irtóztató — kettesben.

A „Makkhetes” külön termében együtt volt a szintársulat java s a vacsora már abban a stádiumban volt, melyben a kenyérgolyókkal való hájigálás kezdődik. Tátrai bágyadt megjelenésén senki sem csudálkozott. Az elmaradt premiére nyomasztó hatásának tulajdonították.

Tátrai belépett s az asztalfőre ült, hol helye türesen volt hagyva. A pincér jött s kéretlenül egy liter bort tett eléje. Tátrai visszatolta s mélabus-mosollyal szóla:

— Vízet!

Mindenki elhallgatott, a zsvaj meg-
színt, még a tarokkisták is felütötték
a fejüket. Az arcok meglepetten és
kérdőleg fordultak Kárpát felé.

— Mit méltóztatott? — kérde a pin-
cér, aki szintén nem akart hinni a sa-
ját füleinek.

— Vízet! Egy üveg tiszta vizet! —
ismételte egész határozottan Kárpát s
magában mormogá — ez az utolsó ki-
sérlet, a vízpróba, ha nem jól üt ki,
akkor végem van.

A pincér odaállította az üveg vizet
Tátrai elé. Tátrai csordultig töltött
egy félliteres poharat s mormogá:

— És most figyeljük meg, tanulmá-
nyozzuk magunkat.

Ezzel a poharat ajkaihoz emelte s
a nyelve hegyét beleértette.

— Emberek, gyermekeim, — kiál-
totta el magát — én irtózom etől a
vitztől. Óh, Isten, Isten!

— Persze, hogy irtózol, — röhögé
a rekedt bonvivant — hisz sohasem
kedvelted, keresztelésed óta közel se
jutottál hozzá.

— Ember, te tévedsz. Igaz, — sohse
szerettem a vizet, de az valóságos irtó-
zat, ami most elfog vele szemben. Ez
a víziszony, gyermekeim. Óh, Isten,
Isten!

— Hát ne igyál, ha iszonyodol tőle
s azzal punktum!

— Nem punktum, kedves gyerme-
keim, ez az én haláloamat jelenti. Tud-
játok-e (amit eddig titkolék), hogy
Kara Musztafa engem is meghara-
pot?

Mind elszörnyedtek, csupán a bon-
vivant röhögött.

— Ne röhögj, boldogtalan, alapta-
lanul röhögsz. Tudjátok meg, hogy
Kara Musztafa ma este hatkor veszeit-
ségében meghalt.

És Tátrai letépvén kötelékeit, égett
ujját fölmutatta a társaságnak, mely-
nek gyöngébb része elfödte arcát, az
erősebb része azonban minden arcel-
födés nélkül tört ki az elszörnyedés
morajába.

— Még nem bizonyos a dolog, —
szólt egy tudományos hirben álló kó-
rista, aki orvosnövendékből csapott
föl színésznek — végre kell hajtani a
vízpróbát.

Tátrai olyan arccal nézett hol rá,
hol a vizes üvegre, mintha azt akár-
ná mondani, hogy akkor inkább min-
den vízpróba nélkül dühödik meg,
minek szaporítsa kinjait; de az ösz-
szes tagok (hónap vége felé járván
az idő) belátták, hogy milyen csapás
volna, ha a direktor közvetlenül gá-
zszifetetés előtt megveszne s ostromol-
ták az igazgatót, hogy csak igyék
vizet.

Tátrai elszántan fölragadta a vizes
poharat, melynek tőle való gyors el-
mulását forrón óhajtotta s azért egy
hajtásra kiüritette.

— Nos, mit érez? — sürgette őt a
tudományos hirben álló kórista.

— Gyalázatos egy ital, — felelt ko-
moran a direktor — igazán okosan
tettük mi ketten: a víz meg én, hogy
egész életünkben olyan gondosan ke-
rültük egymást.

— Nem érez semmit?

— Semmi különöset.

— Igyék még. Gondolja meg, hogy
ez annyi, mintha orvosságot innék,
— folytatá a tudományos hirben álló
kórista.

Tátrai még egyszer fenéig üritette
a vizes poharat.

— Ugy érzem magamat, mint egy
vizbefulladt ember. Ha most a lábam-
nál fogva fölakasztanátok valahová,
egy óceán dülne ki belőlem.

S Tátrai összeborzadt, hideg futott
végig a testén. Gyomra a szokatlan
vizmennyiségtől fölpuffadt, rosszul
kezdte érezni magát, homlokán gyön-
gyözött a verejték.

— Rosszul érzem magamat, —
mormogá, s kezével egypár félköräla-
ku mozdulattal irt le a feje körül, amit
vidéki színészek általában haldoklási
jelenetekben szoktak használni.

— Igyék még vizet, — biztatta az
egykori orvosnövendék.

— Soha! — szólt Kárpát határo-
zottan, — rajtam már semmi sem se-
git. Rosszul vagyok, érzem a halál
suttogását, végem van. Bort adjatok.
Két litert a legerősebből. Hadd fojt-
sam beléje öntudatomat s öntudatom-
mal kinjaimat.

A két liter bor gyorsan eltűnt Kár-
pátban, aki most nem élvezte az is-

teni nedvet, csak döntötte magába, hogy a berugott állapothoz szükséges bormennyiség minél hamarabb benne legyen.

— Boldogtalan asszony, — szolt Kárpát a feleségéhez, — eredj a kolostorba.

— Gyere haza, Kárpikám, teát főzők s vasat melegíték a lábadra, — könyörgött az asszony.

— Asszonyok, vigyétek haza a feleségemet s valaki maradjon nála az éjszakára. Csak férfiak maradjanak körülöttem.

A direktorné néhány sikoltást tett közzé, de minden eredmény nélkül. Kárpát térdre ereszkedett előtte, kezét csókolta neki, majd a homlokára lehelt egy csókot, „jó asszony”-nak szolított, egypárszor még gyöngéden a kolostorba küldte s végre elordította: „Takarodjál haza!” Az asszonyok mind sietve eltávoztak.

A férfiak körülülték a főasztalt, mely tele volt boros üvegekkel. Csupa boros üveg, mohai, luhi vagy szódavizkiséret nélkül. Kárpát könyörtelenül visszautasított minden vizet s kijelentette, hogy aki nem tisztán issza a bort, az nem az ő embere. Kárpát mint házigazda töltögetett s segédjének kinevezte a tudományos hirben álló kóristát. A színészek rohamlépésben siettek Kárpát után, ki a főntebb főlhajtott két literel meglehetősen előnyt biztosított magának. A poharak sűrűn össze-összekoccantak s az asztal alsó végén ülők már valami nótához köszöriültek torkukat, amikor valaki (bizonyosan pedáns ember volt s lelkiismeretét akarta megnyugtatni) azt kérdezte, hogy micsoda címen „ivatik” most.

— Halotti tor. Tátrai Kárpát halotti tora, — felelt Kárpát, — azért csak így, pajtás, mert többet az én révémen be nem rúgsz.

— Talán disznótor? — kacagott a rekedt bonvivant s a magasabbrangu (és még józanabb) színészek vele kacagtak. A kisebb színészekben nem volt ennyi bátorság.

— Te is, Brutusz? — fordult Kárpát a rekedt bonvivant felé, aki veje

is volt, — te, akit özvegyen és árván hagyok, mint családom egyik tagját, te üzesz gunyt belőlem? Ez fáj.

És Kárpát szívére ütött, mutatván, hogy körülbelül hol fáj.

Ebben a percben a kóristák rágyújtottak lent: „Kitették a holttestet az udvarra . . .”

— Ugy, fiaim! Szépen, szomoruan. Ez az én nótám, — s Kárpát egy üres literes üvegre hajtotta le forró fejét.

— Csináltál végrendeletet, Kárpát? — kérde a népszínműi apa, kinek zord vonásai elárulták kegyetlen mesterségét, mely kényszeríti őt, hogy vagy elűzze a lányát hazulról, vagy Jancsihoz adja feleségül, holott a lány Petit szereti.

— Végrendelet? Vajjon Caesar csinálta-e végrendeletet, mielőtt a gyilkosság színhelyére ment? Utánunk nem szokott végrendelet maradni.

Julius Caesar példája kissé zavarba hozta a népszínműi apát, de egy Antonius idézet kisegítette.

— Hja, pajtás, Caesar nagy ember volt.

— És én? — fordult feléje Kárpát.

A hálátlanságon kapott népszínműi apa zavarát egy palack bor mögé rejtette. Kárpát fölállt.

— Szellememet hagyom az emberi ségnek, színházamat nektek, akik majd konzorciumot csináltok osztalékra, feleségemet pedig neked, öreg cimbora.

A megtisztelt öreg cimbora nem volt más, mint a népszínműi apa, aki azonnal megbánta, hogy olyan nagyon erőltette a végrendeletet.

— Köszönöm! de nem kell; mért nem beszéltél így husz év előtt? — mormogá a zord apa, aki illo tempore vetekedő társa volt Kárpátnak.

— Akkor engem választott a lány, — felelt Kárpát tetszelgő mosolylyal, — ha én halva leszek, talán téged választ.

A beszélgetés egyre lassabb, a koccintgatás egyre sűrűbb, a láрма egyre nagyobb lett. A hárfás reszketeg ujjakkal pöngette a hurokat, a sivár zajban sajáttságosan hangzott ez a szelid, megkapó, mélabus pattogás,

mely néha-néha egész akkorddá össze-
szeverődve jajdult keresztül a zür-
zavaron. Kárpát sirt, ivott és itatott.
A népszínműi apa esküdözött Kár-
pátnak, hogy ő boldoggá tette volna
azt a nőt, akit husz év előtt elűtött
a kezéről s nem juttatta volna arra
a sorsra, hogy egy megveszett szín-
igazgatónak az özvegye legyen. Az
első kómiкус adomákkal mulattatta a
körülötte levőket, akik fuldokoltak a
röhögéstől; csak a második kómiкус
hallgatta olimpusi komolysággal a
szerinte régi és sületlen vicceket s
ha már éppen nagyon nevetethénkje
volt, az udvarra meát.

Lassankint kezdett szétzülleni a
kompánia. Egy rész nagy zajjal ká-
véházba indult, a más rész haza bak-
tatott, Tátrai az asztalra borulva
aludt, körülötte voltak a népszínműi
apa, a rekedt bonvivant és a tudomá-
nyos kórista. Ezek szépen fölfektet-
ték Kárpátot az asztalra (a bonvi-
vant azt állította, hogy meg van hal-
va), körülrakták boros üvegekkel, a
szobát belülről becsukták s ők maguk
is letelepedtek, kanapéra s összerak-
kott székekre, belátván, hogy erejüket
fölülmulja minden kísérlet, mely ne-
tán a hazamenésre irányulna.

Ott aludták a mámorosak álmát
borgöz- és pipafüstnek közepette,
mint olympi istenek, akik felhődara-
bokon nyugosznak ki egy-egy dőzsö-
lés fáradalmait. Ott aludtak másnap
délelőtt, nem háborítva a „Makkhe-
tes“ emberséges tulajdonosa által.
Egyszerre csak Kárpát füleit hatal-
mas dörömbölés üti meg. Kinyitja a
fél szemét, egyszerre mind a kettőt
nem merte, hátha azt veszi észre,
hogy már meg van veszve. Újabb dör-
ömbölés. Kárpát kinyitja mind a
két szemét, sőt meg is dörzsöli, de
mozdulni nem mer, mert leveri az
üvegeket. Fölkiabálja (mint a jelen-
levők közül a legalárendeltebbet) a
tudományos kóristát, az ajtót nyit: a
nyíláson bevonulnak Éjszaki Tiha-
mér és egy piszkos félhérségű alak,
ki Kara Musztafa gyanánt mutatja be
magát a száját tátó Kárpátnak.

Erre már Kárpát is leugrott az
asztalról, nem törődve azzal, hogy

vagy öt palack is leugrott vele, azzal
a különbséggel, hogy el is törött.

— Hát maga nem halt meg? — kér-
dé Svare Musztafától.

— Nem veszttem meg. A komédiá-
nak vége van. Itt vagyok, semmi ba-
jom sincs.

— Hisz akkor én sem veszttem
meg, — kiáltott Kárpát örömpesze,
s megölelte Musztafát, Gábort, sőt
vejét és a népszínműi apát is, akik
már fölkászolódtak.

— A halotti torból mégis disznótor
lett, — jegyzé meg a rekedt bonvi-
vant.

— De hisz az ujságokban az volt,
hogy maga meghalt.

— Tévedés. Az igaz, hogy egy ki-
csit sokáig dühöngtem és adtam a
megvesztet. Aztán lefeküdtem ma-
gányos cellám ágyára s jóízűen alud-
tam ma reggelig. Nem háborgattak.
Ideje, hogy tisztázzuk a dolgot, s egy
vödör vizet kértem. A felügyelők ösz-
szefutottak. Egy megveszett ember,
aki vizet kér, — ez ritkaság volt előt-
tük. Nagy óvatossággal betettek egy
vödör vizet s lestek. A víz felét ki-
ittam, a másik felével lemostam leg-
alább a kezemről és az arcomról a
szerecsenséget. Rögtön jelentették az
esetet az orvosnak, aki megnézett s
aztán egyszerűen mint svindlert, csa-
lót kilöketett a kórházból. Áldozatai-
mat (ezt az urat s egy rendőrt) szin-
tén szabadon bocsátották.

— De engem tegnap ugyancsak
megégettek, — szólt Gábor s az arcát
borító fekete flastromra mutatott.

— Én meg magamat égettem — s
Kárpát fölmutatta sebesült ujját, el-
beszélvén annak történetét.

— Ne haragudjék, uram, — for-
dult Svare Gáborhoz, — nem tudtam,
hogy ilyen kellemetlenségei lesznek,
én csak a játék teljessége kedvéért
harapdáltam.

— Semmi harag, — kiáltotta Kár-
pát, — a személyzet teljes, ma meg-
lesz a Petőfi első előadása. Svare
önt a színlapon hirdetem: „Kara
Musztafa, a megveszett, de kigyó-
gyult és megföhéredett szerecsen első
föllépte.“ Ön a dölyfös orosz cár előtt

fog vadállataival produkciókat tartani. Fusson az oroszánjaiért az előjáróshoz, én futok a nyomdába. Örösi siker!

— Hát a száz forint, amit kapok? szölt Svarc.

— Hogy vesztél volna meg, — morgó Tátrai, majd hangosan mondá, — csak estére, kérem, a kasszánál.

Tátrai, Svarc és Badár Gábor különböző irányban elrohantak. Gábor haza, hol megjelenése természetesen nagy örömet okozott. Veronka állapota azonnal a javulás útjára tért. De ő is megörült ám, mert öcsését, Petit találta otthon.

TIZENHETEDIK FEJEZET.

A vak és világtalan.

Esteledett. Hideg, de verőfényes nap után barátságtalan téli éj ígérkezett. A budai hegyek fölött az égen egy nagy világos folt, mint valami mennyei kapu, mutatta, hogy merre távozott el a nap hűtlenül. Az Alföldről a hunyó nap után nyomuló éj azonnal beküldte a fővárosba spionját, a szürkületet, hogy vajon a nap végképp lebukott-e már? S mikor a szürkület bekukkanására sietve megjelentek hódolni: a pára, a köd, az égi felhősereg, akkor az éj kapta magát s berontott a világa-vesztett fővárosba. Rövid szürkület után teljes sötétség lett. A sötétségtől féltő ember folygyújtotta a végtelen lámpasorokat s a lángok remegve lobogtak, mintha félnének az iszonyú sötétségtől, melyel kicsinységük harcot küzdeni kénytelen. A főváros fényáradatban uszik. A kirakatok ragyognak, az arany, az ezüst szikrázva kacérkodik a lámpaláng sugaraival: s e sugarak nem válogatósák, az arany mellett bevilágítják azt a szegény embert is, aki ott vakul a kirakat előtt, szemeit a sárga és fehér ragyogáson legettetvén...

... Nyugtalan volt ez az est, mely oly álmosan szállt alá a fővárosra. A boltok rövid ideig árasztottak ki világosságot az utcákra, mert hamar bezárattak. Egyenruhát drága pén-

zért nem lehetett volna az utcán fedezni: a katonaság mind a kaszárnyákba volt összpontosítva, hol lábhoz tett fegyverrel várakozott. Néha egy-egy lovassapat vágatott végig az utcán, majd gyalogrendőrök siettek el. De még csönd volt. Csak a rendes esti moraj zugott a figyelő fül hártáján s a szemnek sem kínálkozott még semmiféle rendkívüli látvány.

... Kata kábultan bandukolt egész éjjel és egész nap a városban. Azt sem tudta jóformán, mit cselekszik. Előtte való este megjelent Kortyék-nál, ahol megtudta, hogy Proticsánt csakugyan elfogták. Megörült a hírnék és megrémült tőle. Megboszulta magát, de elveszítette Proticsánt. Megnyerte a játékot, de elveszítette az egész világot. Szaladt az utcákon, mint egy eszelős. Egyik pillanatban úgy tetszett neki, mintha Proticsán előtte lebegne s ő azt kergetné kinyújtott karokkal; a másik pillanatban úgy tetszett neki, mintha dobogást hallana maga mögött s a boszút lihegő Proticsán rohanna utána emelt gyilokkal, nehéz lépései alatt szinte meg-megdobbant a föld. Majd összeszedte magát s minden porcikájában remegve, megállt. Körülnézett, a város ki volt halva, szeme nem látott senkit, fülei mintha síteketek volnának: ez az egyedüllét, az elhagyatottság érzése. Újra futni kezdett, a rémületet csak ismerős arcok üthetik ki belőle. A „Vörös lobogó“-ba szaladt. Azt már azóta kisöpörte egyszer a rendőrség, de természetesen senkit és semmit sem talált. A banda teljes számmal ott volt és csüggedten leste a kapitány megjelenését. A munkásnép föl volt már bujtva. A banda a „balek“-ek segítségével kitűnően dolgozott gyárakban és műhelyekben. S e fontos pillanatban éppen a kapitány hiányzik. Kata megjelenését viharos riadással üdvözölték. Azt hitték, hogy nyomon követi őt a kapitány. Kata belevetette magát a bandita lelkek viharába. Ittak, táncoltak és daloltak. Mámor szállt a fejébe s ő ujjongva tombolt, vad kitörésekre ragadva a szintén ittas

gazokat. A banditák összefogózkodva, földre tett likőrös üvegek közt járták a táncot; Kata kiragadta magát néha a szédületes forgatagból s egy asztalra borulva sirt. A banditák örvöngtek, de legkivált Ficsur, aki szerelmes szavakat sugdosott Kata fülébe, háláról is mormogván valamit, amivel tudniillik Kata tartoznék ő neki. Mikor aztán már minden szemből cikáztak elő a vágy lángjai, Kata a tombolásból egyszerre csak nyomtalanul eltűnt... Ki-rohant az éjbe s folytatta céltalan barangolását. Hajnalban visszatért a „Vörös lobogó”-hoz, a kályha tüze mellé ült s a lángok táncát nézte, de nem aludt.

Órákig üldögélt ott, a banditák lent vagy otthon aludtala, vagy kint csavargtak. Délelőtt, mint már tudjuk, Kata a rendőrségnél járt; hogy, miért ment oda, azt ő maga se tudta. Talán hogy egy pillanatra Proticsán közelében lehessen? Azután újra folytatta a bolyongást, mely testét emésztette s a harcot belső gyötrel-melvel, melyek lelkét emésztették.

Alkonyatkor újra a „Vörös lobogó” felé ballagott. Ugy tántorgott, mintha részeg lett volna, de csak a testi és lelki kimerültség okozta ezt. A „Vörös lobogó” ki volt halva. Cédulás álmosan pipázott a mellékszo-bában s a vak emberrel diskurált, ki nem mert hazamenni az utcai zavar-gások óta. Kata leült a hátulsó trak-tus nagy szobájában s édes pálinkát ivott.

Bármennyit ivott is, alig vesztett valamit józanságából. Össze volt tö-kéletesen törve; úgy érezte, hogy száz mázsányi súlylyal nehezedik a székre, melyre leereszkedett. Ugy érezte, mintha ördögök óriási hegyre vitték volna föl, ahonnan messze-messze ellátott, s amit látott, az mind elmúlt életét tárta eléje. Óh, mily sötét e táj, fönt az éjszaki sarkon lehet ilyen, ahol feléves az éjszaka. Egypár félénk, téveteig sugár tört át a sivár-ságon: gyermekpóra. Kata látta ma-gát, amint az árvaház kápolnájában térdén állva könyörög. Föhlállt.

— Óh, egyetlen glóriás perce bü-

nös éle'emnek, ne tűnj el az éjszaká-ba, hadd nyelje szemem sugárodát, hadd igya szomjas lelkem boldogító emlékedett. Eltűnt! a bűn piszkos árja összecsap fölöttem. Mi lesz ve-lem? Egy másik tolvajnak legyek a szeretője? Vagy tán e gazembe-rek rám esnek és megölnek, ha megtudják, hogy a kapitányt én árultam el. E szennyes kezeikről kap-goltassam. E szennyes kezekből kap-jam a halált?

Mondhatatlan rémtület fogta el. Futni, rohanni akart, el e helyről, el a halálba, egy névtelen hívős sír-ba, melylyel a Duna hullámai kínál-koznak.

A mellékkajtó e pillanatban nyikor-gott s kinyílt. A vak ember lépett be rajta.

— Csertán Kata nincs itt? — szólt a vak, megállva az ajtóban.

— Mit akarsz vele? — fordult Kata a tétovázó ember felé.

— Te vagy? Cédulás azt mondta, hogy talán szívesen veszed, ha egy kicsit zongorázok.

— Ülj le és játszá!

A vak a zongorához tapogatózott, fölnyitotta s játszani kezdett. Először lágy akkordokat esalt ki a hang-szerből. Kata odavitte székét s a vak mellé ült. Fejét féloldala hajította s úgy hallgatta a hurok édes rezgését. Elábrándozott, hirtelen fölugrott s megragadta a vak kezét.

— Mondd csak, jó ember vagy te?

A vak feléje fordította világtalan tekintetét, arcán mosoly jelent meg s kérdé:

— Hát vannak rossz emberek is?

— Te a világot jónak tartod? — kérdezte Kata elbámulva.

— Én a világot sötétnek tartom. De ez a sötét világ nagyon jó. Kicsi korom óta gyámolit, táplál, tanít s most is kenyeret ad, hogy ne éhez-zem.

— Vakon születél?

— Nem. Gyermekkoromban vakul-tam meg.

— Volt-e szeretőd?

— Van feleségem.

— Szeret-e?

A vak vonásai ijedten összerándul-

tak s mikor megszólalt, hangja remegett.

— Azt mondja, hogy szeret, s én hiszek neki.

Könnyek csordultak végig a vak ember arcán.

— Boldog nyomorék! Te nem ismered azt a sötétséget, melybe ez a mi verőfényes világunk borulni tud. Áldd sorsodat valóságodért, mert megmaradtál rosszak között jónak, szerencsétlenek közt boldognak és elégedettnek.

— Te, a kapitányné, a hatalmas asszony, keseregsz?

— Keseregek és irigyellek. Meg akarok halni.

— Miért akarsz meghalni?

— Megcsalt a szeretőm, a kapitány, én aztán elárultam s tömlőbe juttattam őt; ha ezek itt megtudják, tán megölnék.

Kata összekulcsolta kezeit s lassan, szakadozotlan, összefüggéstelen mondatokban imádkozni kezdett valami gyermekkori imádságot, mely hiányosan élt emlékezetében. Az a gyermekkori sugár, mely bevilágította későbbi életének rémes sivárságát, hevesen ostromolta őt, hogy vesse el magától ezt az életet. Megragadta a vak ember kezét és fülebe sugta:

— Jó ember, te szánsz engemet. Ha jól akarsz velem cselekedni, ölj meg. Őlj meg s maradj itt mellettem; te romlatlan, igaz ember vagy, legalább egy becsületes ember fogja be szempilláimat s utolsó sóhajtasom nem keveredik el szennyes lélekzetek közt.

A vak ember egész testében reszketett, föl-fölemelkedett székéről, meglesett s kebléből nehéz sóhajtasok törtek föl.

— Mit beszélsz nekem? — tört ki végre — elárultad a kapitányt? Itt zenebona, gyilkolás lesz? Én félek, vezessetek haza.

Kata egy erszényt, pénzt és egy pisztolyt csapott eléje a zongorára.

— Vak ember! Egy erszény és egy pisztoly fekszik előtted. Ebben az erszényben van a te gazdagságod s ebben a pisztolyban van az én ha-

lálom. Tied az erszény, ha rám uszítod a halált. Fogd a pisztolyt, szegezd magad elé és löj. Ne aggódjál, szívemet fogja találni, oda tartom eléje. Aztán dobd el a pisztolyt s kiálts segítségért. Siess.

Amint a vak ember a pisztolynak a zongorára esését hallotta, újra reszketni kezdett.

— Óh, asszonyom, — mondá siránkozó hangon, — hogy kívánhatod, hogy vak ember fogja kézen és vezesse a halált?

— Gyáva nyomorék, hát fogd be a füledet, hogy meg ne ijedj a durranástól. Eh, bátorság!

Kata elvette a pisztolyt a vaktól s hárallökte őt. Ez előre nyújtott kézzel támolyogni kezdett és kinos hangon segítségért ordított.

Az ordításra megjelent Cédulás, aki szó nélkül Katára vetette magát s kicsavarta kezéből a pisztolyt. Kata izmai mint a dühös párdúcéi vonaglottak, amint küzdött Cédulással. Mikor a pisztoly Cédulásnál volt, szájaához tette a végét s füttventett rajta. Abban a percben megjelent mögötte Proticsán.

Proticsán a rendőrségtől megsza badulván, egész nap rejtve tartotta magát s csak estefelé mert a „Vörös lobogó”-hoz közeledni, mert azt hitte, hogy a rendőrség azt is megszállva tartja. Toport és Kuvikot fölkereste s ezekkel óvatosan behatolt a kocsmába, hol Cédulást találták, aki jelentette, hogy itt nincs semmi baj s referált Katáról. Ekkor ordított a vak segítségért s a félig kinyitott ajtón át látták a cinkosok Katát a pisztollyal. — „Füled le” — sugta Proticsán Cédulásnak s belökte őt a szobába. A hívó füttyre aztán ők, a többiek is behatoltak. Kata úgy nézett Proticsánra, mint egy babonás ember nézhet valami kísértetre. Aztán hirtelen öröm fogta el.

— Itt vagy, itt vagy, újra az enyém leszel? — s mind a két karját kitárta, mintegy hívta őt forró, szerelmes ölelésre. De Proticsán nem mozdult.

— Csértán Kata, te engem elárultál. De árulásod nem fog rajtam, ime, újra szabad vagyok, szabad va-

gyok s eljöttem, hogy boszut álljak rajtad.

— Jól van, Proticsán. Ölj meg. Örömmel veszem a te kezedből a halált.

— Megölni? Óh dehogy, kár lenne, ha e bájokban már csak a föld férgei duskálhatnának. Van itt még külön pályázó is. Kuvik éppen most vallotta be nekem, hogy már régen eped utánad s meghal, ha te egyetlen tubicája nem léssz. No, Kuvik, tied lesz Kata, én vagyok az örömapa, még ma megtartjuk a lakodalmat. A nászéd idelelt lesz a pincében; ott fog lakni az ifjú pár. Kuvik, öleld meg a szép menyasszonyt.

Kuvik rekedt hörgéssel közeledett s csókra csucsorította utálatos ajkait. Kata rémült sikoltásba tört ki, mikor ezt az alakot előtte megállni látta. Mellbelökte Kuvikot, aki majdnem elvágta magát a padlón. Aztán elfödte arcát.

— Kicsit makrancos, no, de majd megszeliidül. Kötözzétek meg, — parancsolá Proticsán.

A banditák rá vetették magukat s Kata úgy meg volt kötözve, hogy mozdulni sem tudott.

A vékony kötél bevágódott húzába, de ő nem jajgatott. Mély megvetéssel tekintett végig a banditákon.

— Gyáva gazok! Négyen egy aszszony ellen. Igaz, elárultalak, Proticsán, de azért, mert előbb te árultad el szerelmemet. Megcsaltál, kijátszottál, boszut akartam állani.

— De nem sikerült, szép kapitány né, mert én erős és hatalmas vagyok. Kiszabadultam a kelepceből, melybe te juttattál s most nem kerülöd ki boszumat. Hát a cinkosod hol van, aki kieresztett?

Nagy robajjal Doboz jelent meg a teremben. Arca ki volt vörösödve s lélekzete úgy el volt fulladva, hogy alig tudott szóhoz jutni.

Cinkostársai nyugtalanul tekintetek rá.

— Mi baj? Üldöznek, nyomodban vannak? — kérde Proticsán.

— Dehogy; a Grossmann-gyártól jövök futvást. A gyár ég, a gyárost a lángok közé akarták dobni, csak

a katonaság tudta megmenteni. A lázadás kiütött. Gyorsan föl, a Kerespesi-utra, a boltokba.

Doboz kinyitotta az ajtót s fülelt. Távoli puskaröpögés hallatszott.

— Halljátok ezt a szép muzsikát? Ez pusztítja a jó bolondokat, a kik a veszedelemhez közel dugják az orrukat. Hadd hulljanak, mi majd csak hátúról, biztos helyről fogjuk igazgatni őket.

— Ott lesztünk, nemsokára. De előbb még egyéb dolgunk van, abban kell segítségemre lennetek. Föl, fiuk, elrabolni az új kapitányt. Ha jól segítségemre lesztok, titek a 2000 forint, amit Cédulás kasszájában a csizmák rejtegetnek.

Proticsán, Kuvik fölragadták a félig alélt lányt s a kasszában levő súlyedő lejárón lementek. Ott kilökték Katát s ők azonnal visszatértek.

Ez a kis expedíció mégis eltartott öt percig. Mikor fölértek, Cédulás elkiáltta magát:

— Gyorsan, gyorsan! A többiek már elmentek s a József-utcában megvárnak. A házba elől katonaság nyomult. Azt hittem már, hogy lent szorultok a pincében. Én itt maradok.

Proticsán két ugrással a Wertheimnál termett, kinyitotta, Badár csizmáit kiragadta s azzal eltint egy hátulsó ajtón. Cédulás kissé görbe szemmel nézte a műveletet. Kuvik utána Proticsánnak. Egy éles kiáltás hallatszott be onnan kívülről, rá egy hatalmas ütés, erre jajkiáltás s néhány puskalövés, végül egy vérfagyó-laló ordítás. A hátulsó ajtó kitért s betántorgott rajta Kuvik, orrán, száján bugyogott a vér.

— Nekem végem van, — s azzal térdrebukott.

A rémült Cédulás megragadta, hogy majd a pincelejárathoz cipeli s leereszti. Kuvik keserves ordításba tört ki:

— Eressz el, hagyj meghalni, — nyögte, — mindjárt meghalok.

Cédulás maga ugrott a sülyeszítőbe s eltint. Nem érezte többé magát biztonságban. Alig ereszkedett le,

Badár Peti jött be a hátsó ajtón, kékre dagadt képpel, mögötte Ponek és egész csomó rendőr. Ponek oda-
tért a vérben fetrengő alak mellé.

— Ki volt az, akivel menekültél?
Proticsán?

Kuvik igent intett.

— Hallatlan és nem azt tudta érni a golyó. Vannak még itt közületek? Kuvik tagadólag intett.

— Féltrevezetsz? Három ember lépjen elő s vezényszóra agyonlővi.

Kuvik ordítani kezdett.

— Vallasz? Akkor semmi bántódásod sem lesz. Vannak még itt cin-
kösaid?

Kuvik igent intett.

— Hol?

Kuvik a kasszára mutatott; mind bámulva néztek oda.

— Alulról ötödik gomb, fehér, —
nyögte.

Ponek odament, megnyomta s kifordult a lejárati.

— Hányan vannak?

Kuvik fölmutatta az egy ujját.

Négy rendőr lámpással leereszkedett s egypár perc múlva fölhozta Cédulást megkötözve s Katát föloldozva. Ezalatt Peti biztosította Poneket, hogy jó nyomon járnak, mert Kuvik is azok közt volt, akik őt Kőbányán elrabolták.

Már éppen hivatalos hangon ki akarta adni ellene az elfogatási parancsot, mikor a rendőrök jelentették, hogy összekötözve találták s így valószínűleg ő is áldozat. Katának szabadságával minden ereje visszatért. Amint a terembe értek, azonnal a vérben fetrengő alakhoz rohant, azt hitte Proticsán. Mikor látta, hogy nem az, fölugrott s így szólt Ponekhez:

— Uram, Proticsán nem került kézre?

— Fájdalom, éppen ő szökött el.

— S engem úgy vágott fejbe egy pár csizmával, hogy azt hittem elájulok, — nyögte a szegény Peti, dagadt, véres vonalakkal át- meg átfutott arcát tapogatva.

Kata szemében magasan lobogott a boszu lángja.

— Uram! én kezükbe adom újra

Proticsánt, csak kövessenek engem. Most meg nem menekül a nyomorult.

Ponek három emberre bízta Cédulás bekísérését, négyen Kuvikot szállították a Rókusba, egy szakasz katoná meg szállta az egész kocsmaépületet, a rendőrök zöme Ponek és még inkább Katának vezetése alatt Proticsán üldözésére indult. Ezekhez szegődött Peti is.

TIZENNYOLCADIK FEJEZET.

Proticsán futása.

A menekülő Proticsán Badár Peti találta magával szemben, aki a rendőröket hátulról vezette be a „Vörös lobogó“-ba, ott, ahol minap őt is behozták. Peti megragadta a nekifutó alakot, aki erre a kezében tartott szeges, patkós talpu csizmákkal fejbe vágta, aminek nyomait már a megelőző fejezetben ecseteltük. — Ezzel Peti félre volt dobva utjából s ő a macska nesztelen gyorsaságával tette túl magát a kerítésen. A Petin túl következő rendőröket a fiu kál-tása fölírta előnyomulások óvatos lassuságából, de mire a tényálladékkal tisztába jöttek s lövésre igazították a fegyvert, Proticsán már kiért a lövonalból s a megfontolt golyók a lassabb és öregebb Kuvikot érték. A kerítésen túl vette Proticsán az első lélekzetet. Ime, tehát hamar rájöttek az ő szökésére, aztán a Kata által kiszabadított Badár Peti is bizonyosan a rendőrségre ment s elbeszélte az ő történetét. Így a „Vörös lobogó“ legbelső titka is el van árulva. És ő megint megmenekült! Megállt egy kicsit. Mögötte puffogtak a puszkák; Kuvik nem jelent meg, de ordítása megrázta Proticsánt. A golyó, melyet Kuvik fölfogott, bizonyosan neki volt szánva. „Ugy látszik, agyonlőtték a fickót, — mondá magában Proticsán, — csak Cédulás tartsa magát s rá ne jöjjenek a pincéinkre.“

Proticsán nem éppen megilletődött hangon mondta el ezt a rövid halotti beszédet a halál országába átevezett cinkostárs fölött, bár a hideg egy kicsit megborzongatta arra

a gondolatra, hogy a halál mellette suhant el. Az éj sokféle hangon beszélt s hirdette, hogy mit rejt a sötétség. Proticsán nem figyelt rá, csak rohant előre. A József-utca sarkán megtalálta Toport és Dobozt, akiknek (hogy meg ne ijedjenek) azt hazudta, hogy Kuvikot Kata őrizetére a pincében hagyta, mert nem bízik Cédulásban. Eközben a két csizmának a szarát késsel elvágta, az egyiknek a fejét maga dugta kabátja alá, a másikat Topornak adta. Eközben a Borju-tér felé haladtak. Terve volt Veronkát bárhogy is elrabolni s Topornak vagy Doboznak a lakására szállítani.

Topor és Doboz alig tudtak nyomában haladni, úgy rohant Proticsán. A Borju-térre értek. Annak közepén állott a kivilágított színház, melyben éppen folyt a „Petőfi“ tegnapról elmaradt premiérje. Proticsán az ismert kétemeletes ház felé futott, s cimboráit a kapu előtt hagyva, ő besuhant, hogy tájékozza magát. A házmesteri lakás kis szobájának ablaka világos volt, ahhoz löpözött. Átlátszó, ritkás tarlatán függöny borította az ablakot, látta Verát az ágyban feküdni, édesanyja mellette ült egy széken és kötögetett. Proticsán megzörgette az ablakot. Kortyné föltekintett, aztán fölkel s odamenvén, kikukuskált, de nem látott senkit. Erre az ajtóhoz tipegett s ott kérdezte meg, hogy ki az? — „Vendel“, — suttogá Proticsán. — Az ajtó kinyílt. Proticsán belépett, s Kortyné azt kérdezte tőle, hogy vége van-e már a színháznak? De jóformán végére se ért a mondatnak, elkábult, s halk nyöszörgéssel végigesett a téglán. Proticsán terve készen volt, amint az anyát és leányát magukban látta s a tervnek Kortynéra vonatkozó része már sikerült is, amint az asszony kloroformmal elkábítva, a földre zuhant. E percben éles sikoltás ütötte meg Proticsán fülét, amint lázas lihegéssel Vera felé rohant. A lány, a betegek sajátságos finom érzésével, megsejtette, hogy veszedelem közelít, s „anyám, anyám,

Gábor“ kiáltással kiugrott az ágyból s becsukta a kis szoba ajtaját. Egy utja maradt: csak az ablakon keresztül lehetett Verához behatolni. Kifutott a kapuhoz, hogy Dobozt segítségül hívja. — „Kapitány, siess, láрма, kiabálás, puskaropogás közeledik erre,“ — sürgette nyugtalanul Topor. — „Ne félj, itt a házban biztonságban vagyunk. Csak vigyázz kifelé!“ — Doboz tolvajügyességgel hamar és nesztelenül kitörte az ablaküveget s azzal visszatért a kapuhoz. Proticsán remegő kezekkel nyult be, hogy az ablakrekeszket félretolja s bemehessen. Vera bent térdreesett s hangosan imádkozta: „Mi atyánk ki vagy a mennyekben...“ Mikor Doboz az udvar közepéig haladt, egyszerre csak Topor nagyott fűttent a kapu alatt, valamit kiált Doboz felé s szélesebben kifut az utcára. Doboz Proticsán felé fordul s elordítja magát: „Kapitány! Csertán Kata jön!“ Ezzel ő is kinyargal az utcára.

„De szabadíts meg a gonosztól...“ hangzott bent Vera imádsága. Proticsán féllába már az ablakfélfán volt, Doboz kiáltására egyszerre elrugta magát az ablakféltől s egy ugrással az udvar közepén termett. Igen kitiűnően ismerte a helyszíni viszonyokat az egész házban. A kétemeletes háznak földszintje is igen magas volt s annak folyosójára is garádics vezetett föl. A házban nagy csönd volt, a lakók mintha mind elbújtak volna féltükben a lázas éjszakától, mely félrebeszélt. Proticsán fölszaladt a földszinti folyosóra s annak egyik ajtaján becsöngetett. Éppen ekkor dördült egy lövés a ház előtt s rá a kapu alá berohanó emberek lépteinek sűrű kopogása hallatszott. Az ajtó nyílt s Proticsán bent volt a konyhában.

A lakás, melynek konyhájában Proticsánt e pillanatban látjuk, egy szegény özvegyasszonyé volt, ki két utcai szobát bérelt s a kétablakost diákoknak adta ki albérletbe. Proticsán onnan ismerte őt, hogy egyszer

alkudott vele a szobára, Doboz számára akarván kibérelni azt, hogyha szüksége lenne rá, közelében legyen.

A cseléd, aki beeresztette, fiatal falusi lány volt, aki szintén ismerte őt s nem ütközött meg a látogatáson.

— Itthon van a tensasszony? — kérde.

— Itthon.

Proticsán kopogtatott s bement. Az özvegy rémülten járkált föl s alá.

— Nem is sejt, miért jövök? — kezdé Proticsán. — Nem rég jöttem haza s képzelje, mit hallottam a Rókusban, ahol egy barátomnál voltam, Badárnál, hisz tudja az esetét? Azt hallottam, hogy lakóját, Kapás Miklóst, meglőtték s most a kórházban fekszik.

— Jézus Mária! — kiáltott az özvegy s kezeit tördelte.

— Magam is alig tudtam hazajutni, háromszor megkergettek.

Proticsán vizsga szemekkel mérgette az ablakot, melynek táblái be voltak csukva, s vánkosokkal torlaszolva, hogy, mint az özvegy mondá, a puskagolyók be ne hatolhassanak.

— Aztán meg szeretném megtudni, hogy micsoda láрма, lövöldözés volt az imént itt a ház előtt? — folytatta Proticsán.

— Hogyan?

— Az ablakon keresztül.

— Csak nem akarja kinyitni, az istenért! Belőnek.

— Hisz már nem lövöldöznek.

— Nem, nem, Proticsán ur, ezt az ablakot nem engedem kinyitni.

— Az ifiurak közül senki sincs itthon?

— Nincs.

— Hát az ő ablakukon keresztül nézem meg.

— Ne tegye, inkább üljön le, diszkuráljunk. Főzők teát.

— Hisz mindjárt visszajövök.

Az udvarban zaj hangzott föl. Egy női hang rekedt rikácsolása kihallatszott belőle.

— Mindjárt visszajövök, — morgogá Proticsán s a szomszéd szobában termett. Az ablakot kinyitni, kihajolni s a helyzetet szemügyre venni egy pillanat műve volt. A beétt

kapu előtt két rendőr állt. Proticsán szerencsétlenségére a köd nem volt elég sűrű s a két rendőr elláthatott az ablakig. A konyhában léptek zaja s Kata rikácsolása hallatszott. Nem habozhatott. Kivetette magát az ablakon s futásnak eredt. Alig haladt tizenöt lépésre, Kata jelent meg a nyitott ablakon s átható hangon kiáltotta: „Fogjátok meg!” A két rendőr a levegőbe lőtt egypárszor és jelzősipját fujta, azután utána eredt. A rikás ködből mindentűn rendőralakok merültek föl; egy nyögő alakot ugrott át a futó. Ez Doboz volt, aki nem tudott idejében menekülni, s futásában megállította Kata revolvergolyója, mely lábát furta át. Azután átgrott egy mély árkot, mert a Borju-téren éppen a vízvezéleket csinálták, de ekkor már annyira megszorították, hogy csak a színházépület felé futhatott. Pár pillanat s az épület elnyelte a futót.

A színházba futó Proticsán egy páholyfolyosón találta magát, ahol egy lélek sem volt. A jegyszedők maguk is bont ültek a páholyokban, mert Tátrai minden reklámja dacára csak gyér számu közönség volt jelen a zavargós est miatt. Proticsán lábujjhegyen végighaladt a folyosón, s a legutolsó páholyba belépett, hogy annak sötét háteréből végigtekintsen a színházban. Ekkor jelent meg a földszinten, leghátul Kata. Proticsán megrettenve rögtön otthagya a páholyt, s újra a folyosón volt. A görbülő folyosó végéről egy férfihang kiáltotta: „Álljatok el minden kijárást! Nem menekülhet.” A folyosónak azon a végén, ahol Proticsán állt, egy kis ajtó volt, ezzel a fölirással: „Idegeneknek tilos a bemenet.” Idegeneknek igen, de menekülőknek nem, — gondolá a bandita s benyitott. Ez az ajtó a színpadra vezetett, hol éppen a segesvári csata előestéje uralkodott, ami a gázlángok lestrófolásával, s így meglehetősen sötétséggel jár. Proticsán egy kulissza mögé húzódva leste. A kulissza tulsó oldalán állt Tátrai és Ponek. Az igazgató megrémült, mikor Ponek jelentette neki, hogy egy hirhedt gonosztevő

rejtőzik színházában, s azt most el akarják fogni.

— Könyörgöm, ne még, csak a fölvonás után, akkor öt percnyi szünet lesz.

— Most mindjárt vége lesz a fölvonásnak? — kérde Ponek.

— Nem, ez csak változás, ezután jön még a segesvári csata, de alig tart pár percig s azzal vége a második fölvonásnak.

— No jó, addig várok még.

— Hol van, kérem, elbujva az az ember?

— Még nem tudom. Lehet a nézőtérén, lehet a színpadon.

— Itt nehéz lesz megtalálni.

— Mindegy, el nem szökhetik, mert minden kijárást őriznek embe-
reim.

Még mindig sötét volt. Egy muszka katonasietett el Proticsán mellett, hosszú lándzsával, magas süvegben, lelógó fürtökkel s egész testét betakaró köpönyegben. A muszka megállt.

— Péter, — sugott föl a zsinórpaddalás felé.

— Itt vagyok, — felelt egy hang felülről.

— Még mindig szükségem van rá? —

— Jobban, mint az imént.

— Mindjárt fölmegegyek, — ezzel az ember ledobálta magáról muszka kosztümjét, miközben mormogá: „Nem tom, hogy az igazgató minek öltözteti föl a dekorátorokat is, mikor olyan kevesen vagyunk.“

A sisak, a lándzsa s a többi muszkaság kopogva, suhogva hullt Proticsán lábai felé, aki megvárta, hogy a megmuskátalanított dekorátor eltávozzék és sebtében magára öltötte a kosztümöt, a saját felső és alsó kabátját előbb ledobván. Az öklelő bajuszt a fülére akasztotta, a fürtöket fejébe nyomta, lehetőleg előrehozta, a sisakkal leszorította s a lebernyegbe bele bujt; ideje volt: a függöny legördült, a színpad egyszerre megvilágosodott s Tátrai kezdé a muszka katonákat a segesvári csatára föllá-
litani.

Proticsánt is megfogta s bele nyom-

ta a sorba. Ez köröskörül nézett, az álruhában valamivel biztosabbnak érezte magát, s csak azt leste, hogy merre osonhatna ki a színpadról. A zenekar játszani kezdett, a függöny fölgördült, s a gyalog kozákok hurrah-kiáltással a színpadra rohantak. Proticsán szeretett volna hátra maradni, de a két kulissza szűk közén keresztül rohanók magukkal sodorták. A kozákok elkezdtek össze-vissza ugrálni s orditozni.

— Előre, honvédek! — kiáltá egy érces hang a színpalak mögött, melynek hallatára Proticsán összerendült. Ez a hang Bádár Gáboré volt. Hát itt van ez az átkozott fickó? Verejtécsöppek jelentek meg a menekülő homlokán. Itt kell hagynia a színpadot, mert különben vége van. Az ellenkező irányba fordult, mint a honnan a hang jött. Az egyik kulisszá-
nál állt Ponek, a másíknál Tátrai. Ő Tátrai felé rohant. Ez egyre a kozákokra kiabált, dirigálván őket. Csak mikor már mellette rohant a kozák, akkor vette észre.

— Hohó, atyafi, még nem szaladtok ám, — ezzel belekapaszkodott Proticsánba s az a futás erejénél fogva visszapöndörült, úgy, hogy újra ő állt a színpad felé. Ekkor Tátrai belökte a színpadra, hol egy hórihorgas kozák azonnal megkapta s ugrálni kezdett vele; mert úgy történt a Borju-téren a segesvári csata, hogy Bem dözsölés közben verte szét a kozákcsapatokat. A dözsölést az ugrálás jelentette.

— Előre, honvédek! — kiáltá újra Gábor s kivont karddal berohant, míg a színpalak mögött egypár puskapuffogott. Nagy zűrzavar támadt, honvédek és kozákok dulakodtak és orditoztak. Az agyonhajszolt, megszorított, lázban égő, a menekülés tünő reményébe görcsösen kapaszkodó s az elfogatás sokszoros veszedelmétől rettező Proticsán egyszerre csak vadállati dühvel fordult neki Gábornak. A rekedt bögségre, mely nagyon kirítt a színpadias kiabálásokból, Gábor ösztönszerűleg kardját fordította a különös alak ellen, de már későn

volt, mert annak lándzsája lezuhant fejére. A puha, könnyű, fanyél szilánkokra tört, mire Proticsán eldobta a kezében maradt végét s Gábort torkon ragadta.

— Te vagy, nyomorult? — hörögte Gábor s térdével és ökleivel rugta el magától veszedelmes ellenségét.

— Ott van, fogjátok meg, gyilkos, megüli, — sikoltá egy női hang s a közönség egy fekete női alakot vett észre, mely egy földszinti zártszéken állva sikoltozott s karjaival hadonázott.

Kata volt. Csak ő vette észre, hogy a színpadon valódi küzdelem is folyik, csak ő látta Proticsán és Badár szilaj harcát, a komédiának közepe.

A hang összerezzengette Proticsánt s szorító ujjai meglazultak Badár Gábor nyaka körül. Egy pillanatra meglapult, mint az ugrani készülő párdúc. Gábor villámgyorsan fölkapta mellette heverő kardját s szurt egyet vele. Proticsán ordított egyet s kirohant, ami nem tűnt föl, mert programszerűleg éppen ekkor kellett menekülni a kozákoknak.

A függöny legördült s Gábor elkéltülve, lihegve dőlt a gratulálni elősiető Tátrai vállaira s vizet kért. Tátrai csak ekkor látta, hogy Gábor olyan, mintha csakugyan az igazi segesvári csatából érkezne. Hanem azért gratulált neki a tablő kitünő vezetéseért. Gábor csak lassan tért magához, fölemelte piszkos, rozsdás kardját, megnézte, aztán megmutatta Tátrainak a hegyét és suttogá: „Vér!” Tátrai rögtön odahívta Poneket, kinek Gábor elbeszélte az esetet. E közben a rendőrök már a színpadot kutatták a zsinórpádlás tetejéről a sülyesztő fenéki s első sorban a kozákokat nézték sorra. Kata is bejött a színpadra s lázas türelmetlenséggel leste a kutatás eredményét.

... Proticsán pedig a futó kozákok csoportjával kirohant a színpadról, s a fagarádcson le a hátsó ajtóhoz. Ez egy vasrácsos ajtó volt, s tul rajta egy rendőr fehér forgóját lehetett

látni. Más senki a kijárónál, a ház-mester család is a premiéren volt.

— Biztos ur, biztos ur, — kiáltott Proticsán lelkendezve.

— No, mi az, — szólt be a biztos ur.

— Tessék hamar feljönni a színpadra, valami gazembert akarnak elfogni, valami Proticsánt, de kevés hozzá a biztos ur.

— Mégis jó ándungom volt, — felelt nyugodtan a rendőr, — már az imént föl akartam menni, mikor az a nagy lövöldözés volt. Ugy-e, ő lövöldözött, revolverpuskából.

— Persze hogy ő. Csak siessen, biztos ur.

— Nem köll félni. De ugyan színész ur, maradjon itt egy kicsint az ajtónál, egy lélek sincs itt.

— Szívesen, de nem maradhatok sokáig, gyűjjön vissza hamar.

A biztos lassan fölkocogott a lépcsőn. Proticsán hirtelen ledobálta a kosztümdarabokat, ingén, mellénye alján forró vér piroslott.

Kinyitotta az ajtót, kiment. Hamar a jobbról, balról levő sarokhoz futott s szétnézett. Minden kijárónál rendőr. Visszakapta a fejét. Csak egyenes irányban futhatott, amerre az a falrész, melybe a hátsó ajtó nyílt, fedezte őt. Hová futhat erre? Erőltette látását, az idő sürgette, se-be égette. Valami kis pálinkamérés zöld lámpása fénylett eléje. Elindult feléje. Valami sötétes alacsony tömeg volt a kávémeréstől pár lépésnyire. Megismerte: rókusi beteg- és holttesthordozó, zöld lepedővel beborított kosár. Ezek az emberek Dobozért küldettek ki a Borju-térre s most bizonyosan egy kvaterkával erősítik magukat a további fáradalmak ellen! Ez jutott eszébe Proticsánnak. Fölemelte a zöld lepedőt. Egy alak nyögött bakan a kosárban.

— Te vagy, Doboz?

— Én vagyok. Ki kérdi?

— A kapitány.

— Nekem nem kapitányom többet. Az ő ostobasága miatt szenvedek. Lány miatt estem áldozatul. Vigye el az ördög.

— Hallgas, Doboz. Én is meg vagyok sebesülve s üldöznek. De mind a ketten megszabadulhatunk, ha átengeded nekem a helyet itt a kosárban.

— Hát én hová leszek?

— Pár lépésre van egy gödör, azt is a vízvezetékesek csinálták. Oda megy.

— Ühüm! Térdbe át van löve a lábam, azt holnap levágják.

— Hát oda viszlek.

— Nem köll. Hogy megfagyjak? Eredj a pokolba, én megyek az ispotályba. Engem bajba kevertél, most segíts magad magadon.

S nehezeket nyögött beszéd közben. Proticsán türelmét vesztve lehajolt, hirtelen Doboz szájába tömte zsebkendőjét, azután nagy erejének maradékával fölragadta, egy közeli gödörhöz cipelte, melyet a vízvezetéki munkások csináltak, kik a tért több helyen fölásták s bedobta. A bandita elfojtott ordítással hullott a gödörbe s a fájdalom megfeszította eszméletétől.

Proticsán reszketve állott meg a gödör szélén s ő is majdnem belezuhanott abba, Doboz után. Erejéből már az utolsó morzsákat fogyasztotta. Tántorogva, bukácsolva indult vissza a kosár felé, két kezét zsebére szorította, mely pokoli fájdalommal égette. Látása homályosult, a gázlángok ugráltak előtte. Száját tátongatta, mintha minél több levegőt akarna beszívni tüdejébe. A kosárhoz érve, ugyszólván beléje esett s hörögve végignyújtózott benne.

Ideje volt. A pálinkamérés ajtaja kinyílt s a két rókusi szolga kijött. Az egyik föllebbentette a zöld lepedőt s mikor meglátta alatta a véres tömeget, megnyugodva mondá: „Mehetünk!” Ezzel fölemelték Proticsánt s lassu léptekkel tova haladván, csakhamar eltűntek nyöszörgő terhükkel egy szomszéd utcában. Proticsán, ki nem vesztette el eszméletét, amennyire fájdalmai engedték, éberen figyelt a kosár körül történő dolgokra.

A hidegvérű biztos ur, aki a szín-

ház hátulsó ajtajánál állt őrt, ezalatt fölment a szinpadra, s nem látván sehol Poneket, akinél jelentkezék, megállt szépen egy kulissza mellett, várván, hogy majd kihívják, ha szükség lesz rá. A kutatás folyt. Ponek személyesen átnézett minden zeg-zugot, s végre csüggedten jött föl a szinpadra; ekkor lépett hozzá a biztos ur jelenteni, hogy őt is föl hívták a kaputól, hogy segítsen elfogni a tettest. Hát hol van, mert ő elfogja.

— Ki hívta föl? — kérde Ponek mérgesen.

— Egy színész ur, akit odalent hagytam, hogy addig vigyázzon.

— Hogy volt öltözve?

A biztos ur, amennyire tőle telhetett, leírta a fantasztikus kozák kosztümöt.

— Ez Proticsán! — kiáltott Kata, — tehát elmenekült.

— Nem mehetett messzire, mert megsebesítettem, — szólt Gábor.

Kata, Ponek s a rendőrök a hátsó kapun át kisérték. Azonnal jajgatás töltötte meg fülüket. Az időközben magához tért Doboz siránkozott a vízvezetéki gödörben. Az üldözők azonnal kiemelték onnan a nyomorultat.

— Vízet, jeget, — bögött a tört lábú gazember s négykézláb mászva ide-oda, a fagyos havat kezdte harapdálni.

Az egyik rendőr megsajnálta, összesöpört egy marék puha havat s a szájába gyümöszölte.

— Doboz! — szólt Kata bámulva, — hogy kerülsz te ide a gödörbe?

— A kapitány dobott bele.

— Hát ő hol van?

— Belefeküdt a kosárba, melyben én voltam.

— A kosárba?

— Amit a Rókusból küldtek.

— Akkor a Rókusban megtaláljuk, — kiáltá Kata.

— Hacsak utközben el nem szökik, — mondá Ponek, kit a ma esti hajsza már pesszimistává tett. Pedig sajnálta volna, ha annyi fáradság

teljesen kárba veszett s a hirhedt gazember elmenekült volna.

Dobozt egy rendőr fölügyelete alatt a színházi házmesterhez tették, s valamennyien a többiek a Rókus felé indulának.

...Proticsán ezalatt kinyult a kosár egy szakadékán s fölmarkolt hóval tömte a mellén levő sebet, ami neki enyhülést szerzett. Legalább azt hitte; de amint fölülni próbált, érezte, hogy minden tagja fáj, s oly mehev, mintha megfagyott volna. Visszahullott a kosár fenekére, mely himbálva vitte őt. A haramiát rémület fogta el. Csellemel, ügyességgel, erővel kivágta magát a hinárból s most kell hajótörést szenvednie, mikor csak egy ugrás kellene s ő szabad volna. Két jámbor szolga egy halottas kosárban viszi őt kénytelenül végzete elé s ő nem tehet semmit ellene. Egyszerre csak a kosár megállt, az előlmenő elkiáltotta magát „Kaput!” Egy kapu kinyílt, meg becsapódott utána: a Rókusban voltak. A folyosó enyhébb levegője folyta körül arcát. Vége volt: a becsületes emberek közé jutott, ami reá nézve a börtönt jelentette. Elveszítette eszméletét.

Az eszméletlenség álmobba ment át s ez az álom sokáig időzött Proticsánál, mert ez testben-lélekben össze volt törve. Mikor szemeit fölnyitotta, már nappal volt. Ágya lábánál ült Csertán Kata, ágya fejénél állt egy rendőr. Proticsán elfődte szemeit: egyik sem volt kellemes látvány rá nézve. A társadalom, mely ellen annyit vétett s a szerelem, melyet megsalt, vigyáztak rá.

— Mit akarsz itt? — kérdé durván a leányt.

— Vártam, hogy fölébredj. El akarok bucsuzni tőled.

— Bucsuzni? Minek? Ha te nem üldöztél volna, soha el nem fogtak volna. Eredj innen. Utállak. Balsorsom hozott össze veled.

Kata nem felelt, csak szomorúan nézett az emberre, aki egykor bálvány, sőt egész életének egyetlen szerelme volt.

— Hát nem bucsuzol tőlem? — kérdé halk hangon.

— Takarodjál. A rám váró tömlőc éjjelére esküszöm, hogy ha kiszabadulok, kegyetlen boszut fogok rajtad állani.

Ezzel a fal felé fordult. Kata fölkelte és csendesen kisuhant. Pár perc múlva belépett egy fiatal ember, az orvos. Megvizsgálta Proticsán sebé, a fejét csóválta s kijelenté, hogy ha a karján volna a seb, akkor még nem volna későn az operáció.

Az ágy fejénél levő bizos ur az orvos egy intésére az ajtóhoz sietett, oda hitt egy másik rendőrt, ezzel sugdosott s az odahívott rendőr azonnal eltűnt.

— Éhes? — kérdé az orvos.

— Az ám, de mennyire, — felelt Proticsán.

— Mit kíván?

Proticsán bámulva nézett rá.

— Mindent kapok, amit csak kívánnok?

— Mindent.

— Be furcsa. Akár csak egy siralomházban levő szegény bűnös. Kérek hát egy jó ebédet.

Az orvos eltávozott. Proticsán azon gondolkozott, hogyan jut ő ilyen kitűnő bánásmódhoz.

— Biztos ur, maguk nagyon megbecsülnek engem.

— Meg ám, — felelt kurtán a rendőr.

— Nagy szükségük lehet maguknak rám és az én egészségemre.

A rendőr megállt előtte s egy darabig nézegetve őt, így szólt:

— Nem adnék én a maga egészségéért egy fiyinet se.

Proticsán fölült az ágyban. Kata hangja, melyen bucsuért esengett, egyszerre fülbe esendült, az orvos fejcsóválása is egyszerre eszébe jutott.

— Miért? — kérdé remegő hangon.

— Maga meg fog halni, barátom.

— Meghalni? Én, hogyan, miért?

— Meg van mérgezve a vére. Azt mondta az orvos. Régi, szennyes karddal szurták meg.

— Az orvos hazudik. Én nem ha-

lok meg. Élni fogok. Mit beszél itt nekem halálról?

— Ne lármázzon. Meg ne mondja, hogy én elárultam magának ezt a dolgot.

Proticsán fetrengött az ágyban, körmével szaggatta paplanját s fogaival marcangolta vánkását. Vonásai elváltoztak, szeme vérbe borult, sokogásszerű hangok törtek föl kebléből. Félte a haláltól. Kalandos életében sohasem jutott eszébe, hogy egykor ő is szemtől szembe fog állani e rettenetes pillanattal. A sietve érkező Ponek nem volt képes őt kihallgatni. Nem felelt a hozzá intézett kérdésekre, nem hallott semmit, nem látott senkit, hol tompult fásultságba esett, hol hangosan sirt... Másnap reggel meg volt halva s halálküzdélme alatt egyszer sem eszmélt föl egy női kéz simogatására, mely homloka, arca és kezei fölött végig-végig suhant. Kata ült mellette egész éjjel.

Reggeledett. Az óriási, komor épületben, a szenvedők e szomorú hajlékában még semmi zaj. A sötétség még erősebb volt a világosságnál, s csak a toronyóra ütése hirdette, hogy közeledik uralmának vége. A harmadik emeletről egy nyíló ablak halk nesze szállt alá a sötét, néma és néptelen udvarra. A gyöngé neszt egy hangos zuhanás követte, azután vergődés s néhány elhaló sóhaj. Újra csönd. Valamelyik fölriadt ápolónő zajosan nyitott utána ablakot s kidugta a fejét; de a sötétség a szeme közé ásitott, s megfosztotta őt kíváncsisága kielégítésétől. A sötétség lassan meghalt. A világosság megszületett. Az udvarban megjelentek a hulladékra járó verebek, s vidám csi-csergéssel ugráltak egy vérbefagyott holttesten, mely ott hevert a kövezeten. Ez a holttest a Csértán Katáé volt.

TIZENKILENCEDIK FEJEZET.

Rövid de velős.

Ezen a reggelen, valamivel később egy levélhordó lépett be a már többször említett borju-téri kétemeletes házba, Badár Gábornak egy levelet vitt, mely, noha egy félig beirt levél-papíron kívül semmi sem volt benne, Gábornak kétezer forintot ért. A levél özvegy Badárnétól jött Kocsárdról, s a következőket tartalmazta:

Kedves fiam!

Ezen levelemet vevén este gyereki a vasutra, mert azon jövők este. A jegyző urral. Viszem a kétezer forintokat, mert nem mertem Peti fiamra bízni, aki fiatal még és gyerek és Pest feketére fest, mondja a jegyző ur, vagyis hogy ott rossz emberek vannak és baja lehet Petinek meg a pénznek. Bal csizmájába a talpába husz banknótát tettem, hogy úgy vigyázzon rá, hogy az kétezer forint, ha ezt meg tudja őrizni, akkor már rá lehet bízni két ezer forintokat is. Mult levelemben még ezt nem írhattam neked, mert csak utolsó minutában jutott eszembe, mert a jegyző ur mondta, mikor Peti már utra készült. Tiszteltetem az otthonvalókat is mind. Szeretõ

Anyád.

Persze, hogy ennek nagyon megörültek a Badár fiuk, a Korty pár, de meg Csobot is. Csak Peti sajnálta a husz forintot, amelylyel Topor szerencsésen elment.

S ezzel véget ér elbeszélésem. A tavasz meghozta virágaival a teljes boldogságot Gábor és Veronka számára. Róluk tehát elhallgathatok immár. A ködben, az éjszakában nem hagytam el őket, a napsugaras világban már nincs szükségük rám.

(1885.)

Előfizetési díj a LEGJOBB KÖNYVEK-re: Egész évre 50.— K. félévre 25.— K. negyedévre 12.50 K., mely összeg postautalványon küldhető, Kiadóhivatal: Budapest, V. ker., Vilmos császár-ut 78. szám.

Kiadja: Az Érdekes Ujság.

Szerkesztő: Jákó János.

Légrády Testvérek nyomása.

RÁKOSI VIKTOR MUNKÁI

KÖNNYET ÉS KACAJT FAKASZTANI AZ EMBERI LÉLEK
MÉLYÉBŐL, EZ RÁKOSI VIKTOR NAGY MŰVÉSZETE S
EZ A MŰVÉSZET TETTE ŐT PÁRATLANUL NÉPSZERŰVÉ.

EDDIGELÉ MEGJELENT:

ELNÉMULT HARANGOK. Regény	
1 kötet	Ára füzve K 12.—
GALAMBOS PÁL NAPLÓJA —	
JOBBADÁN MIHÁLY UTA-	
ZÁSA AMERIKÁBA. 1 kötet...	Ára füzve K 12. —
SIPULUSZ HUMOROS ELBESZÉLÉSEI.	
4 kötet	Ára kötetenkint füzve K 12. —
SIPULUSZ HUMORESZKJEI.	
3 kötet	Ára kötetenkint füzve K 12. —
POLGÁRHÁBORU. — EGY FALUSI	
HAMLET. 1 kötet	Ára füzve K 12. —
KÓBORLÁSOK ITTHON ÉS IDEGEN	
FÖLDÖN 1 kötet	„ füzve K 12. —
A BUJTOGATÓK. — TÉLI REGE.	
1 kötet	„ füzve K 12. —
ELBESZÉLÉSEK ÉS TÁRCAK 1 kötet	„ füzve K 12. —
KORHADT FAKERESZTEK. 1 kötet	„ füzve K 12. —
A FALU MEG A VÁROS. 1 kötet ...	„ füzve K 12. —
EMMY ÉS EGYÉB ELBESZÉLÉSEK.	
1 kötet	„ füzve K 12. —
A BUZSÁKI KIRÁLYSÁG. 1 kötet	„ füzve K 12. —
ŐSZI TERMÉS. 1 kötet	„ füzve K 12. —
REJTETT ZUGOK. 1 kötet	„ füzve K 12. —
KIS EMBEREK VILÁGA. 1 kötet	„ füzve K 12. —

RÁKOSI VIKTOR LEGUJABB KÖTETEI:

ÚJ FAKERESZTEK. Ára füzve 12 korona.

A „Korhadt fakeresztek” után, melyben a 48 hőseinek állított örök emléket, most az „Új fakeresztek”-et írta meg Rákosi. A világháború névtelen hőseinek éposza ez. Szívből jön és szívhöz szól minden sora. Ez a kötet a magyar háborus szépirodalomnak mindenképpen egyik legszebb, legértékesebb gyöngye lesz.

DON KARASZKÓ és egyéb elbeszélések. Ára füzve 12.— korona.

„Don Karaszko” hosszabb elbeszélés, mely Peruban játszódik le, pompás szatirája a háborus uszítók irigy agyarkodásának. A többi elbeszélés is a háborúból, jórészt annak humoros epizódjaiból van merítve.

RÉVAI-KIADÁS — MINDENÜTT KAPHATÓ

A

LEGJOBB KÖNYVEK

eddig megjelent sorozatai:

1. szám: **Bováry ur.** Regény. Irta **Móricz Zsigmond.**
2. szám: **A láthatatlan ember.** Fantasztikus regény. Irta **Wells H. G.**
3. szám: **A Gálszécsy-család.** Regény. Irta **Biró Lajos.**
4. szám: **Annine házassága.** Regény. Irta **Land Hans.**
5. szám: **Veronkák szerencséje.** Regény. Irta **Kálnoki Izidor.**
6. szám: **Arne ur kincse.** Regény. Irta **Lagerlöf Zelma.**
7. szám: **Az eleven kulcs.** Regény. Irta **Kabos Ede.**
8. szám: **Ambrosine története.** Regény. Irta **Glyn Elinor.**
9. szám: **Norina.** Regény. Irta **Erdős René.**
10. szám: **A sátn kutyája.** Regény. Irta **Conan Doyle.**
11. szám: **Profán szerelem.** Regény. Irta **Szini Gyula.**
12. szám: **Az ostoba Wilson.** Regény. Irta **Mark Twain.**
13. szám: **A boldog asszony.** Regény. Irta **Bónyi Adorján.**
14. szám: **Caesar emlékszóbra.** Regény. Irta **Donelli.**
15. szám: **Ezer leányfej.** Regény. Irta **Berkas Imre.**
16. szám: **A sárga ló.** Regény. Irta **Ropsin.**
17. szám: **Ahol a pénz nem Isten.** Regény. Irta **Jókai Mór.**
18. szám: **A nagy férfit.** Regény. Irta **Arnold Bennett.**
19. szám: **Szeplőtlen asszony.** Regény. Irta **Nagy Endre.**
20. szám: **A furcsa tolvaj.** Regény. Irta **Pain Barry.**
21. szám: **Emmy.** Regény. Irta **Rákosi Viktor.**
22. szám: **A tiszteletesné asszony.** Regény. Irta **Juhani Aho.**
23. szám: **A zöld légy és a sárga mókus.** Irta **Mikszáth Kálmán.**
24. szám: **A büszke Teodora.** Regény. Irta **J. W. Tompkins.**
25. szám: **Hotel Imperial.** Dráma. Irta **Biró Lajos.**
26. szám: **A fehér macska.** Regény. Irta **Mary Roberts Rinehardt.**
27. szám: **A boszorkány.** Regény. Irta **Vajda Ernő.**
28. szám: **A szomorú asszony.** Regény. Irta **F. W. Robinson.**
29. szám: **Giroflé és Girofla.** Regény. Irta **Ambrus Zoltán.**
30. szám: **A rézhercegnő.** Regény. Irta **Perley-Poore-Sheehan.**
31. szám: **A tyúki prókátor esete.** Regény. Irta **Ahonyi Lajos.**
32. szám: **Hania.** Regény. Irta **Sienkiewicz.**
33. szám: **Börtön virága.** Regény. Irta **Jókai Mór.**
34. szám: **Rózsa és Ninácska.** Regény. Irta **Daudet Alphonse.**
35. szám: **Huszár a teknőben.** Irta **Mikszáth Kálmán.**
36. szám: **Nemes urak fészke.** Regény. Irta **Turgenev Iván.**
37. szám: **A buzsaí királyság.** Regény. Irta **Rákosi Viktor.**
38. szám: **A gondolat.** Irta **Andrejev Leonid.**
39. szám: **Oberon és Titánia.** Regény. Irta **Cholnoky László.**
40. szám: **Sylvain gróf boszúja.** Regény. Irta **Karin Michaelis.**
41. szám: **Ninive pusztulása.** Regény. Irta **Ambrus Zoltán.**
42. szám: **A brixtoni rejtély.** Regény. Irta **Conan Doyle.**
43. szám: **Mesék a zöld fűvön.** Irta **Móricz Zsigmond.**
44. szám: **Az asszony az úr!** Regény. Irta **Gustaf af Geijerstam.**
45. szám: **Az aranyember.** Színmű. Irta **Jókai Mór.**
46. szám: **Evellin.** Regény. Irta **Barry Pain.**
47. szám: **Bujtatók.** Regény. Irta **Rákosi Viktor.**

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

